

Hege Tverå
En lykkelig slutt?

- en analyse av unge kvinners erfaringer med foreldres skilsmisse

Masteroppgave i sosiologi

Trondheim 2010

Forord

Jeg vil aller først takke de ni kvinnene som sa seg villige til å dele sine erfaringer, tanker og følelser med meg. Uten dem hadde ikke denne undersøkelsen blitt gjennomført på ønsket måte. Jeg vil også takke min veileder professor Kari Moxnes ved ISS for alle hennes råd, oppmuntringer og tålmodighet med meg underveis.

Takk går også til dr. polit Gry Mette Dalseng Haugen som har hjulpet meg gjennom hele oppgaven med gode råd og samtaler. Jeg vil takke Ingvill Baadshaug for korrekturlesing og gode kommentarer, Tor Georg Jakobsen for hjelp med mine metodiske bestrebelser, Eirin B. Antonsen, Ranita L. Nersund og min samboer Martin Nilsson for all annen hjelp i forbindelse med skriveprosessen.

Til alle mine medstudenter, kollegaer og venner, tusen takk for all deres støtte og hjelp gjennom hele studietiden. Jeg vil rette en spesiell takk til mine foreldre Tone Brit Gudbrandsen og Geir Tverå. Deres vennskap og samarbeid betyr mer enn dere vet for meg.

Til sist vil jeg rette en ekstra takk til min beste venn og kjære mamma, Tone Brit. Takk for at du alltid er der for meg med dine gode råd, kritiske vurderinger og oppmuntrende kommentarer.

Hege Tverå

Trondheim

Desember 2010

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1	1
Innledning	1
1.1 Bakgrunn og formål med studien	1
1.2 Problemstilling	3
1.3 Oppgavens mål	3
1.4 Oppbygging av oppgaven.....	3
1.5 Begrepsavklaringer.....	4
Kapittel 2	6
Teoretiske perspektiver på familieendring	6
2.1 Familien i endring	6
2.2 Endrede familiesammensetninger - Samboerrevolusjonen	8
2.3 Det kvantitative bildet: Hva sier statistikkene?	8
2.4 Individualisering og egoisme?	10
2.4.1 Flere valg er lik større frihet?	11
2.4.2 Ekteskapet i det moderne samfunn: Midlertidig og intenst eller langvarig og stabilt?	13
2.5 Det rette valget eller å velge ”Den rette”?	15
2.6 Rammene er endret - en oppsummering.....	16
2.7 Hvordan gjør og har barn av skilte foreldre det?	17
2.7.1 Forskning i Norge.....	17
2.7.2 Hvilken betydning har foreldres samarbeid?.....	19
2.7.3 Bør barn inkluderes i skilsmissen?.....	21
2.7.4 Andre risikofaktorer	21
2.7.5 Utenlandsk forskning	23
2.8 Presisering av forskningsspørsmål	25
Kapittel 3	26
Metode	26
3.1 Valg av metode og forskningsdesign	26
3.2 Samlet datamateriale	27
3.2.1 Kvantitativ metode	27
3.2.2 Kvalitativ metode	28
3.2.3 Mine utvalgsriterier for informanter.....	28
3.2.4 Rekruttering av informanter	29
3.3 Gjennomføring av undersøkelsen.....	30
3.3.1 Kvantitativ fremgangsmåte: Bivariate analyser	30

3.3.2	Statistiske problemer og målefeil: Missing	30
3.3.3	Kvalitativ fremgangsmåte: Samtaleintervju	31
3.3.4	Forberedelser til de kvalitative samtaleintervju	31
3.3.5	Intervjuene	32
3.3.6	Registrering av intervjuene	32
3.4	Metodiske refleksjoner og utfordringer	33
3.4.1	Kvaliteten på målingene av de kvantitative data	33
3.4.2	Kvaliteten på målingene av de kvalitative data	33
3.5	Etiske vurderinger	35
Kapittel 4	37
Kvantitativ analyse av unge kvinners fremtidsplaner	37
4.1	Bivariat analyse: krysstabeller	37
4.2	Uavhengig variabel	37
4.3	Presentasjon av avhengige variabler	39
4.3.1	Kontrollvariabler	40
4.4	Resultater fra krysstabeller	41
4.4.1	Holdningsvariabler	41
4.4.2	Bakgrunnsvariabler	45
4.5	Foreløpig konklusjon av den kvantitative analysen	48
4.5.1	Er giftemål en god tradisjon	49
4.5.2	Bør samboerskap likestilles med ekteskap	49
4.5.3	Oppmuntringer om giftemål fra venner	49
4.5.4	Foreldres aksept for samboerskap	50
4.5.5	Oppsummering	50
Kapittel 5	52
Kvalitativ analyse av unge kvinners erfaringer med skilte foreldre	52
5.1	Barn som vet om bruddet på forhånd takler det bedre.	52
5.2	Risikofaktorer ved skilsmisse	53
5.2.1	Tap av foreldrekontakt	54
5.2.2	Tap av økonomisk kapital	55
5.2.3	Flytting fra hjemmet	55
5.2.4	Tilpasning til steforeldre	56
5.3	Foreldresamarbeid	57
5.4	Egne fremtidsplaner	59
5.4.1	Ønsker de å gifte seg?	59
5.4.2	Påvirker foreldresamarbeid ønske om å gifte seg?	63

5.4.3	Opplever dagens unge kvinner noe sosialt press om å gifte seg?	63
5.4.4	Frykter de skilsmisse selv?	65
5.4.5	Betydning av partnervalg og partners erfaring med skilsmisse.	66
5.5	Samboere eller ektefeller: Er det forskjell?	67
5.5.1	Bør det være like rettigheter for ektefeller og samboere?	70
5.6	Ekteskapets betydning for unge kvinner	73
5.6.1	Lettere å skille seg i dag enn tidligere?	75
5.6.2	Endring i forventninger til kjønnsroller?	77
5.7	Er troen på ekteskapet som institusjon fortsatt intakt hos unge kvinner?	78
Kapittel 6		80
Avslutning og oppsummering av resultater		80
6.1	Hovedfunn	80
6.1.1	Kvantitative resultater	80
6.1.2	Kvalitative resultater, hva forteller informantene selv?	81
6.1.3	Positive fremtidsutsikter	82
6.1.4	Hvordan kan man være sikker?	84
6.2	Avslutning	84
6.2.1	Videre forskning	85
Litteraturliste		87
Appendix		94
1.1	Frekvensfordeling på uavhengig variabel	94
1.2	Frekvensfordeling på avhengige variabler	94
1.3	Krystabeller	97
Vedlegg 1 – Godkjenning NSD		110
Vedlegg 2 – Godkjenning for bruk av data fra NSD		112
Vedlegg 3 - Intervjuguide		113
Vedlegg 4 - Informasjonsskriv		118
Figurer		
Figur 1: Familien og ekteskapet i endring		7
Figur 2: Inngåtte ekteskap i Norge i perioden 1966-2009		9
Figur 3: Innvilgede skilsmisser i Norge mellom 1975-2009		10
Figur 4: Fordeling på uavhengig variabel:		39

Tabeller

Tabell 1: OPPLEVDE DU I LØPET AV DIN OPPVEKST AT DINE FORELDRE FLYTTET FRA HVERANDRE? mot GIFTEMÅL ER EN GOD TRADISJON	42
Tabell 2: OPPLEVDE DU I LØPET AV DIN OPPVEKST AT DINE FORELDRE FLYTTET FRA HVERANDRE? og STATEN OG SAMBOERSKAP	43
Tabell 3: OPPLEVDE DU I LØPET AV DIN OPPVEKST AT DINE FORELDRE FLYTTET FRA HVERANDRE? mot HENTYDNINGER GIFTEMÅL FRA VENNER.....	46
Tabell 4: OPPLEVDE DU I LØPET AV DIN OPPVEKST AT DINE FORELDRE FLYTTET FRA HVERANDRE? mot FORELDRES AKSEPT FOR SAMBOERSKAP	48

Kapittel 1

Innledning

Skilsmissebarn skilles oftere. Eplet faller ikke langt fra stammen, heller ikke i ekteskapet. For skilsmissebarn er sjansen dobbelt så stor for at ekteskapet havarerer.¹

Dette var åpningen på en artikkel av Ingunn Størksen, forsker ved senter for atferdsforskning ved Universitetet i Stavanger. I sin doktorgradsavhandling presenterer Størksen indikatorer på denne trenden. Resultater fra HUNT (Helseundersøkelsen i Nord-Trøndelag) fra 1995-1997 viser at barn og særlig unge jenter sliter med ettervirkninger av foreldres skilsmisse. Videre finner Størksen at barn av skilte foreldre har stor sannsynlighet for å ende opp som skilt selv, og en av grunnene kan være at barn av skilte foreldre har lavere terskel for å ta en slik avgjørelse. I løpet av de siste årene har jeg merket meg at det ofte er oppslag i aktuelle dagsaviser, tv debatter eller nettmøter angående betydningen en skilsmisse har på barn.

Jeg ønsker med denne oppgaven å finne noen mulige svar på hvordan unge kvinner forholder seg til at deres familie blir ”oppløst” og at deres foreldre skiller seg. Videre ønsker jeg å finne ut om dette har hatt noen påvirkning for dem. Barns opplevelser med foreldres skilsmisse er et felt innenfor samfunnsforskning som jeg mener det er viktig å få belyst. Denne masteroppgaven benytter både kvantitativ og kvalitativ metode. Jeg håper den metodiske trianguleringen kan styrke validiteten i mine argumenter samt at vi får et innblikk i unge kvinners erfaringer med å ha skilte foreldre.

1.1 Bakgrunn og formål med studien

Flere samfunnsforskere har de siste tiårene år gitt uttrykk for bekymring for ekteskapets posisjon som institusjon i samfunnet og parforholdets bestandighet. Særlig er det høye skilsmissetall, færre inngåtte ekteskap og hyppigere samboetableringer som skaper urolighet hos enkelte. En av disse er sosiolog Zygmunt Baumann. Hans syn på ekteskap blir gjort klart i *The Observer* med utsagnet:

Å inngå i et ekteskap i det 21. århundre synes å være omtrent like fornuftig som å gi seg havet i vold på en flåte av trekkpapir (Noack i Ellingsæter og Leira 2004: 39).

¹ *Forskning.no* (2008) ”Skilsmissebarn skilles oftere”, 24. januar:
<http://www.forskning.no/artikler/2008/januar/1201089068.78>

Jeg har så langt sett få studier av unge kvinner med skilte foreldre der de uttaler seg om sine opplevelser. En slik undersøkelse ble utført i USA av Judith Wallerstein og Judith Blakeslee på slutten av 1970-tallet. Dette er en longitudinell studie hvor hun følger et utvalg barn av skilte foreldre gjennom 25 år og ser om skilsmissen påvirker dem på noen slags måte. Dette er en undersøkelse som de siste år har fått mye kritikk fra andre forskere, og Wallerstein selv har revurdert noen av de konklusjonene hun kom med den gang (Moxnes 1990, Dalseng Haugen 2007).

I Norge er det utført en del forskning på skilsmisse og dens konsekvens for både foreldre og barn. En anerkjent forsker på området er Kari Moxnes ved NTNU. Fra 1980-tallet og frem til i dag har hun flere studier innenfor dette fagfeltet, både med store kvantitative og også kvalitative undersøkelser. En av de største undersøkelsene som er utført i Norge og Norden er *Familieforandringer og konsekvenser for barn og ungdom* som ble utført fra 1995-2001, hvor Moxnes var prosjektleder (Moxnes 2001, 2003). I denne undersøkelsen finner Moxnes et al. at skilsmisse oppleves av de fleste som både en dramatisk og trist hendelse i barn og voksnes liv. Det er dermed ikke sagt at det går "ille" med disse barna etter at den verste perioden er overstått. Resultatene fra denne undersøkelsen viser at mange barn og foreldre får en bedret livskvalitet etter bruddet. Noen barn får til og med bedre forhold til sine foreldre og viser mer positive reaksjoner i hverdagen enn tidligere. Noen få barn opplever gjerne bruddet som en lettelse (*ibid.*).

En prosjektdeltager i den over nevnte studien er barne- og familieforsker ved NTNU, Gry Mette Dalseng Haugen. Hun viser til lignende funn i sin doktorgradsavhandling *Divorce and Post-divorce Family Practice: The perspective of Children and Young People* fra 2007. Hun finner at barn er adaptive og raskt omstiller seg til den nye tilværelsen og at skilsmisse til og med kan være med på å fremme barns sosiale ferdigheter (Dalseng Haugen 2007). Dalseng Haugen uttaler at barn med skilte foreldre kan få en økt sosial kompetanse og dertil blir gode menneskekjennere som en følge av foreldrenes skilsmisse. En annen positiv effekt barn kan få som en følge av å tilpasse seg nye familiemedlemmer, er at de lærer seg bedre å inkludere nye mennesker. I tillegg kan de også få praktiske erfaringer med hvordan familieøkonomi fungerer i hverdagen (Hanssen 2006).

En motsetning til slike funn presenteres av psykolog Frode Thuen ved Universitetet i Bergen. Funn basert på forskning av klienter viser til mer negative konsekvenser for barn ved skilsmisse og familieendringer (Thuen 2002,2008). Ingunn Størksen avsluttet sin

doktoravhandling i 2006 hvor hun ved hjelp av Helseundersøkelsen i Nord Trøndelag fra 1995-1997 har undersøkt hvordan barn av skilte foreldre gjør de og har det i forhold til de som har gifte foreldre (Størksen 2006). Også hun finner at det er enkelte negative effekter ved å ha skilte foreldre ut fra hva barna oppgir, med tanke på helsetilstand og sosiale ferdigheter. De negative aspekter var da eksempelvis dårligere skoleresultater, mer sykdom og at de var mindre tilfredse med tilværelsen (*ibid.*). Som jeg vil vise senere i oppgaven stiller jeg meg kritisk til enkelte av slike funn, siden mange er klientbaserte og ikke et utvalg som representerer normalbefolkningen.

1.2 Problemstilling

I denne oppgaven ønsker jeg å få et nærmere og bedre innblikk i unge kvinners erfaringer med å ha skilte foreldre. Jeg søker å finne ut om de føler seg påvirket på noen som helst måte med bakgrunn i deres opplevelser med skilsmisse, særlig med tanke på egne relasjoner og egen samlivsetablering. Problemstillingen i oppgaven er derfor:

Hvordan kan foreldres skilsmisse påvirke barn?

1.3 Oppgavens mål

Jeg håper med denne oppgaven at jeg kan få et innblikk i hvordan et utvalg av unge kvinner føler deres foreldres skilsmisse kan ha påvirket dem. Jeg ønsker videre å få frem deres opplevelser med familiebrudd. Ved hjelp av egne intervjuer og innsamlede data av SSB (Lyngstad Hovde og Noack 2005) søker jeg å finne ut om barn av skilte foreldre kan være eller føler seg, mer utsatt for psykiske eller sosiale problemer som en følge av skilsmissen. Jeg vil videre undersøke om ekteskapet som institusjon fortsatt innehar en viktig plass i livet til disse kvinnene eller om deres syn er endret som en følge av foreldrenes valg.

1.4 Oppbygging av oppgaven

Oppgaven består av seks kapitler. Det første kapitlet er innledende og gir en forsmak på hva oppgaven handler om. I tillegg blir problemstillingen presentert i dette kapitlet.

I kapittel 2 vil jeg redegjøre for mitt teoretiske utgangspunkt. Her belyser jeg noen viktige hendelser og endringer i familien som institusjon. Jeg vil se dagens økte skilsmisserater i lys av disse endringene og hvordan slike endringer kan påvirke unge kvinner i deres hverdag og fremtidsplanlegging. Jeg vil diskutere tidligere teori og studier som er gjort på barn av skilte

foreldre for å se om det finnes ulike risikofaktorer for hvordan barn takler foreldres skilsmisse.

I det tredje kapittelet vil min metodiske fremgangsmåte bli forklart. Jeg vil begrunne mitt valg av metodisk triangulering, det vil si at jeg benytter meg av både kvantitativ og kvalitativ metode. Jeg vil gå gjennom de viktigste aspekter ved begge metodene.

Analysen av mitt kvantitative datamateriale blir presentert i kapittel 4. Her vil jeg se om jeg finner ulikheter mellom kvinner av skilte foreldre og gifte/samboende med hensyn til deres syn på ekteskap, samboerskap og egen etablering.

Resultater fra mine kvalitative intervju kan lese i kapittel 5. Jeg vil her presentere de viktigste funn jeg har gjort gjennom samtaler med kvinner av skilte foreldre og deres erfaringer med det. Jeg vil videre forklare grunner til hvorfor jeg tror jeg finner det jeg gjør.

Kapittel 6 summerer opp de kvantitative og kvalitative funn. Jeg vil her se resultatene i sammenheng med hverandre. Jeg vil ut fra mine resultater vurdere og svare på hvorvidt jeg finner at unge kvinner er påvirket av sine foreldres skilsmisse og eventuelt på hvilken måte.

1.5 Begrepsavklaringer

Jeg vil her komme med noen avklaringer på sentrale begrep i oppgaven. Jeg velger å gjøre dette fordi begrepene kan inneha flere definisjoner, og jeg vil derfor klargjøre hva jeg mener med nettopp disse begrepene i denne oppgaven.

Ekteskap defineres slik av den norske kirke: *Ekteskapsinngåelse eller vigsel er en offentlig handling og kan skje borgerlig eller kirkelig. I vitners nærvær gir en kvinne og en mann hverandre løfte om at de vil leve sammen resten av livet. En godkjent vigselsperson skal erklære at ekteskapet gyldig. Par som er borgelig viet kan i tillegg ha en kirkelig forbønnshandling for ekteskapet* (Den norske kirke 2010).

Granrusten (i Brandth og Moxnes 1996) legger til at: *Ekteskap er den samlivsformen som både de religiøse normene og samfunnsstrukturene tradisjonelt har vært rettet mot. Det betyr et forhold som er omgitt av et sett lover som regulerer de fleste faser og situasjoner i livet. I motsetning til de andre samlivsformene innebærer ekteskapet ikke bare en avtale mellom de to i paret, men er også en avtale med samfunnet for øvrig. Denne avtalen bygger på to viktige prinsipper: monogami og livsvarighet* (Granrusten 1996:110).

Samboerskap velger jeg å definere ved hjelp av norsk ordbok. Caplex.no (2008) sier om samboerskap: *Samliv uten vigsel. Rettsreglene om ekteskapsforhold vil ikke gjelde samboere, men på enkelte områder likestilles samboerskap med ordinært ekteskap. Eksempelvis vil*

samboere som har registrert felles bopel i folkeregisteret, forsikringsmessig ofte bli regnet som ektefeller. Samliv uten vigsel kan medføre tap av rett til ytelser etter folketrygdloven som ellers gjelder for enslig mor el. far (Caplex.no 2008).

Skilsmisse blir juridisk sett definert som *oppløsning av ekteskap* (Caplex 2008). For de fleste involverte parter er det likevel mer som bør sies når det gjelder begrepet skilsmisse. En skilsmisse er ikke en enkelt prosess. Det er mange prosesser som de involverte må gå igjennom (Moxnes 1990). Det er flere måter å beskrive begrepet skilsmisse på. I følge Moxnes (1990) har man økonomisk skilsmisse, psykisk skilsmisse og følelsesmessig skilsmisse² (*ibid.*).

Sambobrudd er i motsetning til skilsmisse ikke underlagt noen offentlige reguleringer eller lovbestemmelser (Moxnes i Brandth og Moxnes 1996). Fordeling av eksempelvis barn er ikke lovbestemt ved sambobrudd og det er mor som får foreldrerett med mindre kontrakt er inngått av partene (VG 04.11.1999).

Jeg mener videre at barn som opplever at foreldre flytter fra hverandre enten de er gift eller samboere går gjennom den samme prosessen følelsesmessig. Barn opplever et *samlivsbrudd* mellom foreldrene, og familien som den har vært, blir endret.

Til sist vil jeg nevne at jeg bevisst i denne oppgaven velger å ikke omtale barn av skilte foreldre som ”skilsmissebarn”. Dette er fordi jeg føler at dette er et negativt ladet begrep og jeg ønsker heller å omtale mine informanter som barn av skilte foreldre da det er en mer objektiv beskrivelse. Jeg mener sitat av Wallerstein (2000: 62) nedenfor bekrefter min påstand:

Å være ”skilsmissebarn”, en egen identitet som du tar med deg resten av livet, uansett hva du presterer i ditt voksne liv så er du alltid et barn av skilsmisse.

² For redegjørelse av de ulike skilsmisseprosessene, se Moxnes (1990), Levin i Moxnes et al (2001).

Kapittel 2

Teoretiske perspektiver på familieendring

Jeg har valgt å dele mitt teorikapittel inn i to deler. I den første delen vil jeg ved hjelp av et demografisk og historisk perspektiv se hvordan familien, fortrinnsvis i Norge, har endret seg fra 1960- tallets kjernefamilie, frem til dagens moderne familie. På grunn av den utviklingen som har vært på dette området synes jeg det er viktig å belyse de viktigste hendelser som har skjedd for å bedre få en forståelse av dagens moderne parforhold, samboetablering, giftemål og også oppløsning av disse.

Med utgangspunkt i hovedsaklig Kari Moxnes (1990), Sølvi Sogner (2003) og Turid Noacks (2001,2005,2009) forskning vil jeg først gå raskt gjennom den utviklingen som har preget familien som institusjon i løpet av de siste 50 år. Jeg vil spesielt vektlegge endringer i dannelsen av parforhold og ekteskap, samt oppløsning av dem da det er disse forandringene som gir grunn til bekymring ifølge enkelte samfunnsteoretikere.

I andre del av teorikapitlet vil jeg se nærmere på noen mulige forklaringer på hvorfor disse endringer har oppstått og hvilke mulige konsekvenser dette kan få for individene. Dette vil jeg gjøre ved hjelp av teorier av hovedsaklig Ulrich Beck og Elisabeth Beck Gernsheim (1992, 1995,2001), og Anthony Giddens (1992).

Jeg vil videre presentere forskning, særlig i Norge om hvordan barn av skilte foreldre "gjør det" og "har det" i forhold til barn som ikke har opplevd skilsmisse, sett i lys av hovedsakelig Kari Moxnes (1990,2001,2003) og Gry Mette Dalseng Haugens (2001,2007) forskning. Her vil også ulike faktorer som er med på å påvirke hvordan barn opplever skilsmisse blir presentert.

Forskning innen psykologi vil bli kort presentert, med fokus på Frode Thuen (2002) og Ingunn Størksen (2006). Det vil til slutt bli presentert en del utenlandsk forskning. Dette for å belyse flere teorier og innfallsvinkler rundt temaet.

2.1 Familien i endring

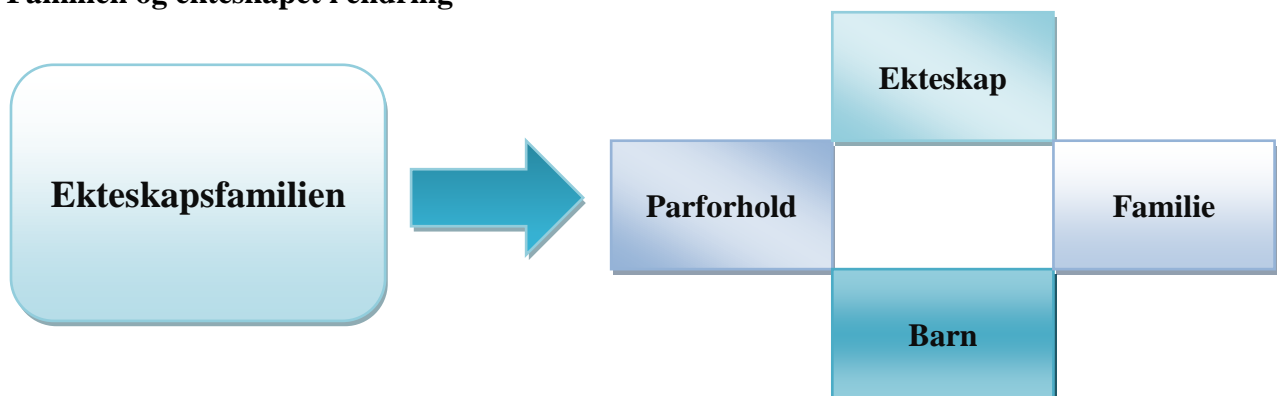
Tradisjonelt sett har familie og ekteskap vært forstått som ett (Moxnes 1990; Sogner 2003). Ekteskapet var den eneste inngangsbilletten til å danne en familie. Ekteskapet var basert på lover og regler, og det var kirken som definerte et ekteskap mens staten gav det sin bekreftelse. Dette var forbeholdt heterofile (*ibid.*). Morgan (1975) forklarer hvordan familien som institusjon mistet sin "eksklusivitet" på seksuell aktivitet på 1960 og 1970- tallet.

Tidligere var seksuell adferd i stor grad kun akseptert innen ekteskapet, men som en følge av en økende sekularisering³ ble dette synet svekket (*ibid.*).

Det har skjedd en endring i det tradisjonelle familiemønsteret, og det har skjedd raskt (Sogner 2003; Moxnes 1990). I løpet av de siste 40-50 år har dannelsen av familier fått en helt ny mening. Figur 1 viser hvordan forholdet mellom familie og ekteskap har endret seg. Som vi kan se av denne figuren så er monopolet er opphevet. Grovt sett kan vi dele den ”gamle” ekteskapsfamilien inn i fire nye deler: parforhold, ekteskap, familie og barn. Ekteskapet er ikke lenger eneste legitime grunn til å få barn og starte familie. Normene for seksualitet har endret seg og det er sosialt akseptert å bo sammen uten å være gift. (Granrusten i Moxnes og Brandth 1996). Det er blitt flere nyanser av hva en familie innebærer, i stedet for en ekteskapsfamilie har vi nå fått flere definisjoner på hva en familie kan være og *hvem* som kan være i familie.

Figur 1:

Familien og ekteskapet i endring⁴

Barn fødes nå like ofte *utenfor* ekteskap som *i* det. SSB meldte i 2001 at ca 49 prosent av alle barn fødes av foreldre som er samboere (Byberg, Foss og Noack 2001, Moxnes 1990, Sogner 2003). Familien har gått fra å være ”kjernefamilien”, en stabil og identifiserbar institusjon, til å bli noe som nesten ikke er definerbart fordi det finnes så mange versjoner av den.

³ Sekularisering betyr verdsliggjøring, men betegnes i dag som den prosessen hvor samfunnslivet og de individuelle aktørene løsriver seg fra kirken og dens autoritet og innflytelse (Schiefløe 2003).

⁴ Figuren er utarbeidet av Kari Moxnes til bruk for Norsk Barnevernkongress 2007, Røros.

2.2 Endrede familiesammensetninger - Samboerrevolusjonen

Samboerskap har gått fra å være ansett som en ”fattigmannsløsning” (Noack 2005: 1) på tidlig 1900-tall til noe dagligdags og utprøvd blant både unge og gamle i vestlige samfunn (Noack 2005). Konkubinatparagrafen som gjorde det ulovlig å bo sammen uten å være gift ble avskaffet i Norge på 1970-tallet. Etter dette valgte enda flere samboerskap som sivilstand (*ibid.*). Til tross for dette var det ikke bare enkelt for samboere, da mange fortsatt mente at samboerskap var upassende. Dette synet eksisterer fortsatt i dag og det er særlig innen visse religiøse kretser at disse oppfatningene råder (Moxnes 1990).

Det kan synes som at samboerskap fortsatt er en skjørere samlivsform enn ekteskap.

Det er velkjent at samboerskapene oftere enn ekteskap ender med brudd (Dommermuth, Noack og Wiik 2009: 1).

SSB viser at et samboerskap har tre ganger så stor sjanse for å oppløses i forhold til et ekteskap (Byberg, Foss og Noack 2001).

Utbredelsen av denne samlivspraksisen har skjedd relativt raskt i de nordiske land og internasjonalt sett utmerker Norden seg med å ha så høyt antall samboere (Byberg, Foss og Noack 2001, Noack 2005). Det finnes likevel lite informasjon om samboere i befolkningsstatistikken. Det er beregnet at det er i overkant av 600.000 nordmenn som lever i samboerskap i dag (Dommermuth, Noack og Wiik 2009). Slike tall er imidlertid vanskelig å stadfeste siden samboere ikke er pliktige å registrere sitt samliv, og det er sannsynligvis en del mørketall i slike beregninger.

2.3 Det kvantitative bildet: Hva sier statistikkene?

For å forstå et lands ekteskapsmønster brukes gjerne statistikk. Her får vi et bedre innblikk i hvor mange som gifter seg og også skiller seg hvert år. Det er disse statistikkene det refereres til i nyhetsoppslag og debatter angående ekteskap og skilsmisser som inngås årlig.

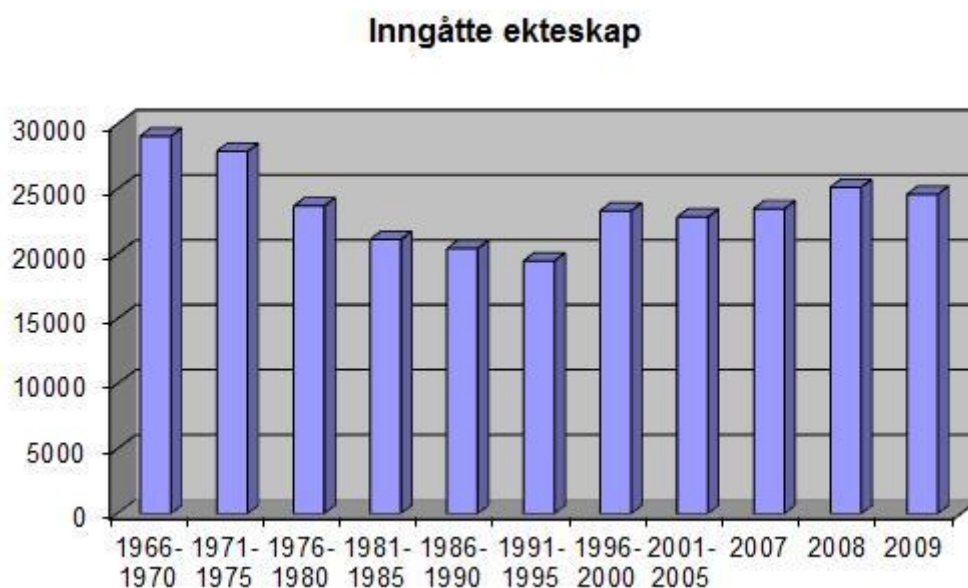
Siden 1960-tallet har ekteskapstallene gått stadig ned. Med unntak av et oppsving i 2000 har tallene sunket med nesten 10.000 vielser i løpet av 40 år (SSB 2006). Tall fra SSB melder derimot nå at bryllup var meget populært i 2008 (SSB 2009). Det ble inngått hele 25.100 vielser og dette tilsvarer en økning på rundt 900 inngåtte ekteskap sett i forhold til gjennomsnittet for de fem siste år (*ibid.*). I tillegg gikk også ekteskapsalderen litt ned, 0,3 år for menn og 0,2 år for kvinner, dette er første gang siden 1970-tallet at alder for inngåelse av ekteskap har gått ned.

SSB kunne i januar 2000 kunne melde om at *Halve Norge har sagt ja* (Dzamarija 2002: 1). Cirka 49 prosent av Norges befolkning hadde giftet seg minst en gang i løpet av livet per år 2000. Den stigningen som har vært innenfor ekteskapsinngåelse skyldes nok at det er blitt mer vanlig med gjengifte både blant menn og kvinner (ibid.).

Figur 2 viser ekteskapsmønsteret til det norske folk over de siste 30 år (Figuren er utarbeidet og hentet fra SSB's nettsider, SSB 2010).

Figur 2

Inngåtte ekteskap i Norge i perioden 1966-2009

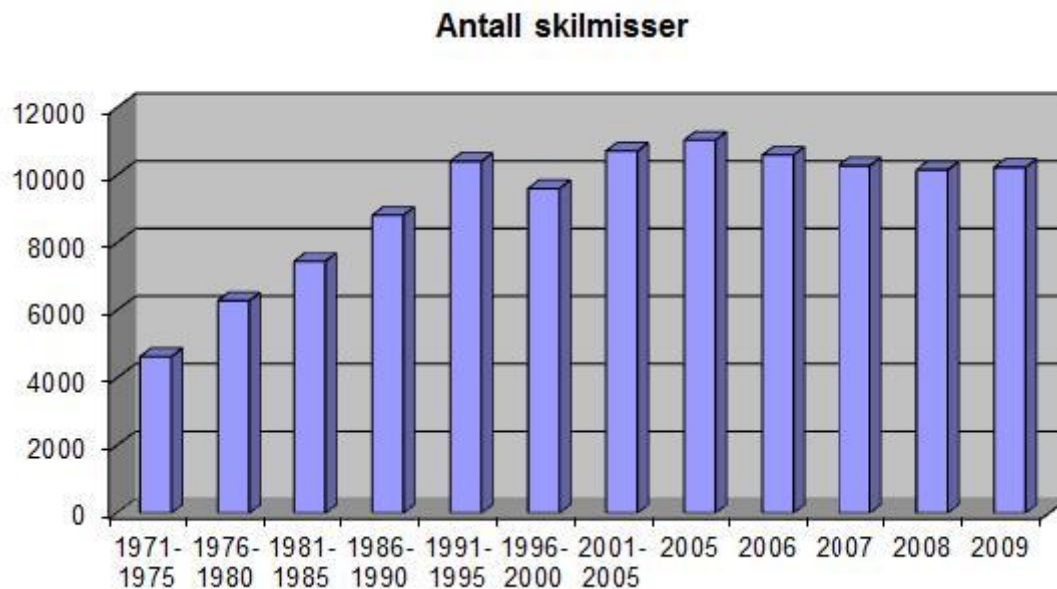
Antall skilsmisser i Norge har økt de siste 40 år og bare i løpet av de siste tretti år har antallet fordoblet seg (SSB 2008). Ifølge SSB ligger nå tallene på omtrent 11.000 årlig mot i overkant av 5000 på 1970-tallet. SSB's antagelser om at 50 prosent av alle som gifter seg kommer til å skilles, er noe som ofte kan leses i media (Noack og Mamelund 1997). Dette er imidlertid tall som bør nyanseres. Slike tall hentes ofte ut ved å se på inngåtte ekteskap ett år og innvilgede skilsmisser det samme året. Selv om det innvilges halvparten så mange skilsmisser som det inngås ekteskap i ett år så er det ikke de samme parene det er snakk om. Skilsmissetall må ses i sammenheng med når ekteskapet inngås og når det oppløses. Først da får man et riktig bilde av statistikken. Det er beregnet av SSB at skilsmisseraten i Norge kan komme så høyt opp som til 44 prosent men det er kun hvis tallene for skilsmisse holder seg stabile (ibid.)

En ny tendens som vi kan se de siste år av Figur 3, er at skilsmissetallene nå er på vei nedover. I 2007 ble det innvilget færre skilsmisser enn tidligere. En må faktisk så langt tilbake

som 2001 for å finne tilsvarende lave skilsmisserater (SSB 2008). Tall for 2008-2009 viser at det er liten økning i antall skilsmisser men tallene er relativt stabile. Samboeretableringer spiller nok en stor rolle i denne statistikken og det finnes som sagt enda ikke tilfredsstillende tall på hvor mange samboerpar som skiller lag (*ibid.*). Det er også viktig å ta med i betraktningen at det har vært en nedgang i ekteskapsinngåelse de siste år som vist i *Figur 2*. Det er derfor naturlig at skilsmissetallene går ned når færre gifter seg. Figuren nedenfor viser hvordan mønstret for skilsmisser blant nordmenn mellom 1975-2009 har utviklet seg (Figuren er utarbeidet og hentet fra SSB's nettsider SSB 2010).

Figur 3:

Innvilgede skilsmisser i Norge mellom 1975-2009

I 2009 var det 15.386 barn som opplevde skilsmisse (SSB 2010). Det antas å være flere siden sambobrudd ikke blir registrert på samme måte som ved skilsmisse. Det anslås at det var til sammen 21.400 barn som i 1999 opplevde at foreldrene flyttet fra hverandre (Byberg, Foss og Noack 2001). Antall barn som opplevde separasjon i 2009 var på 18.573 (SSB 2010).

2.4 Individualisering og egoisme?

Flere samfunnsforskere har forsøkt å forklare hva endringen i familien og samlivs praksis skyldes. En av de teorier som har fått stor betydning er individualiseringsteorien av Ulrich Beck og Elisabeth Beck-Gernsheim. Individualisering beskriver en strukturell endring i sosiale institusjoner og hvilket forhold et individ har til samfunnet (Beck og Beck-Gernsheim

2001). Baumann (i Beck og Beck-Gernsheim 2001) forklarer individualisering som en prosess hvor menneskers identitet endrer seg fra å være noe gitt til å bli noe de selv må skape. Følgelig blir vi personlig ansvarlige for utførelsen og de konsekvensene som det igjen medfører. Beck og Beck-Gernsheim (2001) tilføyer videre at dette ikke er et frivillig valg vi har. Individualisering er ikke noe en kan velge å ikke være en del av, det er heller en *skjebne*. For at vi skal være i stand til og aktivt delta i samfunnet, er det viktig at vi hele tiden tilpasser oss de endrede forventninger og krav som stilles innen arbeidsmarkedet, familien, utdanningssystemet og velferdsstaten generelt (*ibid.*).

Beck og Beck-Gernsheim (1995) vektlegger flere individuelle og samfunnsmessige årsaker for overgangen til det moderne samfunn og individualismen. Særlig er det faktorer som økt sekularisering, økonomiske konjunkturer, urbanisering og globalisering som anses viktige for utviklingen av det moderne samfunn (*ibid.*). Ifølge sosiolog Anthony Giddens (1991) lever vi videre i et høymoderne samfunn. Dagens samfunn er preget av økt refleksivitet og uendelige valgmuligheter for den enkelte. Dette gjør at vi er under et konstant press fordi vi ikke bare kan, men også *må* velge hvilken livsstil vi ønsker å føre. Våre daglige handlinger skaper en rutine som til slutt blir den livsstilen vi velger for oss selv. Disse rutinene blir da en viss sikkerhet for oss, de blir noe vedvarende og fast i livet. Giddens problematiserer dette litt mer. Han tillegger de sosiale institusjoners posisjon en stor betydning for slike ”individuelle” avgjørelser. Det finnes ytre faktorer (økonomi, tradisjon etc.) som begrenser ulike valg og ønsker en person måtte ha (*ibid.*).

2.4.1 Flere valg er lik større frihet?

Det påstås gjerne i media at vi i det moderne samfunn har langt flere muligheter og større frihet til å foreta personlige valg enn tidligere generasjoner, og følgelig har vi det bedre. Men er sjansen for å lykkes nødvendigvis betinget av valgfrihet? Beck og Beck-Gernsheim tar opp denne problematikken og diskuterer hvorvidt vi faktisk har så mange valg og om de fører til et bedre liv (Beck og Beck-Gernsheim 2001). De anvender begrepet *precarious freedoms* (Beck og Beck-Gernsheim 2001: 2), noe som kan oversettes til usikre friheter på norsk. Det moderne samfunn er preget av skiftende verdier og normer, nedgang i ekteskap, oppgang av skilsmissetall, forvitring av familien, kjærlighet som visner, renteøkninger og usikre bolig- og arbeidsmarkeder. Alle disse områdene i samfunnet er flyktige og særlig i disse tider pågår det endringer i et raskt tempo. Det som tradisjonelt sett skal være trygt og sikkert, er nå byttet ut med skiftende innhold og mening. Dette medfører et stort ansvar og en bevissthet av

individene, noe som også kan føles som nettopp en usikker frihet når en skal velge utdanning, jobb eller partner (*ibid.*).

Selv med en større frihet til å velge det livet vi ønsker, innebærer dette følgelig at vi stadig blir tvunget til å ta flere valg (Beck 1992, Beck og Beck-Gernsheim 2001). I tidligere jordbrukssamfunn ble det ikke stilt så mange spørsmål angående religion, etikk, kjærlighet og ekteskap, men i dag er vi tvunget til å selv bestemme hva dette innebærer for oss. Vi må være forberedte på og villige til å endre og tilpasse våre planer til stadig skiftende og usikre markeder. Selv om valgmulighetene har økt, er sjansene for å velge feil og for å mislykkes også sterkt til stede (*ibid.*).

Videre, ifølge Beck og Beck–Gernsheim, kan det moderne samfunn betegnes som et *risk society* (Beck og Beck-Gernsheim 2001: 42), på norsk risikosamfunn. I risikosamfunnet er individene preget av de valg, men også *muligheter*, de står ovenfor når det gjelder samliv, utdanning eller karrierevalg. Dette medfører at det ofte oppstår konflikter når et forhold skal etableres og holdes ved like. Mennesker velger sin livsførsel ut fra institusjonelle og tradisjonelle rammer (Beck 1992). Vi er alle en del av familier og sosiale nettverk som til enhver tid påvirker våre beslutninger. Beck tillegger både de kollektive og personlige forventningene stor vekt. Folk har en følelse av stor valgfrihet i dag, men de vil samtidig hele tiden være påvirket av enten religion, politikk, moral eller lovgivningen (*ibid.*). Norsk forskning finner også slike resultater ifølge Lyngstad og Noack (2005). Det ligger fortsatt noen normative føringer på de valg vi gjør med hensyn til familieetablering, utdanning og karrierevalg. Det er ikke bare individuelle ønsker som er avgjørende (*ibid.*).

I dette risikosamfunnet ser Moxnes (2003) skilsmisse som en individualiseringsprosess av både voksne og barn. Når man i dette risikosamfunnet er avhengig av å skape seg selv og sin egen fremtid er det et desto større behov for støtte fra et sosialt nettnettverk, oftest familien. Når dette nettnettverket splittes og den gamle identiteten blir borte, må særlig barn, skape seg en ny identitet som passer inn den nye livsstilen og rollen de har fått i familien. Tidligere var barna en del av en større trygg kjernefamilie i ett hjem. Etter en skilsmisse er de plutselig blitt frittstående individer med økonomiske og lovfestede rettigheter. Dette kan skape en økt grad av utrygghet og ensomhet hos enkelte barn og det er ikke alltid like lett å skulle skape sin nye identitet når en stor del av livet endrer seg dramatisk. Individualisering av barn etter skilsmisse kan også oppleves positivt. Moxnes viser til barn som følte seg mer inkludert i avgjørelser, både hjemlige og økonomiske; en demokratisering mellom foreldre og barn. Barn

føler seg mer likestilte og mer som et individ og ikke bare som en eiendel til foreldrene (Moxnes 2003).

2.4.2 Ekteskapet i det moderne samfunn: Midlertidig og intenst eller langvarig og stabilt?

I det moderne samfunn oppleves ekteskapet som et sted hvor individer kan få utløp for egne ønsker og tanker, et forhold hvor man sammen kan godta sine likheter og ulikheter (Beck og Beck-Gernsheim 1994, 2001, Barstad 2000). Men utviklingen som har skjedd innen samlivs praksis er ikke utelukkende positiv, skal vi tro Beck og Beck-Gernsheim. En konsekvens av dette kan være at det nå kreves mer av individene for å opprettholde et kjærlighetsforhold. Dette fordi vi i dag ofte er mer bevisste i våre valg, og vet bedre hva vi ønsker og ikke ønsker av et forhold og dermed er vi kanskje blitt mer kresne, eller egoistiske (*ibid.*). En økende individualisering i familien fører til større fokus på individuelle behov og preferanser og dermed til en økende grad av egoisme ifølge enkelte (Lyngstad og Noack 2005).

Love will become more important than ever and equally impossible (Beck og Beck-Gernsheim 1995:2).

Giddens syn på parforholdets stabilitet er i tråd med det Beck og Beck-Gernsheim presenterer og han deler til en viss grad deres bekymring for ekteskapets og parforholdets bestandhet (Giddens 1992). Giddens påstår likevel at familietradisjoner og verdier fortsatt står sterkt i samfunnet, og de aller fleste av oss velger fortsatt å gifte seg eller stifte familie. Likevel er han enig i at individets ønsker har en større rolle i menneskers hverdag enn det hadde tidligere. Dette gjelder særlig kvinner da det var de som oftest gjorde oppofrelser for eksempelvis å være hjemme med barn. Giddens vektlegger særlig kvinners økonomiske frigjøring også. De bånd som tidligere la begrensninger på valgmulighetene var ofte av økonomisk art; kvinner var oftest hjemme og uten fast inntekt. Disse båndene er i stor grad erstattet av følelser og emosjonell tilknytning mellom partnerne. Ekteskapet og familiens betydning er derfor svekket og våre bånd til hverandre blir stadig svakere ifølge Giddens (*ibid.*).

Giddens anvender begrepet *confluent love* (Giddens 1992: 61) noe som kan oversettes til sammenflytende kjærlighet på norsk. Han betegner med begrepet kjærlighet som en slags her-og-nå kjærlighet mellom to mennesker. Dette er ikke noe evigvarende, men en aktiv og til tider flyktig kjærlighet som hele tiden er avhengig av begge parters tilfredsstillelse. Søken

etter ”den rette” og den ”store kjærligheten” kan resultere i at forholdet tar slutt hvis en av partene ikke er fornøyd. Som nevnt tidligere er dette sett på som legitime grunner til å ønske skilsmisse, nettopp fordi våre idealer om det perfekte forholdet betyr så mye for oss (*ibid.*). Moxnes gir en pekepinn på dette:

Å skilles eller ikke skilles er alltid et spørsmål om hva alternativet er og om alternativet kan gi et bedre liv. (Moxnes 1990: 34).

Giddens diskuterer videre begrepet *pure relationship* (Giddens 1992: 58). Begrepet kan oversatt til det ”rene forholdet”. Det er et personlig (vennskapelig eller seksuelt) forhold mellom to personer som er inngått av fri vilje. Dette forholdet er ikke basert på sosiale eller økonomiske betingelser og fordeler. Dette forholdet eksisterer kun så lenge begge partene er tilfredse med det de får ut av relasjonen. Det rene forhold er refleksivt og kontinuerlig, og forpliktelse overfor hverandre er selvfølgelig. Søken etter intimitet er noe som har fulgt den moderne samfunns utvikling og i det rene forhold står dette særlig i fokus. De forventningene vi har til intimitet skaper en veldig tett forbindelse mellom det refleksive selvet og det rene forhold. Denne intimiteten skaper igjen et gjensidig tillitsforhold mellom partene og dette er noe som må etableres over tid mellom personene. I et kjærlighetsforhold er likt syn på familie, barn, enighet om seksualvaner og felles økonomisk forståelse, kvaliteter som ofte vektlegges. Så lenge begge parter føler de oppnår fordeler med forholdet vil det bestå. Dette betyr også at et slikt forhold kan oppløses raskt. Det trengs bare en av partenes vilje som grunn til oppløsning. Det rene forholdet har i følge Giddens erstattet det tradisjonelle ekteskapet og det er et forhold som er omskiftelig til enhver tid i jakten på det gode samliv (*ibid.*). Dette er imidlertid et utsagn som er svært omdiskutert og senere modifisert av Giddens.

Det kan derimot også argumenteres for at disse ovennevnte grunner gjør dagens forhold sterkere enn tidligere. Dette er nettopp fordi det er følelser som ligger til grunn for et forhold. Emosjonelle bånd kan i mange tilfeller være mye sterkere enn økonomiske. Videre kan det oppleves vanskelig for mennesker å styre sine følelser, noe som kan resultere i eksempelvis impulshandlinger og valg man senere angres på. Det er ifølge Giddens (1992) en naturlig del av livet at par vokser fra hverandre og med tid blir ulike, noe som ofte resulterer i at enkelte velger å bryte ut av forholdet og finne seg nye partnere (*ibid.*).

2.5 Det rette valget eller å velge ”Den rette”?

Valg av livsledsager har som diskutert ofte vært preget av økonomiske forhold og sosial og kulturell status. Slike faktorer gjelder selvfølgelig i dag også men det er i tillegg andre kriterier som har fått større plass i utvelgesprosessen. Ofte er valg av partner betinget av fysisk tiltrekning og personlig ”kjemi”. Dette er faktorer som sjeldent er håndfaste eller forklarlige. Likevel er det slike grunner par oppgir når de blir spurt om hvorfor de ble sammen (Moxnes 1990). Ofte er det *kun* slike grunner enkelte oppgir når de skal beskrive drømmepartneren. Han eller hun skal være *den rette*, den ene personen som får hjertet til å slå fortere og som er ens sjelevenn. Utenforliggende årsaker som penger, utdanning og arbeidstittel er tilsynelatende skjøvet til side, til fordel for romantikk og kjærlighet-ved-første-blikk (Sogner 2003). Teknologiske nyvinninger har ført til at vi ikke lenger er stedbundet når vi skal finne oss en partner (Granrusten i Brandth og Moxnes 1996). De økonomiske båndene vektlegges heller ikke i like stor grad lengre. De fleste kvinner er i arbeid og er ikke avhengig av å bli forsørget. Det kan synes som om å velge den rette har tatt over fokuset på å velge det som er rett (Sogner 2003). Men er vi virkelig så frie i våre valg som vi liker å tro?

Ifølge Beck og Beck-Gernsheim (1992, 2001) er vi alle frie individer som selv kan velge vår livsførsel og livsledsager ut fra egne ønsker og smak. Forskning utført av Moxnes (1990) viser at de aller fleste parene i hennes utvalg var like med hensyn til hjemsted, alder, utdanning og også når det gjaldt personlige interesser og verdisyn.

Det er ofte to teorier som blir fremstilt når det gjelder partnervalg. Den mest aksepterte er teorien om homogame partnervalg (Granrusten i Brandth og Moxnes 1996; Moxnes 1990). Utsagnet ”like barn leker best” oppsummerer kort teorien. Dette betyr at folk ofte velger en partner som er lik seg selv (*ibid.*). Funn av Størksen (2006) sier blant annet at barn av skilte foreldre velger nettopp en partner som også har skilte foreldre, noe som igjen medfører en større risiko for selv å skilles (*ibid.*).

Heterogamteorien derimot, eller teorien om komplementære⁵ behov, tar utgangspunkt i at mennesker søker og trenger noen som er ulik seg selv (Granrusten i Brandth og Moxnes 1996, Moxnes 1990). I kjernefamilien var det som nevnt klargjorte rollefordelinger mellom mann og kvinne. I dag er det gjerne andre behov som står i fokus. Begrepet kjernefamilien eksisterer i

⁵ Komplementaritet er et begrep som brukes om ulikhet. Det betyr utfyllende ulikhet, det vil si ulikheter som ikke nødvendigvis oppleves som konfliktfylte, men som positivt utfyllende i forholdet mellom partnerne (Granrusten i Brandth og Moxnes 1996:109).

stor grad enda, men dens innhold og funksjon har endret seg i forhold til dagens moderne familier. Begge parter har ifølge heterogamteorien ulike behov og de ønsker derfor noen som kan utfylle disse (*ibid.*).

En annen viktig faktor for partnervalg, er hvilke arenaer vi befinner oss på når vi er på utkikk. Ifølge Granrusten (1996) er det like avgjørende å se på *hvor* vi finner våre utvalgte, som *hvem* vi finner. Hvor vi leter etter dem, avhenger av hvilke type mennesker vi ser etter og hvor de befinner seg (*ibid.*). Utsagnet “ulikheter tiltrekker” stemmer muligens ikke så godt overens med virkeligheten som det ofte kan fremstilles. Kanskje passer det bedre å si at “like barn leker på samme sted”? (Moxnes 1990, Granrusten i Brandth og Moxnes 1996). Risikoen for at det skal oppstå uenigheter når den kraftigste forelskelsen har lagt seg, er mindre hvis man har en lignende bakgrunn, enten det er akademisk eller hjemsted (*ibid.*).

Resultatene viser at de aller fleste av oss ender opp med en partner som har lik bakgrunn som oss selv. Hvis alle virkelig er så fri til å velge det vi selv vil, er det betenkelig at det ikke finnes flere ulikheter når det gjelder resultatet av partnervalg (Granrusten i Brandt og Moxnes 1996, Moxnes 1990).

2.6 Rammene er endret - en oppsummering

Grunner til oppløsning av et ekteskap eller forhold har i stor grad endret seg. Typiske *prinsipielle grunner* (Moxnes 2003:130), som for eksempel utroskap, har i dag fått mindre fokus enn ekteskap på 1950-til 1970 tallet hadde. I dag er det typiske *relasjonelle grunner* (Moxnes 2003:131) som står i fokus. Med dette menes grunner som går på direkte relasjon mellom partene i forholdet og mangel på tilfredsstillelse i det (*ibid.*).

Forventninger til et forhold i dag er store (Lennèr-Axelson i Böethius 1983). Jevnlig kan en se oppslag i ukeblader hvor det står oppskrifter på hvordan man kan få et bedre seksualliv eller hvordan få ”full flyt” i kommunikasjonen med partneren og lignende (*ibid.*). Dette er forventninger som i tidligere tradisjonelle ekteskap ikke var særlig fremtredene. Særlig er det endringer i forventningene til kjønnene som har skapt store uenigheter blant menn og kvinner (Moxnes 1990). Utviklingen fra 1950-talls- husmoren til den aktive yrkeskvinnen har vært avgjørende. Med en slik merkbar endring i kjønnsrollemønster er konflikter vanskelige å unngå. Undersøkelser viser at det vanligvis er kvinner som vil ut av ekteskapet og mange oppgir mannens forventninger som grunn. Selv om likestillingen er kommet langt på vei er det fortsatt mange som står fast i gamle kjønnsrollemønstre (*ibid.*).

På grunn av de over nevnte endringer ser flere det som vanskelig å opprettholde et ekteskap (Moxnes 1990,2003). Moxnes (1990) ser likevel mange av disse motsetningsfulle kjønnsrollemønstrene som sunne og nødvendige. De fremstår som tegn på personlig styrke, ved at partene vet hvordan de vil ha det. At vi skiller oss mer, starter nye vennskap og har flere samboforhold bak oss er et vanlig livsløp i dagens moderne samfunn. Videre endrer vi oss hele tiden og det er derfor rimelig å ha ulike behov i ulike perioder av livet (*ibid.*).

I neste del av teorien vil jeg se nærmere på hva tidligere forskning sier om hvilke konsekvenser en skilsmisse kan ha på barn og hva slags faktorer som kan bidra til at en skilsmisse blir lettere eller tyngre for barna.

2.7 Hvordan gjør og har barn av skilte foreldre det?

Det finnes flere undersøkelser og rapporter som skal hjelpe oss med å forstå hvordan skilsmisse kan påvirke barn. Det er hevdet at:

Barn frykter skilsmisse mer enn atomkrig (Simon Flem Devold i Moxnes 2003:22).

Andre igjen snur en slik utvilsomt trist hendelse til noe positivt og ser i stedet på det som en vei til et lykkeligere liv (Moxnes 1993). Jeg vil legge hovedvekten på undersøkelser og funn av Kari Moxnes 1980-tallet frem til i dag. Andre undersøkelser fra både Norge og utlandet vil også bli presentert og diskutert.

Tidligere var resultater av skilsmissecforskning omtrent ensbetydende med negative utfall, dette særlig på 1970-tallet (Dalseng Haugen 2007). Det ble presentert funn som i dag anses som både uriktige og på grensen til komiske. Dalseng Haugen beskriver eksempelvis Mindeys (1969) påstand om at barn av skilte foreldre, spesielt jenter, utviklet homoseksuelle tendenser hvis far forlot mor og barn. Slike utsagn har heldigvis, som vi skal se, blitt kraftig modifisert (*ibid.*).

2.7.1 Forskning i Norge

Som prosjektleder utførte Kari Moxnes med flere mellom 1995-2001 en av de største undersøkelsene som er utført i Norge og Norden, nemlig *Familieforandringer og konsekvenser for barn og ungdom* for Norsk forskningsråd (Moxnes 2001, 2003). Undersøkelsen ble utført i Sør-Trøndelag der totalt 910 barn deltok. Det ble i prosjektet brukt

spørreskjema fra 473 skilte foreldre, samtaleintervju med 114 foreldre som var skilt og totalt 96 barn.

Undersøkelsen vektla både foreldre og barns opplevelse av skilsmissen. Moxnes med fler finner her at flesteparten av disse barna har det og ”gjør det” helt fint. Hele 69 prosent av foreldrene oppgav at barna viste positive adferdsendringer i forhold til 37 prosent negative. (Moxnes 1994, 2001).

Gry Mette Dalseng Haugen (2001) viser til resultater fra prosjektet *Familier og samlivsbrudd* (En del av paraplyundersøkelsen av *Familieforandringer og konsekvenser for barn og ungdom*) som viser det samme som Moxnes' funn. Etter å ha utført 24 dybdeintervju med barn av skilte foreldre, finner også hun at flesteparten av barna har det bra etter bruddet (Dalseng Haugen 2001). Noen av barna har svekket sin sosiale kapital ved at de har mistet kontakt med far, men det er få. Flesteparten av barna ser på sin utvidede familie som positivt. De drar nytte av å ha fått et større sosialt nettverk og er glade for at mor eller far har funnet seg en ny kjæreste. Disse barna lærer at de må tilpasse seg flere familiesammensetninger og også familiemedlemmer. Dette er en kompetanse som mange barn av skilte foreldre tar med seg videre i arbeidslivet og senere i eget familieliv, ifølge Dalseng Haugen. Hun legger likevel ikke skjul på at en skilsmisse er tøff for barna, men legger til at det går som regel bra med de aller fleste (*ibid.*).

Undersøkelser av psykolog Frode Thuen presenteres ofte som en motvekt til de over nevnte funn. Ifølge Thuen (1998) har mange barn behov for profesjonell hjelp etter en skilsmisse. Videre er det verre for barna etter hvor mye konflikter det har vært mellom foreldrene. Thuen har lang erfaring som psykolog og forsker ved Universitetet i Bergen og baserer ofte sine funn på egne pasienter. Ifølge Thuen sliter barn av skilte foreldre ofte med prestasjoner på skolen og er mer utsatt for angst og depresjoner (Hansen 2006). Grunnen til at så mange barn sliter, er ifølge Thuen måten foreldrene takler bruddet på. Hvis foreldrene selv får psykiske problemer er det ofte at barna blir dratt inn i deres konflikter (*ibid.*). Videre finner Thuen i sine undersøkelser at mange nylig skilte eller separerte rapporterer om dårligere psykisk helse enn de som lever i parforhold (Thuen 2002). Disse sliter ofte med dårlig selvbilde og lavere livskvalitet, noe som ifølge Thuens resonnement, kan påvirke deres barn.

I en artikkel for Norsk psykologforening sier likevel Thuen at undersøkelser viser til at mange har klare positive opplevelser av foreldrenes skilsmisse og at disse dominerer over de negative (Thuen 2002). Videre må en også klargjøre, ifølge Thuen, det faktum at ca 80

prosent av barn med skilte foreldre takler bruddet bra og har ikke behov for noen psykisk rådgivning eller behandling (Hanssen 2006).

En kritikk som kan rettes mot Thuens påstander er at de ofte er klientbaserte. Dette innebærer at det er de som allerede er innenfor psykiatrien som blir studert. Det blir da naturligvis et større fokus på de negative aspekter ved klientenes opplevelse av et fenomen mens de positive ofte må vike. Det kan tenkes at bildet ville blitt mer nyansert hvis også mer forskning innen psykologien ble gjort av hele befolkningen i motsetning til kun de som er i behandling.

Ingunn Størksen viser til resultater i tråd med Thuens. Hun viser til funn basert på Helseundersøkelsen i Nord-Trøndelag fra 1995-1997 (Størksen 2006). Størksen finner her at barn av skilte foreldre, og særlig jenter, er utsatte for og sliter med psykiske problemer som angst, depresjon og tilpasningsvanskeligheter på skole. Videre er det klare tendenser i undersøkelsen hennes til at barn av skilte foreldre skiller seg oftere enn de med gifte foreldre (*ibid.*).

2.7.2 Hvilken betydning har foreldres samarbeid?

Betyr foreldrenes samarbeid, og også mangel på samarbeid, noe for hvordan barn opplever skilsmissten? Flere forskere, eksempelvis Moxnes (2003) og Kvaran (2008) finner at foreldres evne til å samarbeide har stor betydning for hvordan barn takler både selve bruddet og i tiden etterpå.

Kvaran (2008) påpeker viktigheten av støtte, omsorg og hjelp fra foreldrenes side. Foreldrenes samarbeidsvilje var viktig for bearbeidning av sorgen til barna. Videre forteller Kvaran at det vanskeligste for barn var at foreldrene ikke samarbeidet (*ibid.*).

Moxnes deler videre foreldresamarbeid inn i fem kategorier⁶ (Moxnes 1996). Den første er *virkelige venner*. Disse klassifiseres som et foreldrepar som har planlagt selve skilsmissten og hvor det har vært lite konflikter mellom partene, disse er virkelig venner og har god kontakt selv etter bruddet. Kategori nummer to er *korrekte kollegaer*. Disse foreldrene er ikke venner men heller ikke uvenner, de kan snakke sammen hvis det er nødvendig som ved større familiesammenkomster men de har ingen kontakt utover dette. Den tredje gruppen betegnes som *sure samhandlere*. Foreldrene i denne gruppen er nærmere å være uvenner enn de

⁶ For utfyllende beskrivelse av kategoriene se Moxnes *Foreldresamarbeid etter skilsmisse* i Brandth og Moxnes Familie for tiden (2003).

forrige. Disse foreldrene har ingen eller liten kontakt med hverandre. Kategorien *splittet spann* kjennetegner foreldre som ikke har noen kontakt eller samarbeid i det hele tatt. Ofte er en forelder blitt "splittet" fra familien, det vil si at den ikke hadde noen kontakt med verken barn eller tidligere ektefelle. Ofte er dette far, enten det er av egen vilje eller at mor har hindret han i å ha kontakt. Den siste og kanskje sjeldneste gruppen er *kampkåte krigere*. Dette er foreldre som overhodet ikke har noen kontakt og som bevisst gjør og sier ting for å sverte den andre forelderens (*ibid.*).

Moxnes (2003) beskriver videre funn der noen barn opplevde det som Moxnes klassifiserer som *not good enough parenting* (Moxnes 2003: 100). Med dette mener hun foreldre som har et veldig høyt konfliktnivå, ikke engasjerer seg i barnas opplevelser eller oppfører seg som kompetente foreldre. Hun finner likevel få tilfeller der barn forteller om slike alvorlige opplevelser og de aller fleste barna beskriver sitt samarbeid med begge foreldrene både før og etter skilsmissen som god (*ibid.*).

Psykolog Kirsti Ramfjord Haaland har også utført ulike studier av barn og unge med skilte foreldre (Haaland 2003) Hun ser barn og ungdom som ofte er lettet over at foreldrene har flyttet fra hverandre, slik som med Kristin (27). Mange har opplevd år med krancling og i noen tilfeller psykisk og fysisk misbruk. For de fleste er det et sjokk når de får vite om skilsmissen, men barn og unge er særdeles adaptive og de venner seg til å ha mor og far i hver sitt hus ifølge Haaland.

Rød, Ekeland og Thuen (2008) har utført en studie av barn av skilte foreldre der samarbeidet mellom foreldre har vært særdeles problematisk. I undersøkelsen har de intervjuet barn der foreldrene ved hjelp av domstol prøver å løse sine konflikter:

Barn berøres ulikt av foreldrenes samlivsbrudd. Når bruddet er konfliktfylt, er risikoen stor for at barna får det vanskelig i årevis etterpå (Rød, Ekeland og Thuen 2008:1).

Rød et al. (2008) finner at typiske konflikter mellom foreldrene er hvor barna skal bo, samvær med forelder barna ikke bor hos og størrelse på barnebidrag. Barna i denne undersøkelsen beskrev følelser som Rød et al.(2008) beskriver som aggressiv, engstelig og de var preget av skam og skyld. Barna var videre preget av disse følelsene både før, under og etter bruddet. Flere av barna fortalte videre at dette var en belastning de slet med mange år etterpå. Informasjon og mangel på det om skilsmissen var noe barna vektla og etterlyste.(*ibid.*)

Det bør nevnes at dette er de verste tilfellene av dårlig foreldresamarbeid, da de ikke selv har klart å løse konfliktene sine men må ha hjelp av rettsvesenet. De følelser og opplevelser

disse barna forteller om, er likevel viktige å få belyst slik at både forskere og foreldre generelt får økt kunnskap om foreldresamarbeid.

2.7.3 Bør barn inkluderes i skilsmissen?

Kvaran (2008)⁷ finner forskjeller i hvordan barn taklet skilsmissen ut ifra hvem som var forberedt på det og de som ikke visst noe om foreldrenes forestående brudd. Kvaran finner her at barn som var forberedt på skilsmissen opplevde det som mindre traumatisk men de som ikke visste noe opplevde det som en mer dramatisk hendelse. Mange fikk sjokk og opplevde det som en krise. Dette var noe som imidlertid ikke var vedvarende men som etter hvert som det første sjokket hadde lagt seg, gikk over til aksept hos de fleste barn (*ibid.*).

Moxnes (2003) funn viser videre at barn som ikke visste på forhånd at foreldrene skulle skilles, tok det tyngst når en av foreldrene plutselig flyttet ut. Barn som var informerte om hva som skulle skje tok selve flytteprosessen lettere (*ibid.*).

Deltagelse og medbestemmelse i hvordan ting skulle gjøre det rent praktisk etter bruddet er noe barn etterlyser Rød et al. (2008). De har vanskelig for å forstå hvorfor de ikke skal være med og bestemme slike viktige ting, som faktisk påvirker dem i kanskje størst grad (*ibid.*).

Slike funn kan også ses i utenlandsk forskning som jeg skal vise til på slutten av kapitlet.

2.7.4 Andre risikofaktorer

Moxnes (2003) belyser 4 temaer som hun mener kan påvirke hvordan barn takler en skilsmisse. Disse fire er: nedgang i husholdningens inntekt, bytte av hjemsted/bolig, mangel på daglig kontakt med en av foreldrene og tilpasning til nye steforeldre (*ibid.*).

Ved intervju av 56 barn i alderen 8-18 finner Moxnes at den økonomiske situasjonen preget noen av barna (Moxnes 2003). Dette var særlig de barna hvor husholdningsinntekten var relativt lavt fra før, og skilsmisse forverret situasjonen. En del av barna uttrykte at de ble stresset av foreldrenes snakk om penger og særlig hvis det var snakk om barnebidrag som skulle betales eller i verste fall, ikke ble betalt. Noen fortalte til og med at de fryktet at foreldrene ikke var glade i dem siden de kranglet om penger som barna "måtte" ha. Videre var det noen barn som forklarte at de forstod hvorfor foreldrene hadde mindre penger og de viste

⁷ Prosjektet var utført via spørreundersøkelser og det var 473 respondenter fra Trondheim og Orkdal som deltok (Kvaran 2008).

sympati for situasjonen. Mange hjalp til mer hjemme og prøve å løse de økonomiske problemene sammen med foreldrene. Det var ingen barn som sa at de har måttet gi opp noen hobbyer eller fritidsaktiviteter på grunn av dårlig råd (*ibid.*).

Alle barna som hadde flyttet fra det opprinnelige hjemmet sa at det var tungt å flytte derfra (Moxnes 2003). Selv de som ikke flyttet så langt sa det samme. For mange betydde også flyttingen at de gikk ned i standard på bolig, noe som heller ikke bidro til å gjøre flyttingen lettere. Det vanskeligste for barn var at de mistet mye av kontakten med sine gamle venner, mange startet på nye skoler og måtte prøve å integrere seg der. Mange barn fortalte om vanskeligheten med å skaffe seg nye venner hvis de ikke kjente noen fra før og enkelte ble på grunn av dette sosialt isolert (*ibid.*).

De fleste av barna fortalte at tap av kontakt med en forelder som relativt uproblematisk og som en naturlig konsekvens av skilsmissen. Mange forklarte det videre som et felles familieproblem og ikke som et personlig problem, eller noen feil. Det var tap av kontakt med far som var det vanligste, enten på grunn av avstand eller at foreldrene ikke klarte å bli enige om besøkstider. Barn som ikke visste hvorfor de ikke fikk se så mye til far opplevde det som verre enn de barn som ble inkludert i slike avgjørelser. Barn som fikk være med på å bestemme når de skulle være til mor eller far, forstod også oftere hvorfor de måtte sette opp faste tidspunkt for hvem man skulle besøke.

Barn som hadde fått en steforelder fortalte at det var en stressende opplevelse i begynnelsen (Moxnes 2003). Alle var nervøse for om de kom til å like den nye kjæresten til mor eller far, samt at de var bekymret for hvorvidt denne personen kunne tilbringe noe positivt for *dem* også. Etter hvert innså de aller fleste barn at steforelderen både var en økonomisk og sosial ressurs, særlig de som bodde sammen med dem. Barna var særlig positiv til stefar, de anså han som et fullverdig medlem av familien. Det var litt mer spredt med hensyn til hva barna syntes om stemor. Mange av barna var glad på faren sine vegne og sa at de merket at det gjorde far godt. Andre mislikte fars nye kjæreste da de mente at det distanserte forholdet mellom faren og dem selv og at stemor tok for mye plass i hans liv.

Forskning har vist at det kan være vanskeligere å være stemor enn stefar, dette fordi det er mer press på en stemor. Men mye av dette skyldes også at barn tilbringer mindre tid sammen med stemor og ser ikke den samme nytteverdien i henne som i stefar. Men det er en annen diskusjon jeg ikke går mer inn på i denne oppgaven.

2.7.5 Utenlandsk forskning

En undersøkelse det ofte refereres til ved forskning på konsekvenser av å vokse opp med skilte foreldre, er en av Judith Wallerstein med fler. De utførte intervjuer og oppfølginger av barn av skilte foreldre over en 25 – års periode på 1970-tallet i USA (Wallerstein 2000). De fant klare tegn på at disse barna, både i ung og voksen alder, klart har tatt skade av å oppleve foreldrenes skilsmisse. Eksempelvis forklarer de at særlig jenter er preget av opplevelsen og mange merker det først når de blir eldre. Jenter har ofte problemer med å stole på menn, de er redde for å bli forlatte og de er skrekkslagne ved tanken på å ende opp som skilt, slik som sine foreldre. Mange har en følelse av rotløshet som en konsekvens av flytting mellom mor og far, og det å skulle danne nye vennskap på hver plass. En annen konsekvens er ifølge Wallerstein at mange barn føler at det er svake bånd mellom mann og kvinne, og de lever i frykt for at de skal gå fra hverandre når som helst. For barn som har sett foreldrene gå fra hverandre er dette en naturlig reaksjon ifølge Wallerstein. De har ikke sett et velfungerende forhold mellom to voksne og de ser på dette som en stor feil ved foreldrene sine. Dette kan da resultere i at de selv ikke klarer å få et seriøst forhold til å fungere, mener Wallerstein (*ibid.*).

Sandra Volgy (1991) fant også i undersøkelser utført på collestudenter i USA at særlig jenter av skilte foreldre er skeptiske til livsvarige monogame forhold (*ibid.*). Det var flere av jentene som innrømte at de involverte seg oftere i korte seksuelle forhold som ikke ble til noe seriøst. Et annet funn var at disse collestudentene av skilte foreldre var langt mer positive til samboerskap og også skilsmisse enn de som ikke hadde opplevd dette.

Robinson, Butler, Scanlan, Douglas og Murch.(2003) viser til en studie gjort i England i 2000 der tilfeldige skilte familier ble valgt ut av populasjonen til å delta. De intervjuet 315 familier med fokus på barnet i familien og dets opplevelse og erfaring med skilsmissen. Også her finner Robinson et al. at idet barnet ble fortalt at foreldrene skulle skilles, fikk de en emosjonell reaksjon som ligner på et akutt sjokk. Selv de barn som på egenhånd hadde merket at det var mye konflikter og kranling i hjemmet tok det svært tungt når en av foreldrene flyttet fra hjemmet hvis barnet ikke var informert om dette. De mener grunnen til denne reaksjonen er at barna sjeldent ble tatt med i diskusjoner angående hva som skulle skje fremover. Flere av barna etterlyste å bli inkluderte i de endringer og nye situasjoner som oppstod på grunn av skilsmissen (*ibid.*). Videre finner Robinson et al. (2003) gjennom intervjuer med barn av skilte foreldre at de ikke har latt seg "skremme" av foreldrenes skilsmisse. De har blitt mer forsiktige når det gjelder ekteskap men de følte at siden de hadde opplevd en skilsmisse så var de bedre rustet til å unngå deres foreldres feil (*ibid.*)

Det bør nevnes at Wallersteins studie har gjennomgått mye kritikk av samfunnsforskere i senere tid. Kritikken av denne studien er den samme som med enkelte av Thuens funn, nemlig at de bygger resultater på et klientbasert utvalg. I Wallersteins tilfelle er det bare tatt utgangspunkt i 20 prosent av de barn som opplevde skilsmissen som svært dramatisk og som hadde behov for profesjonell hjelp i ettertid. Dette er resultater som er kraftig diskutert i fagmiljøet og Dalseng Haugen refererer til det som *Hetherington-Wallerstein debatten* (Dalseng Haugen 2007: 10). Mens Wallerstein viser til mange negative konsekvenser skilsmisse medfører på barn viser Hetherington og Kelly (2002) til resultater der barn ikke har alvorlige og langvarige skader som en følge av skilsmisse. Ulike resultater får man ofte på grunn av ulike innfallsvinkler. Mens noen fokuserer på foreldrenes konfliktnivå og samarbeid etter skilsmissen har andre ulike innfallsvinkler de bruker for å finne sine resultater. Dette belyser problemet forskere står overfor når det gjelder skilsmisens virkning på barn og det er derfor etter min mening viktig at man belyser barnas egne erfaringer og utsagn.

Et viktig punkt å ta med seg videre når det refereres til amerikansk og utenlandsk forskning generelt, er at de ofte har et annet trossyn og annet syn på religion enn nordmenn. Dette påpeker også Moxnes (2003) og Dalseng Haugen (2007). Det må videre tas hensyn til at nordmenn er mer liberale i sin tankegang og også er et foregangsland i verden når det gjelder samboerpraksis (*ibid.*).

Til tross for både tidligere og nyere forskning finnes det ifølge Moxnes (2000,2003) ikke grunnlag for å påstå at barn med skilte foreldre gjør det eller har det så mye verre enn andre barn. Hun tar videre et oppgjør med særlig den amerikanske forskningen som er publisert de siste 30 år. På 1970-tallet ble det utført mye forskning på dette feltet. Barn med skilte foreldre ble sett på som avvikere fra de som levde i ”kjernefamilien” og forskningen ble ofte rettet mot de mest utsatte gruppene, nemlig de kriminelle og psykisk syke. Ved å teste konsekvenser av skilsmisse på denne måten er det selvsagt at resultatet vil bli negativt og skilte foreldre får dårlig rykte på seg. Når det senere ble utført undersøkelser av ”vanlige” barn av skilte foreldre versus de med ikke-skilte fantes det få forskjeller. Resultatene viste at barn med skilte foreldre ikke var mer utsatte for psykisk, fysisk eller sosiale plager enn de med gifte foreldre. De barna som hadde skilte foreldre hadde naturlig nok en periode i livet som var vanskelig men i de aller fleste tilfeller kom alle barna ”skadefrie” ut av dette. Tilfeller det gikk galt med var få (*ibid.*).

Det er ingen tvil at skilsmisse er en stor påkjenning for alle involverte parter, og barn er muligens de mest utsatte i denne prosessen da de ikke kan styre noe av hendelsene selv. De er

avhengige av at foreldrene klarer å samarbeide på en korrekt måte slik at bruddet oppleves så skånsomt som mulig for alle parter.

2.8 Presisering av forskningsspørsmål

I denne oppgave vil jeg søke å svare på problemstillingen:

Hvordan kan foreldres skilsmisse påvirke barn?

For lettere å kunne besvare dette spørsmålet har jeg utledet to forskningsspørsmål, det ene er rette mot oppgavens kvantitative del og det andre mot det kvalitative:

Ved hjelp av det kvantitative bildet håper jeg å kunne svare på:

Er det forskjeller mellom unge kvinner med skilte foreldre og unge kvinner med samboende/gifte foreldre i deres syn på samlivsetablering og ekteskap?

Ved hjelp av det kvalitative bildet håper jeg å finne ut:

Føler unge kvinner at deres foreldres skilsmisse påvirker eget ønske om samlivsetablering og ekteskap?

Kapittel 3

Metode

I dette kapitlet gjør jeg rede for de metodiske valg jeg har gjort og hvordan undersøkelsen ble utført og vurdert underveis. En redegjørelse for det kvantitative og kvalitative materialet vil bli gjort og jeg vil avklare begreper som reliabilitet, validitet og generaliserbarhet. Til slutt vil jeg presentere etiske vurderinger som er gjort.

3.1 Valg av metode og forskningsdesign

I denne oppgaven har jeg valgt å benytte meg av en metode som Creswell (1995 i Tashakkori og Teddlie 1998) betegner som et *to-fase design* (1995 i Tashakkori og Teddlie 1998: 46). Dette er en metode hvor forskeren først utfører en kvantitativ fase av oppgaven for deretter å gå over på en separat kvalitativ fase, eller omvendt. Disse to fasene er forskjellige fra hverandre og dette er en vanlig metode brukt av eksempelvis masterstudenter og ”nye” forskere. Metoden er særdeles godt egnet da den tillater forskeren å bruke begge metoder samtidig uten at det skaper problemer for arbeidet (*ibid.*). De kvantitative data som brukes er en postal undersøkelse utført for SSB i 2003 og de kvalitative data er samtaleintervjuer som jeg selv har utført på ni kvinner i Trondheim våren 2007.

Den kvantitative undersøkelsen ble utført først for å se hvorvidt mine funn kan støtte opp tidligere diskuterte teori om at barn av skilte foreldre, særlig unge kvinner, er mer negativ til å gifte seg. Hypotesen er basert på tidligere forskningsresultater som viser til nettopp slike funn, som diskutert i teorikapitlet. Fra datamaterialet fikk jeg frem interessante forskjeller mellom kvinner av skilte foreldre og kvinner med gifte/samboende foreldre. Disse vil bli diskutert nærmere i analysekapitlet. Jeg ville videre undersøke disse nærmere og finne ut hvilke holdninger kvinner med skilte foreldre har til samliv, familie og ekteskap. De kvalitative intervjuene ble gjennomført for å få en dypere forståelse av temaet. Det er i denne oppgaven lagt størst vekt på resultatene som jeg fikk ved hjelp av de kvalitative data. Dette valget har jeg tatt fordi jeg mener det er mer interessant i forhold til min problemstilling og på grunn av oppgavens omfang.

Som nevnt har jeg benyttet meg av to metoder; statistisk analyse og samtaleintervju. De to metodene sees som komplementære i forhold til hverandre. Det betyr at jeg ønsker å undersøke ulike aspekter ved problemstillingen min ved hjelp av begge tilnærmingene (Brannen 1992). Det er en pågående diskusjon innen samfunnsvitenskapen hvorvidt de to metodene kan kombineres i et forskningsprosjekt. Brannen (1992) drøfter disse to metodiske

paradigmene og vektlegger et par ting som skiller dem. Måten å behandle data på er den første. Kvantitativ forskning omhandler definering av variabler og kategorier. Hypoteser lages på bakgrunn av disse variablene og er ofte dannet før data er samlet inn. Den kvalitative forskningen har et mer åpent utgangspunkt. Her defineres ofte vide og generelle begreper som gjerne endrer seg underveis i forskningsprosessen. Mens kvalitative forskere ser etter mønster og relasjoner mellom tidligere udefinerte begreper, er den kvantitative forskeren mer opptatt av å ta i bruk ulike sett av variabler som grunnlag for videre analyse. Det andre er deres metode for innsamling av data. Innen den kvalitative tradisjonen er det forskeren selv som er instrumentet for å få innsikt i informantens sosiale verden. I motsetning er det i den kvantitative tradisjonen bestemte teknologiske og statistiske verktøy som tas i bruk (*ibid.*). Grønmo (i Holter og Kalleberg 1996) standpunkt samsvarer med dette og han sier videre at i stedet for å behandle de som ulike metoder, bør de anses som ulike tilnærminger. Deres egenskaper referer heller til de ulike egenskaper deres *data* innehar og hvordan disse samles inn og analyseres (*ibid.*).

Bryman (1992) anser bruk av metodisk triangulering som positivt. Videre mener han at validiteten og tilliten til resultatene øker siden det tas i bruk mer enn én datainnhentingsmetode (Bryman i Brannen 1992). Grønmo refererer til Jick (1979) som mener at både validiteten og tilliten til et prosjekt kan styrkes ved bruk av metodisk triangulering (Grønmo i Holter og Kalleberg 1996). Videre argumenterer Tashakkori og Teddlie (1998) for at triangulering av metoder kan være særdeles fordelaktig. Dette fordi en ved hjelp av triangulering i større grad kan trekke plausible slutninger etter endt prosjekt fordi en har benyttet seg av to gode metoder og ikke bare en (*ibid.*).

3.2 Samlet datamateriale

3.2.1 Kvantitativ metode

Kvantitativ metode søker å observere enheter i form av tall og den sosiale virkelighet analyseres ved hjelp av statistikk (Schiefløe 2003). Struktur og relasjoner mellom variabler er beskrivende for den kvantitative tradisjonen ifølge Miller og Brewer (2003).

I oppgaven har jeg benyttet datamateriale som er innhentet i 2003 av og for Statistisk sentralbyrå. Undersøkelsen heter *Familie, fremtidsplaner og samliv*. Den har til hensikt å finne ut hvordan unge voksne ser for seg fremtidig familieliv. Det stilles spørsmål om hvorvidt de ønsker å gifte seg, stifte familie og hvorfor de anser dette som viktige hendelser i deres liv.

Dette er en postal spørreundersøkelse hvor utvalget omfatter kvinner mellom 20 til 44 år og menn mellom 23 og 47 år. Bruttoutvalget var på 10 000 personer og er dermed landsrepresentativt. Nettoutvalget ble på 6317 personer som videre utgjorde en svarprosent på 63 (SSB).

En del av de data som er benyttet i denne publikasjonen er hentet fra *Familie, fremtidsplaner og samliv*. Data i anonymisert form er stilt til disposisjon gjennom Norsk Samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD). Innsamling og tilrettelegging av data ble opprinnelig utført av Statistisk sentralbyrå. Verken Statistisk sentralbyrå eller NSD er ansvarlige for analysen av dataene eller de tolkninger som er gjort her⁸.

3.2.2 Kvalitativ metode

Den kvalitative metoden søker å finne forståelse ved å gå i dybden på et fenomen (Miller og Brewer 2003). I stedet for å søke generaliserbare resultater for hele populasjonen ønsker jeg heller å få et større og mer helhetlig bilde av et fenomen, nemlig hvorvidt det finnes merkbare konsekvenser av å vokse opp med skilte foreldre (Kvale 1997). Et av de viktigste formålene kvalitativ forskning har, er å innhente forståelser og opplevelser av ulike sosiale fenomener ved hjelp av enkeltpersoners utsagn (Thagaard 1998). Det finnes en rekke innsamlingsmetoder innenfor den kvalitative forskningstradisjonen der de mest brukte er observasjon og intervju. Slike metoder er særlig egnet når temaet det forskes på er sensitivt eller personlige. Jeg anser av disse grunner samtaleintervju som den mest fruktbare metoden å innhente data på i forhold til min problemstilling. Før intervjuene har jeg søkt om behandling av slike personopplysninger og godkjenning av søknad kan ses som Vedlegg 1.

Et kvalitativt intervju kan gi meg et nært innblikk i hvordan informantene opplever sin livssituasjon (Thagaard 1998). Mason (1996) beskriver intervjuet som en *samtale med mening* (Mason 1996: 49). Jeg ønsker videre å bruke en intervjumetode som Mason (1996) omtaler som *løst strukturert intervju*. Her velger jeg på forhånd ut noen temaer som jeg ønsker å fokusere på. Det er stor grad av fleksibilitet i slike intervju siden spørsmålene ikke er forhåndsbestemte, men bearbeides under intervjuet (Mason 1996).

3.2.3 Mine utvalgskriterier for informanter

Jeg har valgt å kun undersøke kvinner i denne oppgaven. Dette er på bakgrunn av tidligere forskning som viser det ofte er kvinner som får flest negative ettervirkninger av foreldres

⁸ Godkjent søknad på forespørsel om tilgang på data kan ses som Vedlegg 2

skilsmisse, jevnfør Wallerstein (2000) og Størksen (2006). Kvinners posisjon har gjennomgått store endringer de siste 30 årene og det er derfor nærliggende å tro at deres syn på hva ekteskapet innebærer har endret seg.

Videre er det tendenser til at kvinner av skilte foreldre tenker annerledes enn de som ikke har opplevd skilsmisse, om nettopp ekteskap, skilsmisse og samboerskap. Barn av skilte foreldre tenderer til å være mer positive til samboerskap. Tidligere diskuterte forskning viser også at kvinner med skilte foreldre viser en større skepsis til ekteskap i forhold til de som ikke har skilte foreldre. På bakgrunn av dette har jeg valgt å intervju kvinner av skilte foreldre.

Jeg har begrenset alderen på utvalget slik at alle er mellom 20 og 29 år. Dette er fordi det er i denne alderen mange begynner å etablere seriøse forhold og planlegge eget familieliv.

Videre har jeg valgt å intervju kvinner som bor i eller rundt Trondheim. Dette er på grunn av oppgavens omfang og tidsramme. Siden jeg selv bor i Trondheim er det enklest både å rekruttere og å avtale intervju tidspunkt når vi bor i samme by.

Alle mine informanter studerer enten på høyskole eller universitet. Dette er mer tilfeldig men er nok et resultat av min rekrutteringsstrategi som blir beskrevet i neste avsnitt.

Utvalget mitt består dermed av ni kvinner hvor den yngste er 21 og den eldste er 27. Jeg har ikke satt noe krav til informantene om når foreldrene skilte seg, det vil si hvor lenge det er siden de opplevde bruddet. Jeg har ikke spesifisert hvorvidt informantene skal være i et forhold eller ikke. Jeg ønsker å se om deres opplevelse med skilsmisse har påvirket dem uavhengig om de er single, har kjæreste eller er gift/samboer.

3.2.4 Rekruttering av informanter

Når en forsker skal rekruttere informanter til et prosjekt må det først meldes og søkes tillatelse gjennom Norsk Senter for Dataforskning (NSD). Det er påkrevd av NSD at alle prosjekter hvor individer deltar og utleverer personopplysninger skal godkjennes i forkant. Det er fastsatt regler for hvordan slike opplysninger skal behandles av Personopplysningsloven av 1.1.2001. Oppgavens godkjenning fra NSD er å finne som vedlegg 1.

Jeg har benyttet meg av to innhentingsmetoder. Den første var å søke etter informanter ved å henge opp "etterlysningsskriv" på ulike høyskoler og universiteter i Trondheim. En kort beskrivelse av oppgaven og hvem som var aktuelle kandidater ble gitt sammen med mine kontaktopplysninger. Den andre var *snøballmetoden* (Thagaard 1998: 54). Her søkte jeg nye informanter ved hjelp av tidligere intervjuer. Jeg tok også i bruk ulike sosiale medier, som

Facebook, der jeg fortalte at jeg søkte etter intervjuobjekter i forbindelse med min masteroppgave.

Ved hjelp av disse metodene endte jeg opp med ni kvinner som ville la seg intervju om deres opplevelse av å vokse opp med skilte foreldre. I løpet av fire måneder fikk jeg utført ni meget interessante og innholdsrike intervjuer. Thagaard (1998) argumenterer for at utvalget ikke bør være for stort da forskeren skal ha mulighet til å gå dypt inn i analysene av hvert enkelt case. Jeg anser meg som fornøyd med det antallet informanter jeg fikk på den tiden jeg hadde til rådighet.

3.3 Gjennomføring av undersøkelsen

Jeg vil i det kommende avsnitt presentere mitt kvantitative utgangspunkt samt forberedelser gjort i forkant av intervjuene og selve gjennomføringen. Til slutt følger en redegjørelse for hvordan etterarbeid av materialet ble utført.

3.3.1 Kvantitativ fremgangsmåte: Bivariate analyser

Jeg har valgt å benytte meg av bivariat regresjon (enkel regresjon), det vil si at jeg utfører en regresjon med kun en X og en Y variabel (Ringdal 2001). Målet er å undersøke om det er statistisk sammenheng mellom mine utvalgte variabler. Det som brukes på undersøkelser av dette kalles krysstabellanalyse. Videre vil jeg komme til å bruke kjikvadrattest som mitt signifikansmål på krysstabellene (*ibid.*). Jeg mener at krysstabellanalyse vil hjelpe meg med å forstå mitt forskningsspørsmål bedre og at det gir tilstrekkelige funn for å underbygge mitt kvalitative datamateriale med. Dette er fordi krysstabeller gir enkel bakgrunnsinformasjon om de variabler jeg ønsker å undersøke.

3.3.2 Statistiske problemer og målefeil: Missing

I denne analysen er svært få missing bortsett fra på fire uavhengige variabler. Disse er GRUNN TIL FORLOVELSE, SAMBOERSKAP I FORHOLD TIL EKTESKAP, HENTYDNING OM GIFTEMÅL FRA FORELDRE og HENTYDNING OM GIFTEMÅL FRA VENNER. Alle disse fire variablene har en missing på over 50 prosent. Dette kan antakelig skyldes at respondenten ikke har forstått spørsmålsformuleringen. Jeg anser det som lite sannsynlig at en så stor andel missing skyldes tastefeil. Videre er det kun de som er forlovet som kan svare på GRUNN TIL FORLOVELSE. Drøyt 40 prosent av mitt selekterte utvalg er ikke gift eller samboer. Jeg går dermed ut fra at disse enten er enke (mindre sannsynlig siden høyeste utvalgsalder er 44), single eller i et kjæresteforhold som ikke involverer felles husrom, og da sannsynligvis heller ikke forlovet.

Dette er til slutt et holdningsspørsmål som kan være vanskelig å ta direkte stilling til fordi man er usikker på hvor man vil plassere seg på skalaen.

Hvorvidt dette er et for høyt tall av missing kan diskuteres. Det finnes ulike metoder for å minimere antall missing. Den vanligste er å utelate den variabelen som er problematisk (Allison 2002). Dette er en stor undersøkelse med over 1100 respondenter (i mitt utvalg), og jeg anser det ikke som et problem da resten av variablene har minimalt med missing. Jeg velger derfor å inkludere variablene i analysen.

3.3.3 Kvalitativ fremgangsmåte: Samtaleintervju

Innen kvalitativ forskning går ofte datainnsamling og analyse hånd i hånd (Crabtree og Miller i Marshall og Rossmann 2006) En forsker gjør seg hele tiden opp meninger og forståelser av et tema underveis i innsamlingen eller analysen. Disse oppfatningene skiftes ut etter hvert som dataene samles inn og bearbeides (*ibid.*). Mason (1996) vektlegger også betydningen av å sortere ut datamaterialet en forsker har innhentet. Når en forsker velger ut en bestemt sorteringsmetode vil den automatisk utelate noe informasjon og ta med noe annet videre (*ibid.*). Dette er noe jeg som forsker må være klar over ved starten på bearbeidingsprosessen.

3.3.4 Forberedelser til de kvalitative samtaleintervju

Det er ifølge Kvale (1997) anbefalt at forskeren er kjent med det fenomen som skal studeres og også det stedet der intervjuet skal utføres (Kvale 1997). Siden utvalget mitt er kvinner på min egen alder og i samme livssituasjon som meg selv anser jeg det slik at jeg har god kjennskap til den gruppen som skal intervjues. Dette kan gi meg både fordeler og ulemper som intervjuer, noe som blir diskutert senere i oppgaven.

De fleste forskere som utfører et kvalitativt intervju utformer en intervjuguide på forhånd. Dette vil hjelpe meg med å holde tråden underveis i samtalen og den kan også være et hjelpemiddel underveis for å vise hvilke temaer jeg ønsker å belyse (Mason 1996). Ifølge Dalen er *traktprinsippet* (Dalen 2004: 30) en god fremgangsmåte å bygge opp et intervju på. Det betyr at en innleder spørsmål som ikke omhandler tunge, følelsesmessige spørsmål, men heller noe som får informanten til å slappe litt av og venne seg til situasjonen. Etter hvert kan spørsmålene bli mer dyptgående og omhandle mer sensitive temaer. Mot slutten kan en ”åpne

trakten” og stille spørsmål som er mer generelle (Dalen 2004). I tråd med disse rådene har jeg utformet en intervjuguide.⁹

En forsker bør ifølge Kvale (1997) takle kompliserte sosiale situasjoner. Mason (1996) anbefaler også at en forsker øver seg på slike sosiale interaksjoner før selve intervjuet. At forskeren er sikker på seg selv og sine spørsmål kan løses ved å utføre ulike pilotintervju på en kollega eller medstudent (Kvale 1997; Mason 1996). Jeg utførte følgelig et prøveintervju på en av mine medstudenter hvor jeg fikk tilbakemelding på spørsmålene og strukturen på intervjuet mitt.

3.3.5 Intervjuene

Før selve intervjuet hadde jeg samtaler med informantene mine over telefon. Slik ble de fortalt litt hva oppgaven gikk ut på og de fikk anledning til å stille spørsmål. Et informasjonsskriv¹⁰ ble sendt til hver enkelt av dem. Intervjulokale ble bestemt i samråd med informantene selv. De aller fleste intervjuene forgikk på studiestedet med unntak av to som ble gjort på en kafé. Jeg følte at jo bedre kjent informantene var med stedet intervjuet skulle utføres, jo tryggere ville de være i situasjonen.

Før jeg startet intervjusamtalen prøvde jeg å få en lett tone med informanten. Jeg spurte også alle på forhånd om det var greit at jeg tok opp vår samtale på bånd og ingen hadde noe imot dette. Innledningsvis av intervjuet forklarte jeg nok en gang informantene om oppgaven formålet med den. Intervjuene tok mellom 30-45 minutter hver.

Når intervjuet var ferdig ble alle informert om at de når som helst i løpet av oppgaven kunne velge å trekke seg uten at det medførte noen konsekvenser for dem. Det er ingen av informantene som har valgt å trekke seg fra oppgaven.

3.3.6 Registrering av intervjuene

Det finnes forskjellige hjelpemidler å ta i bruk når en forsker skal registrere et intervju. Ifølge Kvale (1997) er det særlig hensiktsmessig å benytte seg av lydopptak. Jeg valgte bevisst å bruke MP3-spiller til mine intervjuer. En grunn er at de fleste i alderen 20-30 har kjennskap til hva det er og de føler seg muligens mer komfortabel med det enn en båndspiller eller en diktafon. En annen viktig grunn er at en MP3-spiller er noe jeg selv bruker og håndterer

⁹ Intervjuguide kan leses som Vedlegg 3

¹⁰ Informasjonsskriv kan leses som Vedlegg 4

daglig. Thagaard (1998) og Dalen (2004) understreker viktighetene av at forsker er godt kjent med utstyret som benyttes i en intervjusituasjon.

Etter at intervjuene var ferdige og tatt opp på bånd startet jeg å bearbeide mitt råmateriale. Jeg valgte å ikke transkribere intervjuene ordrett. Dette var en avgjørelse jeg tok sammen med veileder og jeg føler selv at jeg fikk godt nok materiale ut av intervjuene. Etter at intervjuene var omgjort til tekst ble de nøye studert for å sikre at alles erfaringer var skildret på korrekt måte. Ved hjelp av intervjuguiden ble en tematisk matrise konstruert for å fremheve ulikheter og likheter mellom informantene bedre (Mason 1996).

3.4 Metodiske refleksjoner og utfordringer

I dette kapitlet vil jeg redegjøre for mine vurderinger av både de kvantitative og kvalitative datas målinger. Til sist vil jeg presentere noen etiske vurderinger jeg har gjort underveis i oppgaven.

3.4.1 Kvaliteten på målingene av de kvantitative data

Reliabilitet er et sentralt begrep i vitenskapelig forskning (Ringdal 2001). Reliabilitet omhandler de måleinstrumenter som blir brukt og om gjentatte målinger med samme instrument gir samme resultat (*ibid.*). Jeg vurderer det slik at SSB har oppfylt kravene når det gjelder kvalitetsmessige datakontroller og at reliabiliteten er tilfredsstillende.

Validitet vurderes ut fra om en måler det faktisk vil og skal måle (Ringdal 2001). Hvis et prosjekt har lav validitet vil det si at det måler noe annet enn det som er ønsket¹¹ (*ibid.*). Med bakgrunn i utvalget i denne undersøkelsen anser jeg resultatene som representative for andre enn bare det spesifikke utvalget. Videre vurderer jeg SSB's standarder for testredskaper å være av god standard og at validiteten på de kvantitative data følgelig er deretter. Jeg vil derfor i det følgende avsnitt fokusere på kvaliteten på de kvalitative data.

3.4.2 Kvaliteten på målingene av de kvalitative data

Kvale beskriver de tre målebegrepene generaliserbarhet, reliabilitet og validitet som en "hellig treenighet i moderne samfunnsvitenskap" (Kvale 1994: 225). Disse begrepene er til hjelp for samfunnsvitere i søken etter den sanne og objektive mening ifølge Kvale (*ibid.*).

Generaliserbarhet er ofte mest aktuelt for kvantitativ, statistisk forskning da det baserer seg på å finne resultater som kan representere en hel befolkning eller en spesifikk gruppe

¹¹ For god debatt om indre og ytre validitet, se Ringdal (2001).

(Kvale 1994, Bell 1999). Generalisering kan ofte være et problem, men en studie av en gruppe vil likevel ofte komme frem til resultater som er gjenkjennelige for andre i lignende grupper og se like problemstillinger som andre i samme situasjon (Bell 1999). Jeg er klar over at mitt kvalitative utvalg ikke kan regnes som et representativt utvalg for hele befolkningen. Men jeg kan likevel ikke forutsette at det utvalget jeg har og min analyse av den grunn er atypisk (Mason 1996).

Reliabilitet dreier seg om forskningsresultatets konsistens (Kvale 1994). Oppnår forskeren de samme resultatene i flere intervju med samme spørsmål? Dette er viktig å tenke over når intervjuguiden fylles ut. Jeg har vært nøye med å ikke stille ledende spørsmål til informantene, dette for å best mulig sikre et likt resultat (Bell 1999). Begreper som pålitelig, nøyaktig og presis brukes derfor ofte for å bekrefte reliabiliteten i et prosjekt (Mason 1996). Disse begrepene er likevel ikke like relevante her som i en kvantitativ studie. Det bør heller være et mål å vise at forskningen og datamaterialet er behandlet på en korrekt og hensiktsmessig måte (*ibid.*). Jeg har derfor gjort rede for hvordan intervjuene er utført ovenfor og lagt ved intervjuguiden slik at det blir lettere for leser å se hva jeg har vektlagt i mine samtaler med informantene. Dette kan også være med på å styrke validiteten i et prosjekt.

Validiteten omhandler hvorvidt jeg måler eller forklarer det som er formodet (Kvale 1994). Det er viktig at jeg som forsker kan si at det som blir studert faktisk gjenspeiler hvordan det fenomenet oppleves av flere enn informantene. Validitet kan også forstås som gyldigheten i resultatene en får (Kvale 1994). Bell (1999) anbefaler forskeren å stille spørsmålene en ønsker forklart til venner, kollegaer eller familie for å se om de tror du faktisk svarer på det du skal i oppgaven (Bell 1999). Det er viktig at jeg selv er i stand til å se på mine spørsmål med kritiske øyne og ved å involvere flere lesere. Dette er en øvelse jeg har utført, både sammen med veileder og medstudenter. Det kan tenkes av noen av mine informanter holdt tilbake opplevelser som de ikke ønsket å dele med meg eller ”pyntet” på noe fordi det ville høres bedre ut. Jeg anser likevel mine informanter som troverdige og jeg har ingen grunn til å tro at de fortalte meg noe annet enn sannheten. Alle visste at det de sa var konfidensielt og anonymt og jeg tror derfor at de alle var ærlige i sine fortellinger. På bakgrunn av dette anser jeg validiteten som god.

I forskning er det alltid en mulighet for at det kan oppstå ”skjevhet” i utvalget (Bell 1999). Dette er fordi kvalitativ forskning dreier seg om mennesker som ikke bestandig handler slik vi eller de selv ønsker. En informant kan bli påvirket av situasjonen og ha et ønske om å tilfredsstille intervjuers forventninger. Jeg må heller ikke velge ut de svarene som

er nærmest mine forhåndsopfatninger av temaet (*ibid.*). Thagaard (1998) sier også at et potensielt problem ved å utføre en undersøkelse på denne måten, er at det ofte er de som føler at de mestrer en bestemt situasjon som ønsker å delta. Dette kan føre til at det oppstår en skjevhetsfordeling i hvilke erfaringer jeg blir fortalt. Det kan derfor tenkes at det er enkelte som har en mer problemfylt opplevelse av fenomenet jeg studerer enn mine informanter (*ibid.*).

Videre kan det også tenkes at noen informanter ”holdt tilbake” enkelte opplevelser som de synes er vanskelig å snakke om til en fremmed person. Dette er noe Goffman (1971) omtaler som *self presentation* (Goffman 1971:20). Mennesker presenterer seg ofte slik som de tror andre gjerne vil se dem og han bruker derfor en slags teaterscene -terminologi for å bedre beskrive sin mening. Goffman forklarer at alle har følgelig en *back stage* og en *front stage* (Goffman 1971:22) versjon av seg selv. Den ene viser vi til de rundt oss; front stage mens den andre er en versjon som vi ofte holder skjult og gjerne for oss selv; back stage. Det er videre back stage versjonen som er den ”virkelige” og som vet hva vi egentlig tenker og føler om et spesifikt tema eller en person. (*ibid.*).

Et annet moment jeg må være klar over, gjelder studier av samme kultur (Thagaard 1998). Når dette er tilfelle er det ofte lettere å forstå informantens posisjon og opplevelse. Men dette kan også føre til at noen antagelser blir gjort på forhånd og enkelte ting overses fordi de er ”selvfølgelige” både for informant og intervjuer (*ibid.*). I dette tilfelle intervjuer jeg noen av samme kjønn, samme alder som meg og som er studerende. I tillegg deler jeg informantenes opplevelse med å ha skilte foreldre. Det er derfor særdeles viktig at jeg klarer å holde mine personlige erfaringer utenfor oppgaven og ikke lar meg påvirke av egne opplevelser.

De erfaringer informantene i denne oppgaven har gir oss et lite innblikk i hvordan kvinner opplever å vokse opp med skilte foreldre. Det bør likevel nevnes at de analyser og resultater som blir presentert i denne oppgaven kun er tatt med hensyn til mitt eget utvalg.

3.5 Etiske vurderinger

Ifølge Forskningsetiske Komiteer (2006), er forskningsetikk et *mangfoldig sett av verdier, normer og institusjonelle ordninger som bidrar til å konstituere og regulere vitenskapelig virksomhet* (Forskningsetiske Komiteer 2006: 5). Forskere er pliktet til å holde seg til disse retningslinjer og i 2001 ble Personopplysningsloven innført og følgelig ble alle prosjekter som omhandler personopplysninger, meldepliktige (*ibid.*). Ved hjelp av søknad og godkjenning

hos NSD anser jeg at min plikt er overholdt i forhold til de retningslinjer og lovverk som er bestemt.

Noe av det viktigste ved kvalitative undersøkelser er å sikre informantenes anonymitet (Mason 1996, Bell 1999). Et materiale behandles konfidensielt ved at ingen andre enn forsker har tilgang til selve materialet (Miller og Brewer 2003). Alle informantene mine har fått endret navn i den endelige analysen og det gis ingen personidentifiserende opplysninger i oppgaven.

Frivillig deltagelse er et annet viktig punkt når et forskningsprosjekt skal utføres (Bell 1999, Forskningsetiske Komiteer 2006). Alle mine informanter ble fortalt om temaet, i hvilken grad de skulle delta og hva resultatene skulle brukes til. Alle informantene fikk beskjed om at de i løpet av oppgaven kunne trekke seg uten at det medførte noen konsekvenser for dem.

Et annet viktig punkt ved både kvalitativ og kvantitativ forskning er at jeg må forsikre meg om at jeg ikke trekker gale eller falske slutninger og generaliseringer. Nøytralitet som Thagaard (1998) bruker, og fullstendig objektivitet som, Bell (1999) beskriver, er avgjørende for en god datainnsamling. Jeg mener at ved hjelp av prøveintervju har jeg vært bevisst på dette under hele prosessen. I tillegg har jeg reflektert over eventuelle metodiske utfordringer som diskutert tidligere.

Kapittel 4

Kvantitativ analyse av unge kvinners fremtidsplaner

I dette kapitlet vil jeg gjøre rede for mine analytiske diskusjoner av det kvantitative datamaterialet. Ved hjelp av SSB's undersøkelse *Familie, fremtidsplaner og samliv* fra 2003, vil jeg ved hjelp av krysstabellanalyse undersøke hvorvidt det er forskjeller mellom unge kvinner som har opplevd foreldrenes skilsmisse og de som ikke har det. Jeg har en antagelse om at det kan finnes enkelte forskjeller i deres syn på ekteskap, skilsmisse og samboerskap. Jeg ønsker dermed å underbygge, eventuelt avvise, dette før jeg går videre med min kvalitative analyse. Jeg ønsker å finne ut hvorvidt det er forskjeller mellom kvinner som har skilte foreldre og de som ikke har det, da jeg mener dette kan hjelpe meg med min overordnede problemstilling: *Hvordan kan foreldres skilsmisse påvirke barn?* Videre vil jeg komme til å fokusere mest på de tabellene som gir signifikante utslag siden det er ulikhetene jeg finner mest interessant å jobbe videre med.

4.1 Bivariat analyse: krysstabeller

I denne oppgaven har jeg valgt å kjøre min avhengige variabel opp mot ti uavhengige variabler i krysstabeller. De ulike tabellene blir så sjekket for signifikante resultater, det vil si jeg kommer til å lete spesifikt etter forskjeller mellom de ulike gruppene og se hvem som skiller seg mest ut. Ifølge Ringdal (2001) er det statistisk avhengighet, eller sammenheng mellom variablene hvis den prosentvise betingede fordelingen er ulik i tabellen (Ringdal 2001). Dette betyr at så lenge det er lik fordelig på tabellen, finnes det ingen signifikante forskjeller mellom kategoriene. Videre vil jeg analysere resultatene ved hjelp av tidligere forskning på særlig norsk og nordisk samlivs- etablering og praksis. Jeg vil så bruke disse resultatene som bakgrunnsstoff for mitt kvalitative materiale for å se om jeg finner resultater som enten samsvarer med det kvantitative materiale eller om det finnes ulikheter.

4.2 Uavhengig variabel

Jeg har valgt å benytte variabelen OPPLEVDE DU I LØPET AV DIN OPPVEKST AT DINE FORELDE FLYTTET FRA HVERANDRE? som uavhengig variabel¹². Jeg ønsker å ta i bruk denne variabelen som min uavhengige fordi jeg har en antagelse om at det å ha skilte foreldre kan påvirke hvordan respondentene forholder seg til valg av samlivsform, hvordan de ser på

¹²Uavhengig variabel kan sees i sin helhet i Appendix 1.1

ekteskap i forhold til samboerskap og om de er positive eller negative til ”tradisjonelle” syn på religion og økonomi. Jeg vil videre undersøke om det er noen forskjeller blant de kvinner som har opplevd skilsmisse og de som ikke har det.

Variabelen er på ordinalnivå og har fire svarkategorier men det er kun to som jeg kommer til å vektlegge. Dette er kategori 1 ”ja” og kategori 3 ”nei mine foreldre bodde sammen hele min oppvekst”¹³. De resterende kategorier er ”Nei mine foreldre bodde aldri sammen” og den fjerde ”Annet”. Den ene årsaken til at fokuset mitt blir på kun to av kategoriene, er at det er i disse kategoriene flertallet av respondentene plasserer seg i. Den andre er at siden jeg er interessert i å undersøke hvorvidt det er forskjeller mellom de som har opplevd skilsmisse og de som ikke har det, vil det være mest fruktbart å se om svarene fra disse to kategoriene er signifikant ulike.

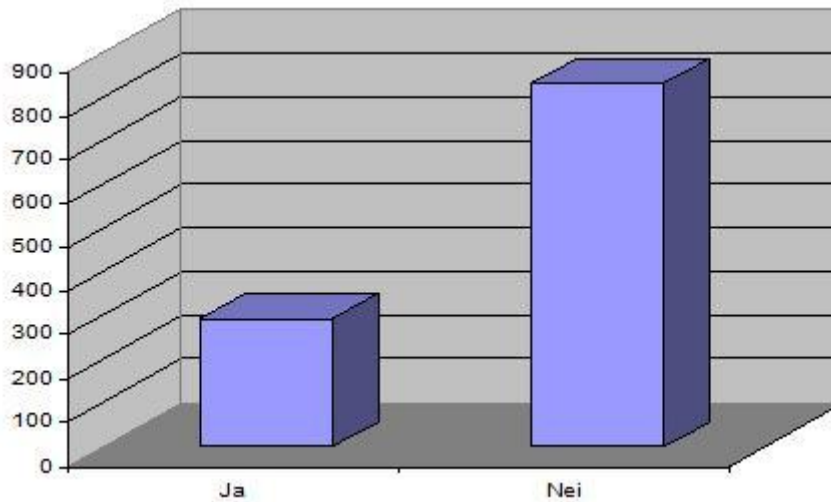
En mulig svakhet ved variabelen er at den ikke definerer nøyaktig hva det er som har blitt opplevd av respondentene. Jeg kan ikke med sikkerhet si at det er barn som har opplevd enten skilsmisse eller et samboerbrudd. Jeg velger likevel å tolke det som at disse respondentene har opplevd et samlivsbrudd mellom foreldrene og for barna føles det nok ikke ulikt om foreldrene var skilt eller samboer. Jeg anser et derfor som at de kan omtales som barn med skilte foreldre videre i oppgaven. Jeg kan heller ikke med sikkerhet si hvorvidt den andre gruppen har foreldre som er samboere eller gifte. Mitt fokus i oppgaven er å undersøke hvorvidt det er forskjeller mellom barn som har opplevd skilsmisse og de som ikke har det og jeg anser derfor denne svarkategorien som et godt sammenligningsgrunnlag.

Som vi kan lese av tabellen nedenfor inneholdt intervjumaterialet 293 kvinner som hadde opplevd at foreldrene flyttet fra hverandre, mens det var 833 kvinner som aldri hadde opplevd dette.

¹³ Dummykoding av uavhengig variabel ble vurdert men dette anses som lite tilfredsstillende da det er 4 ulike kategorier og det ikke ville være godt nok grunnlag for å slå disse sammen.

Figur 4: Fordeling på uavhengig variabel:

Variabel 1 Har du i løpet av din oppvekst opplevd at dine foreldre har flyttet fra hverandre?

$N = 1187$

Det er i enkelte fagområder, spesielt innenfor psykologi, en utbredt oppfatning av at barn med skilte foreldre, har flere problemer enn de som kommer fra intakte. Det finnes flere studier som tilsier at barn av skilte foreldre får større vansker på skolen, at de oftere føler seg utrygg og utvikler i noen tilfeller angst som en følge av det traumatiske de har opplevd. Thuen (1992, 1997) og Størksen (2006) hevder eksempelvis å finne at barn av skilte foreldre, og særlig jenter får det tyngst når foreldrene skiller seg. De får større problemer med å stole på andre og de har mange ganger tyngre for å finne en livsledsager som de føler seg komfortabel med. Dette finner også Volgy (1991). Jeg ønsker i denne oppgaven å finne ut om kvinner av skilte foreldre føler at de er påvirket av skilsmissem og eventuelt på hvilken måte. Ved hjelp av denne variabelen tror jeg at jeg kan nærme meg et svar på dette spørsmålet.

4.3 Presentasjon av avhengige variabler

Jeg har ti avhengige variabler¹⁴. Disse er valgt ut på grunn av tidligere forskning som diskutert i teorikapitlet og jeg har en antagelse om at disse kan hjelpe meg med å forklare min problemstilling. Alle de avhengige variabler er kategoriske og på ordinalnivå, det vil si at de ulike svarkategoriene er rangert i form av eksempelvis tall eller en bestemt mening. Videre er

¹⁴ Frekvensfordeling av alle avhengige variabler kan sees i Appendix 1.2

alle kategoriene gjensidig utelukkende, det vil si at respondentene kun kan avgi svar innen en av kategoriene (Ringdal 2001).

Avhengige variabler¹⁵:

Variabel 2 GRUNN TIL FORLOVELSE

Variabel 3 GIFTEMÅL ER EN GOD TRADISJON

Variabel 4 GIFTEMÅL AV ØKONOMISKE GRUNNER

Variabel 5 BRYLLUP GJØR FORHOLDET MER BINDENE

Variabel 6 STATEN OG SAMBOERSKAP

Variabel 7 SAMBOERSKAP I FORHOLD TIL EKTESKAP

Variabel 8 TROR DU AT DU NOEN GANG KOMMER TIL Å GIFTE DEG

Variabel 9 HENTYDNINGER GIFTEMÅL FRA FORELDRE

Variabel 10 HENTYDNINGER GIFTEMÅL FRA VENNER

Variabel 11 FORELDRES AKSEPT FOR SAMBOERSKAP

4.3.1 Kontrollvariabler

På grunn av oppgavens omfang har jeg valgt å selektere ut en gruppe som jeg ønsket undersøke. Jeg har derfor kategorisert respondentene i tre ulike grupper. Disse tre kategoriene er KJØNN, ALDER¹⁶ og YRKESDELTADELSE.

Jeg ville undersøke svar fra kvinner da det ifølge tidligere forskning er de som påvirkes mest negativt av foreldres skilsmisse. Grunn til valg av alder er basert på en antagelse om at det vanligvis er i alderen 19-29 mange etablerer seg, samt at det er i denne alderen man begynner å planlegge fremtiden både med tanke på karriere og familieliv. Når det gjelder yrkesdeltagelse har jeg valgt å kun se på svar fra studenter. En grunn til dette er at jeg skal bruke svar jeg får i den kvantitative undersøkelsen til å gå dypere inn i problemstillingen ved hjelp av kvalitative intervju. Siden jeg er student vil jeg sannsynligvis ha lettere for å få rekruttert informanter som også er studenter. Det vil da være enklere å sammenligne de svar jeg får fra den kvantitative undersøkelsen med de kvalitative når utvalget er så likt som mulig.

Jeg filtrerte derfor bort resten av kategoriene slik at jeg til slutt står igjen med et analysemateriale bestående av studerende kvinner mellom 20-29 år. Jeg vil videre forsøke å finne ut hvordan de forholder seg til ulike spørsmål om deres fremtid med tanke på inngåelse av samboerskap eller ekteskap, sett i forhold til kvinner som ikke har skilte foreldre.

¹⁵ Beskrivelse og begrunnelse av valg av avhengige variabler kan sees i Appendix 1.4

¹⁶ Alder er delt inn i tre kategorier 19-29, 30-39 og 40-44 for å passe inn i valgt forskningsdesign

4.4 Resultater fra krysstabeller¹⁷

Jeg vil fokusere mest på de variabler som gir signifikante resultater, men de som viste seg å ikke være det vil og bli kort presentert. Jeg har i denne oppgaven valgt å bruke p-verdi på 0,05 nivå som signifikansnivå, dette er det vanligste nivå (Ringdal 2001). Jeg har delt inn krysstabellene i to grupper, den første inneholder holdningsvariabler mens den andre består av variabler som inneholder annen bakgrunnsinformasjon.

4.4.1 Holdningsvariabler

Tabell 1 inneholder uavhengig variabel OPPLEVDE DU I LØPET AV DIN OPPVEKST AT DINE FORELDRE FLYTTET FRA HVERANDRE? og GRUNN TIL FORLOVELSE. De aller fleste svarte her at grunn til forlovelse var fordi de ville bekrefte forholdet ovenfor hverandre. Både jenter med skilte foreldre og de uten, har svart at dette er grunnen til at de ønsker å inngå en forlovelse. Det er bortimot ingen forskjeller i kategoriene på denne krysstabellen og p-verdien er videre på 0,109. Dette betyr at unge jenter som har opplevd at deres foreldre har flyttet fra hverandre ser på forlovelsesgrunn på samme måte som de som har vokst opp med begge sine foreldre.

Neste tabell inneholder uavhengig variabel OPPLEVDE DU I LØPET AV DIN OPPVEKST AT DINE FORELDRE FLYTTET FRA HVERANDRE? mot GIFTEMÅL ER EN GOD TRADISJON. Dette gir et signifikant resultat med p-verdi på 0,051. Tabellen kan sees nedenfor.

¹⁷ Alle krysstabeller kan sees i sin helhet i Appendix 1.3

Tabell 1: OPPLEVDE DU I LØPET AV DIN OPPVEKST AT DINE FORELDRE FLYTTET FRA HVERANDRE? mot GIFTEMÅL ER EN GOD TRADISJON

	OPPLEVDE DU I LØPET AV DIN OPPVEKST AT DINE FORELDRE FLYTTET FRA HVERANDRE?		
	Ja	Nei	Total
GIFTEMÅL ER EN GOD TRADISJON			
Enig	57,6 %	62,8	61,5 %
Verken enig/uenig	25,3 %	25,9 %	25,5 %
Uenig	17,2 %	11,3 %	13,1 %
Total	100 %	100 %	100 %

N= 1177

Som vi kan lese av tabellen er det klart flere av de kvinner som ikke har skilte foreldre som er positive til et giftemål. Det kan tenkes at de kvinner med skilte foreldre er mer skeptiske til å gifte seg siden de vet gjennom egne opplevelser at det kan ta slutt. Kvinnene som ikke har skilte foreldre vil kanskje ikke i like stor grad være klar over en slik risiko da de ikke har gjennomgått det på nært hold selv. Totalt sett ser vi likevel at de fleste er enige i påstanden, nærmere bestemt over 60 prosent. Slike tall indikerer at ekteskapets posisjon fortsatt står sterkt hos den yngre generasjon. Noe som kan nevnes til slutt er at omtrent 25 prosent av respondentene svarte at de var ”verken enig eller uenig” i denne påstanden, noe som kan tyde på at en del unge er usikre på hva de synes om ekteskapsinstitusjonen. Selv om de fleste svarte at de syntes giftemål er en god tradisjon, er det en betydelig del som ikke føler seg helt overbeviste om at dette er noe de ønsker å gjøre.

Tabell 3 ser på uavhengig variabel OPPLEVDE DU I LØPET AV DIN OPPVEKST AT DINE FORELDRE FLYTTET FRA HVERANDRE? mot GIFTEMÅL AV ØKONOMISKE GRUNNER. Tabellen har en p-verdi på 0,780 og det er dermed ingen forskjeller i respondentenes svar. Svarkategori med størst prosentverte fordeling er ”Helt uenig” og det er færrest som har sagt seg ”Helt enig” i en slik påstand. Det kan imidlertid nevnes at en fjerdedel av respondentene har svart at de er ”Verken enig/uenig”. Dette viser at enkelte muligens ser på de økonomiske fordelene ved ekteskap som en akseptabel grunn til å gifte seg.

Fjerde tabell undersøkte uavhengig variabel OPPLEVDE DU I LØPET AV DIN OPPVEKST AT DINE FORELDRE FLYTTET FRA HVERANDRE? mot BRYLLUPET GJØR DET MER BINDENE. Resultatet jeg får her har en p-verdi på 0,533 og det er dermed ikke et signifikant resultat noe som betyr at det ikke var ulikheter i respondentenes svar. Det vi kan se tendenser til, er at det er flere kvinner med gifte foreldre som er enige i påstanden. Det er også flere av kvinnene som har skilte foreldre som er uenige i at et bryllup gjør forholdet mer bindene. Omtrent 60 prosent av det totale utvalget velger å plassere seg i kategoriene ”Helt enig” eller ”Enig” mens i underkant av 20 prosent sier at de er ”Ganske uenig” eller ”Helt uenig”. Slike tall viser at symbolikken rundt det å gifte seg fortsatt står sterkt hos de unge og at mange anser dette som en stor forpliktelse.

Den femte tabellen inneholder uavhengig variabel OPPLEVDE DU I LØPET AV DIN OPPVEKST AT DINE FORELDRE FLYTTET FRA HVERANDRE? og STATEN OG SAMBOERSKAP. Denne variabelen spurte om respondentene ønsket likestilling mellom ekteskap og samboerskap eller om de ønsket å favorisere en av dem. Nedenfor er resultatet fra den krystabellen vist:

Tabell 2: OPPLEVDE DU I LØPET AV DIN OPPVEKST AT DINE FORELDRE FLYTTET FRA HVERANDRE? og STATEN OG SAMBOERSKAP

	OPPLEVDE DU I LØPET AV DIN OPPVEKST AT DINE FORELDRE FLYTTET FRA HVERANDRE?		
	Ja	Nei	Total
STATEN OG SAMBOERSKAP			
Full likestilling	79 %	67,6 %	70,8 %
Favorisere samboerskap	0,7 %	0,2 %	0,4 %
Favorisere ekteskap	20,3 %	32,1 %	28,8 %
Total	100 %	100 %	100 %

N= 1172

Av tabellen kan vi se at det er distinkte forskjeller mellom respondentenes svar. Resultatet er signifikant på 0,002 nivå. Det er kvinner med skilte foreldre som er mest positiv til en likestilling av samboerskap og ekteskap. Slike resultater er i tråd med Volgys (1991) funn om at unge jenter med skilte foreldre er mer positive til samboerskap. Det er langt færre kvinner med gifte foreldre som ønsker at de to samlivsformene skal likestilles. Videre er det også flest kvinner med gifte foreldre som favoriserer ekteskapet fremfor samboerskap. Dette kan trolig henge sammen med tidligere funn som tilsier at kvinner som ikke har opplevd skilsmisse på nært hold selv, fortsatt er mer positiv til ekteskapet som samlivsform. Flest er det likevel som plasserer seg i gruppen ” Full likestilling”, over 70 prosent av det totale utvalget. Dette er et klart tegn på at norske kvinner mener det bør være like rettigheter blant de som er gifte og de som er samboere i dag. Synet på parforhold gjenspeiles nok av sekulariseringen i samfunnet de siste 30 år i Norge samt at normene for akseptable samlivsformer er endret og samboerskap blir ikke lenger sett på som et dårlig alternativ til ekteskapet (Lyngstad Hovde og Noack 2000). Det er likevel et faktum at det er flest kvinner med skilte foreldre som ønsker en likestilling av disse samlivsformene.

Tabell nummer seks inneholder uavhengig variabel OPPLEVDE DU I LØPET AV DIN OPPVEKST AT DINE FORELDRE FLYTTET FRA HVERANDRE? og SAMBOERSKAP I FORHOLD TIL EKTESKAP. Størsteparten av respondentene svarte at deres forhold fungerer som om de var gift. Ca 53 prosent av kvinner med skilte foreldre og i overkant av 46 prosent av kvinner som ikke har skilte foreldre sier seg enig i denne påstanden. Med en p-verdi på 0,699 er det dermed ingen signifikante forskjeller i svarene.

Tabell 7 tar for seg uavhengig variabel OPPLEVDE DU I LØPET AV DIN OPPVEKST AT DINE FORELDRE FLYTTET FRA HVERANDRE? mot variabelen TROR DU AT DU NOEN GANG KOMMER TIL Å GIFTE DEG? Resultatet jeg får her er ikke signifikant da respondentenes svar er samstemte og p-verdien er på 0,648. En tendens som kommer frem i svarene er at kvinner med skilte foreldre er i større grad mer usikker på om de ønsker å gifte seg enn de med gifte. Det er i underkant av 70 prosent av kvinnene som svarer at de tror de kommer til å gifte seg. I tråd med tidligere nevnte teorier og forskning av blant annet Wallerstein (2000) og Volgy (1991) stemmer mine resultater Kvinner med skilte foreldre kan dermed synes å være mer skeptiske til å etablere eget ekteskap enn kvinner som ikke har skilte foreldre. Det er kun et fåtall som svarer ”nei” på dette spørsmålet og ca 25-30 prosent er usikker. Det viktigste funnet her er likevel at størsteparten av utvalget svarer at de tror de kommer til å gifte seg, noe

som betyr at ekteskapet fortsatt er en sterk institusjon som mange unge fortsatt ønsker å opprettholde og være en del av.

4.4.2 Bakgrunnsvariabler

Den åttende tabellen ser på uavhengig variabel OPPLEVDE DU I LØPET AV DIN OPPVEKST AT DINE FORELDRE FLYTTET FRA HVERANDRE? mot HENTYDNINGER GIFTEMÅL FRA FORELDRE". Heller ikke i denne tabellen får jeg signifikante forskjeller mellom gruppene og p-verdien er på 0,628. Det er videre få som svarer at de får oppmuntringer fra foreldrene om giftemål og den største svarprosenten er i kategorien "Nei, aldri" der i overkant av 60 % av respondentene har lagt seg.

Når det gjelder niende og nest siste tabell har jeg sett på uavhengig variabel OPPLEVDE DU I LØPET AV DIN OPPVEKST AT DINE FORELDRE FLYTTET FRA HVERANDRE? mot HENTYDNINGER GIFTEMÅL FRA VENNER. Her får jeg derimot ulike prosentfordelinger på tabellen og følgelig en p-verdi på 0,059, noe som er signifikant på 0,06 nivå og ligger dermed i grenseland til å ha overføringsverdi til populasjonen. Det er dog et interessant funn og jeg vil argumentere for at svarene er såpass ulike at det dermed kan sies å være forskjeller. Det er flere kvinner som ikke har skilte foreldre som svarer at de mottar oppfordringer om å gifte seg enn de med skilte. Dette funnet vil jeg ta med meg videre til den kvalitative analysen for å se om jeg kan finne lignende resultater. For mange ville det nok vært mer naturlig å få slike hentydninger fra de eldre generasjonene enn sin egen. Dette er nok på grunn av forestillinger om at den eldre generasjonen er mer skeptisk til moderne samlivsformer og heller ønsker å se barna sine gifte.

Et slikt resultat kan derfor tyde på at giftermål fortsatt står sterkt hos mange unge. En annen side ved resultatet kan være egen erfaring med samliv og ekteskap. Det er nok mange bekymrede foreldre som kanskje til og med selv har opplevd samlivsbrudd og de velger derfor ikke å "presse" barna sine ut i en slik forpliktelse. Unge voksne er ofte som vi har sett i forhold til Beck og Beck Gernsheim (1992,2001) og Giddens (1992) opptatt av romantikk og overveldende kjærlighet, og er muligens derfor mer positiv til å komme med oppmuntringer om giftermål blant venner(ibid). Vennekulturen har fått stor oppmerksomhet blant unge de siste år og de meninger som ytres i vennekretsen har fått større betydning enn det hadde tidligere (Lyngstad hovde og Noack 2000). Et annet aspekt ved bryllup som har blitt særdeles populært, er festen. Det er forventet at ekteparet skal holde en storslagen fest hvor familie og venner er inviterte noe som kan frembringe flere oppmuntringer. Det kan tenkes at kvinner

med skilte foreldre er mer skeptiske til å selv inngå giftemål og at de derfor får oppmuntringer sjeldnere enn det som har gifte foreldre. Disse har opplevd et brudd på nært hold, noe som kan føre til en mer tvilende holdning til å gjøre det samme selv. Et slikt resultat er i tråd med Volgys (1991) funn at kvinner med skilte foreldre er mer betenkelige til langvarige monogame forhold. Kvinner med gifte foreldre er muligens mer positive til ekteskapet siden de selv ikke har opplevd foreldrenes brudd og på grunn av dette får de flere oppfordringer. Tabellen viser likevel at det er få som opplever å få slike oppfordringer fra venner, de aller fleste velger å plassere seg i kategorien ” Nei, aldri” eller ”Ja, av og til”. Nedenfor kan den prosentuerte fordelingen i krysstabell 4.9 leses:

Tabell 3: OPPLEVDE DU I LØPET AV DIN OPPVEKST AT DINE FORELDRE FLYTTET FRA HVERANDRE? mot HENTYDNINGER GIFTEMÅL FRA VENNER

	OPPLEVDE DU I LØPET AV DIN OPPVEKST AT DINE FORELDRE FLYTTET FRA HVERANDRE?		
	Ja	Nei	Total
HENTYDNINGER GIFTEMÅL FRA VENNER			
Ja, ofte	4,9 %	11,3 %	10,0 %
Ja, av og til	48,8 %	43,8 %	44,6 %
Nei, aldri	46,3 %	44,9 %	45,4 %
Total	100 %	100 %	100 %

N= 482

Min siste krysstabell ser på uavhengig variabel OPPLEVDE DU I LØPET AV DIN OPPVEKST AT DINE FORELDRE FLYTTET FRA HVERANDRE? mot FORELDRES AKSEPT FOR SAMBOERSKAP. Respondentenes svar viste seg her å være ulikt fordelt og resultatet er signifikant med p-verdi på 0,00. Dette spørsmålet sier ikke noe om respondentenes holdning eller aksept for samboerskap, men hva de tror deres foreldre mener om det. Jeg vil anta at kvinnenes holdninger er til en viss grad gjenspeilet av foreldrenes, noe som betyr at de ofte innehar lignende holdning selv. Dette støttes opp av andre funn i analysen som tilsier at kvinner med

samboende/gifte foreldre er mer positiv til ekteskapet som samlivsform heller enn samboerskap. Mens 74 prosent av kvinner med skilte foreldre svarte at deres foreldre godtok samboerskap på lik linje med ekteskap, var det kun i underkant av 54 prosent av kvinnene med gifte foreldre som svarte det samme. Kun 13 prosent av kvinner med skilte foreldre svarte at deres foreldre sannsynligvis foretrakk giftermål, men 32 prosent av de kvinner med gifte foreldre mente dette var tilfelle. De svar som gis på dette spørsmålet er andrehåndsinformasjon og respondentene blir bedt om å svare på foreldres vegne, noe som må tas med i betraktningen. Størsteparten av utvalget, nesten 60 prosent svarer likevel totalt sett at deres foreldre godtar begge samlivsformene på lik linje. Dette kan være et resultat av at mange i denne foreldregenerasjonen selv har opplevd en skilsmisse (Lyngstad Hovde og Noack 2005). Det var til slutt få som trodde at deres foreldre ikke aksepterte samboerskap, 0 prosent av de med skilte foreldre og ca 3 prosent av de med gifte foreldre. Tabellen nedenfor viser resultatet.

Tabell 4: OPPLEVDE DU I LØPET AV DIN OPPVEKST AT DINE FORELDRE FLYTTET FRA HVERANDRE? mot FORELDRES AKSEPT FOR SAMBOERSKAP

	OPPLEVDE DU I LØPET AV DIN OPPVEKST AT DINE FORELDRE FLYTTET FRA HVERANDRE?		
	Ja	Nei	Total
FORELDRES AKSEPT FOR SAMBOERSKAP			
De godtar samboerskap på lik linje med ekteskap	74,0 %	53,6 %	59,6 %
De foretrekker nok giftermål	13,4 %	32,0 %	26,5 %
De aksepterer ikke samboerskap	,0 %	3,6 %	2,6 %
Total	100 %	100 %	100 %
N= 1182			

4.5 Foreløpig konklusjon av den kvantitative analysen

Dette kapitlet har tatt for seg et sett av variabler som jeg ville sjekke for å finne ut hvorvidt jeg fikk ulike svar fra kvinner med skilte foreldre og kvinner med samboende/gifte foreldre. Det første som bør sies i forbindelse med den kvantitative analysen, er at det stort sett er små forskjeller blant kvinner med skilte foreldre og de som ikke har det. Av ti uavhengige variabler var det kun fire som var signifikante og innehadde ulike fordelinger på svarene. Dette tyder på at selv om kvinner har opplevd foreldres skilsmisse så betyr det ikke at de vurderer sin fremtid så annerledes som de kvinner som ikke har skilte foreldre. Dette er i tråd med forskning av både Moxnes (1993, 2001) og Haugen (2007) som viser at barn av skilte foreldre ikke ”har det” så annerledes som barn av gifte foreldre. Til tross for dette, det er noen forskjeller. Det var fire variabler som viste seg å være signifikante og hovedkonklusjonen på dette kapitlet blir derfor:

4.5.1 Er giftemål en god tradisjon

Det er færre kvinner med skilte foreldre som anser giftemål som en god tradisjon. Kvinner med skilte foreldre kan synes å være mer skeptiske til ekteskapet enn de med gifte foreldre. Dette kan være på grunn av at de er redde for å selv oppleve samlivsbrudd fordi de har sett det skje med deres foreldre. Jeg vet ikke hvorvidt respondentene følte at deres foreldre skilsmisse var mer eller mindre skånsom, jamfør Moxnes (2003), men det er som tidligere diskutert utvilsomt vanskelig for alle parter i en skilsmisse. Dette kan påvirke barn av skilte foreldres syn på nettopp eget ekteskap og det kan forklare hvorfor de med skilte foreldre var mer skeptisk til giftemål.

Alle lærer vi av erfaringer og opplevelser underveis i livet, og livet til et barn av skilte foreldre er annerledes enn de som har gifte. Barn av skilte foreldre må forholde seg til nye familiemedlemmer, venne seg til å besøke og være sammen med foreldrene hver for seg. De må med andre ord være mer *refleksive* i hverdagen enn barn med gifte foreldre sannsynligvis trenger å være.

4.5.2 Bør samboerskap likestilles med ekteskap

Likestilling av samboerskap og ekteskap er et forslag som kvinner med skilte foreldre støtter i større grad enn kvinner med samboende/gifte foreldre. Sett i lys av tidligere funn i analysen, er dette et ventet resultat. Kvinner med skilte foreldre er mer skeptiske til ekteskapet og er følgelig mer positive til å likestille de to samlivsformene. Når vi i tillegg tar i betraktning den diskuterte sekularisering og normendring som har vært i Norge de siste 30 år, i forhold til samliv, seksualitet og familie, er det naturlig at flere vil være positiv til å likestille samboere og ektepar.

Dette er derimot et vanskelig spørsmål, og jeg kan ikke med sikkerhet si at jeg vet hva respondenten har lagt vekt på når det gjelder likestilling av de to samlivsformene. Er det likestilling juridisk sett eller sosialt sett? Dette vil ta med meg videre når jeg skal intervjuer kvinner av skilte foreldre og i den kvalitative analysen.

4.5.3 Oppmuntringer om giftemål fra venner

Kvinner med skilte foreldre får færre oppmuntringer fra venner om å inngå giftemål enn de med gifte/samboene. Dette kan bety at kvinner med skilte foreldre har uttrykt at de legger mindre vekt på å gifte seg og at de derfor mottar færre oppmuntringer. Det kan også tenkes at kvinner med skilte foreldre ikke får like mange oppmuntringer nettopp fordi deres foreldre er

skilte. Venner vet om dette og vil dermed ikke legge noe press på dem da de kanskje har en antagelse om at det kan være et sårt tema.

Halvparten av kvinnene sier likevel at de aldri får hentydninger om når de skal gifte seg fra venner. I tråd med tidligere diskuterte individualiseringsteori jevnfør Beck og Beck-Gernsheim (1992) om at folk i dagens parforhold er mer frie til å ta egne valg, kan dette stemme godt. Det er muligens ikke et like stort sosialt press på å gifte seg og unge velger ofte, som diskutert samboerskap, i alle fall i begynnelsen på forholdet. Kvinner med gifte/samboende foreldre får derimot flere oppmuntringer, deres venner kan se det som mer naturlig at siden deres foreldre er gift så burde også de selv være det.

I forhold til diskuterte teori om partnervalg, lurer jeg på om det også kan gjelde for valg av venner. Like barn leker best oppsummerte funn av partnervalg teori og jeg vil tro at dette også gjelder de vi omgås med vennskapelig. Det er naturlig at vi velger ikke bare kjærester, men også venner vi har mye til felles med. Jeg vil anta at de som ikke fikk oppmuntringer fra venner har sannsynligvis uttrykt at de ikke ønsker å gifte seg. Dette kan nok være uavhengig om man har skilte foreldre eller ikke etter min mening.

4.5.4 Foreldres aksept for samboerskap

Kvinner med skilte foreldre tror deres foreldre er mer positive til samboerskap enn kvinner med samboende/gifte foreldre. Barn av skilte foreldre vil sannsynligvis tro at siden deres foreldre selv er skilt vil de være mer positiv overfor en slik samlivsform enn om de ikke har gjennomgått skilsmisse. Selv om respondentene blir bedt om å "gjette" hva deres foreldre mener vil jeg tro det stemmer godt likevel da de fleste kjenner sine foreldre godt og vet om hva de synes om samboerskap. At unge er mer positive til samboerskap er tidligere diskutert i teoridelen. Dette kan også påvirke svaret på spørsmålet, siden samboerskap er blitt en vanlig samlivsform og de selv er positive til det, utgår de dermed fra at deres foreldre også er det.

Det virker som kvinner med gifte/samboende foreldre tror deres foreldre vil være mindre positive til samboerskap enn ekteskap. Om dette er fordi de ikke er skilt selv, er vanskelig for meg å vurdere ut fra svaret som er gitt. Det kan være at de ser på ekteskapet som mer stabilt og "bedre" siden de er gift selv og dermed er mindre positiv til å "bare" være samboere.

4.5.5 Oppsummering

Selv om det ikke var store ulikheter blant kvinnene i utvalget kan en likevel se tendenser til at kvinner med skilte foreldre er mer betenkelige til ekteskapsinstitusjonen enn de som ikke har skilte foreldre. Årsaken til hvorfor kvinner med skilte foreldre og kvinner med

samboende/gifte foreldre ser på sin fremtidige samlivsetablering ulikt, kan ikke denne analysen gi et endelig svar på. Jeg har benyttet ulike teorier for å fortolke de resultater som den kvantitative analysen har gitt meg. I neste kapittel vil jeg gå dypere inn i spørsmålene ved å anvende samtaleintervjuer av unge kvinner med skilte foreldre. Ved hjelp av dette søker jeg å få et bedre bilde av hvorfor det er forskjeller mellom de to gruppene og hvilke konsekvenser disse kvinnene føler at deres foreldres skilsmisse har hatt for dem.

Det er likevel viktig å ta med seg at det var stor likhet i kvinnes svar uavhengig om de hadde skilte foreldre eller ikke. Forskjellene var stort sett minimale.

Forskningsspørsmål til den kvantitative delen av analysen var:

Er det forskjeller mellom unge kvinner med skilte foreldre og unge kvinner med samboende/gifte foreldre i deres syn på samlivsetablering og ekteskap?

Svaret blir, som nevnt ovenfor, at forskjellene er minimale. Enkelte små tendenser kan ses, men det er i stor grad like svar og likt syn på fremtidsplaner og familieetablering blant kvinner som har skilte foreldre og de som ikke har det.

Et moment jeg ønsker å ta med videre i oppgaven og som kan tenkes å være aktuelt blant unge i dag er spørsmålet om respondentene synes giftemål er en god tradisjon. Det var totalt ca 60 prosent som svarte ja på spørsmålet. Dette tyder på at unge kvinner har delte meninger med tanke på hva de synes om ekteskap. Dette er noe jeg vil prøve å komme nærmere inn på ved hjelp av mine kvalitative intervjuer.

Kapittel 5

Kvalitativ analyse av unge kvinners erfaringer med skilte foreldre

I dette kapitlet vil jeg analysere de svar jeg fikk ved hjelp av intervjuene som ble utført i denne oppgaven. Kvinnenes opplevelse av selve skilsmissen vil bli skissert. Erfaringer og forventninger til eget samliv presenteres og kvinnene forteller hvorvidt de føler de kan ha blitt påvirket av å ha skilte foreldre.

Jeg tar opp tråden fra de kvantitative resultater og ser om jeg finner de samme svarene i mitt utvalg eller om det er forskjeller. Videre vil kvinnenes fortellinger ses i lys av tidligere diskuterte teorier og undersøkelser. Jeg går inn på temaer som omhandler hvorvidt kvinnene visste om skilsmissen, hvilke umiddelbare konsekvenser det medførte for dem, samt eventuelle langvarige. Informantenes syn på ekteskap og samboerskap vil også bli belyst og jeg vil forsøke å finne ut hvordan de ser på å eventuelt bli skilt selv en gang.

Jeg vil gjerne begynne dette kapitlet med et sitat av en av mine informanter. Jeg føler dette er en god beskrivelse på informantenes syn på skilsmisse:

Det er ingen tvil om at det er trist med så mange skilsmisser. Det er vanskelig å finne noen som man kan leve med resten av livet og de som gjør det er virkelig velsignet og kjempeheldige. Man vet aldri hva som kan skje, det er så mye som kan skje og det må være lov til å ombestemme seg. – Anette(25).

5.1 Barn som vet om bruddet på forhånd takler det bedre.

Som tidligere diskutert finner blant andre Moxnes (2003) at barn som på forhånd ble fortalt at foreldrene skulle skilles og flytte fra hverandre, taklet skilsmissen bedre enn de som ikke visste noen ting før en forelder plutselig flyttet.

Dette er en tendens som også jeg finner i mitt materiale. De kvinnene som hadde opplevd litt krangling i hjemmet var i større grad forberedt på at foreldrene skulle skilles og de tok også selve bruddet og flyttingen lettere enn de som ikke var forberedte i det hele tatt. Lena (21), Kristin (27), Lisbeth (22) og Anette (25) forteller alle om hvordan de husker at foreldrene kranglet eller snakket om å flytte fra hverandre og at det derfor ikke ble noe stort sjokk den dagen en av foreldrene flyttet ut, eller de selv flyttet ut med en av dem.

Bente (24) derimot visste ingenting på forhånd og hun forteller selv at det kom som et sjokk på henne den dagen foreldrene fortalte at de ikke var glade i hverandre lengre. Katrine

(27) kan fortelle om noe av det samme. Hun forteller at hun skjønnte ikke helt hva som foregikk før faren hennes plutselig flyttet ut av hjemmet.

Jeg finner altså at de informantene som visste, i mindre eller større grad, at foreldrene kom til å flytte fra hverandre tok selve bruddet lettere enn de som ikke ble inkludert i samtaler eller forberedelser om skilsmissen. Det er derfor viktig at barn tas med i slike diskusjoner da det påvirker dem i stor grad. Mange foreldre tenker nok at de heller vil skåne barna fra å delta i slike avgjørelser men det virker som det gir den motsatte effekten i stedet, nemlig at barn takler skilsmissen dårligere jo mindre de vet. Ved å inkludere barna føler de seg mer verdsatte og de tar også med seg viktige personlige egenskaper som kommer godt til nytte i senere voksenliv. Jeg mener derfor dette er et meget viktig moment å ta med seg og også sette fokus på i skilsmissecforskning. Det er viktig siden det handler om barns følelser, liv og til og med helse. Fokuset bør rettes mot foreldresamarbeid og samarbeid med barna om skilsmissen etter min mening, heller enn å se på hvor dårlig eller bra barn gjør det.

Mange foreldre tenker nok at de skal "holde ut på grunn av barna", dette på grunn av diskuterte teori som tidligere viste kun negative bilder av skilsmisse og særlig barn av skilte foreldre. Det kan derimot være verre for barn at foreldrene bor sammen enn at de flytter hver for seg. Moxnes (2003) viser at noen barn kan ha tatt skade av at foreldrene har vært for lenge gift, ikke av at de til slutt skiller seg, etter år med krangling og dårlig samliv.

Et eksempel på dette i min oppgave er Kristin (27) sin fortelling. Hun beskriver situasjonen hjemme som filmen *Rosenes krig*, en film som handler om et ekteskap som går særdeles dårlig. Det var mye krangling og det var ubehagelig å være hjemme forteller hun. Hun var såpass voksen at hun hadde ventet på et brudd mellom dem og hun var nærmest lettet da det skjedde for da slapp hun bråket deres. Videre sier hun:

Hvis jeg har mareritt så er det at pappa har slått opp med nye samboer og skal gå tilbake til mamma. –Kristin (27)

5.2 Risikofaktorer ved skilsmisse

De fleste barn opplever som sagt "selv skilsmissen" da en av foreldrene flyttet (Moxnes 2003). Det samme forteller mine informanter. Lisbeth (22) forteller at det var plutselig tomt i hjemmet da far dro og Katrine sier at hun husker at hun lurte på om hun noen gang kom til å se faren sin igjen. Dette er dessverre en negativ konsekvens som følge av en foreldreskilsmisse. Noen mister kontakt med far (Moxnes 2001).

5.2.1 Tap av foreldrekontakt

I min oppgave er det ni kvinner som er intervjuet og samtlige kvinner ble boende med mor foruten en som allerede var flyttet fra foreldrehjemmet. I de andre åtte tilfellene var det far som flyttet ut eller moren som flyttet ut sammen med barna.

Dette førte til at noen av kvinnene fikk dårligere kontakt med far enn de det selv ønsket. Turid (21) forteller at det var noen ting som var vanskelig etter skilsmissen og en av dem var at hun hadde ikke den kontakten med faren som hun skulle ønsket. Anette (25) forteller også om dette. Hun husker at etter at de (Anette og moren) flyttet ut hadde hun mange bekymringer for hvordan det ble fremover, da hun forteller at hun ikke er særlig glad i forandringer. Anette (25) sier hun har alltid følt seg nærmere mor enn far. Dette opplevde hun som tungt forteller hun siden det har ført til at hun ikke har så god kontakt med faren som hun skulle ha ønsket. Hun følte ganske mye ansvar for faren siden han var alene og hun forteller at det var trist å se han gråte flere ganger uten at hun visste hva hun kunne gjøre for å hjelpe. Slike utsagn minner om det som Dalseng Haugen omtaler som *Parentification* (Dalseng Haugen 2007: 24). Barna blir her de primære omsorgspersonene i livet til foreldrene, de tar på seg rollen som forelder. Dette fører til at barn ofte tar på seg mer ansvar enn de burde.

Moxnes (2003) viser til at det er særlig jenter som involverer seg mer i konflikten og problemene til foreldrene. De er ofte mer redde og har større angst for hva som kommer til å skje. De tar derfor mer del i ansvaret for problemene og søker å løse dem. Men dette er ikke nødvendigvis kun negativt ifølge Moxnes. Noen barn får bedre forhold til foreldrene og blir også mer ansvarsbeviste etter en skilsmisse. Barn hjelper mange ganger mer til i hjemmet enn før skilsmissen (Moxnes 2003). De aller fleste har likevel god kontakt med både far og mor og etter hvert nye familiemedlemmer. Dette svekker teorien om tap av sosial kapital på grunn av skilsmisse ifølge Moxnes (2003). De fleste av mine informanter har god kontakt med sine foreldre bortsett fra Katrine (27) som ikke har noe særlig kontakt med noen av sine foreldre. Robinson et al. (2003) finner også dette i sine undersøkelser. Deres rapporter konkluderer videre med at ganske ofte syntes barna de fikk bedre kontakt med foreldrene etter skilsmissen (*ibid.*).

Det kan være at resultatet av intervjuene mine ville vært annerledes hvis jeg intervjuet gutter i tillegg til jenter. Det er generelt kvinner som er omsorgspersonen i familien, og jeg finner det derfor naturlig at det er jentene som involverer seg mest i foreldrenes situasjon og vil hjelpe til med å løse vanskelige situasjoner. Det ville derfor vært interessant å undersøke hvordan gutter opplever at foreldrene skilles og også tiden etterpå.

Likevel så viser min oppgave at de fleste har god kontakt med foreldrene sine etter skilsmissen.

5.2.2 Tap av økonomisk kapital

Når det gjelder tap av økonomisk kapital er det vel ingen tvil om at en skilsmisse vil få økonomiske konsekvenser, for alle parter. Hus og bil skal deles eller selges og mange års oppsamlet inventar skal fordeles. Moxnes (2003) viser til en økonomisk nedgang for særlig mor etter skilsmissen. Lisbeth (22) og Hilde (24) forteller hvordan de opplevde dette. De husker at moren deres slet med økonomien etter skilsmissen, noe som var tungt for dem. Hilde (24) husker at moren hennes var opptatt av at hun ikke skulle ha *dårligere klær eller utstyr* i forhold til andre barn, selv om foreldrene var skilt så var det viktig at det ikke gikk ut over de materielle godene til Hilde. Dette er også noe Kvaran (2008) finner. Han forklarer videre at mor ofte overkompenserer, hun vil vise at hun er ikke dårligere bare fordi hun er skilt eller alenemor (*ibid.*).

Resten av mine informanter sier at de ikke merket noe til om foreldrene hadde økonomiske vanskeligheter etter skilsmissen. Om dette er fordi de andre foreldrene skjulte det for barna eller at de rett og slett ikke hadde noen store økonomiske problemer er vanskelig å si. Moxnes (2003) finner at mange barn tar en større del og et større ansvar i den økonomiske situasjonen til foreldrene. Etter skilsmissen hjelper de mer til hjemme og mange forteller at de ikke lenger forventer lommepenger fordi mor eller far nå bor alene (*ibid.*). Det opplevdes kanskje ikke som verre enn før for barna hvis de selv ba om færre penger eller færre ting.

Noe som kan poengteres i forbindelse med tap av økonomisk kapital er i forhold til utvalget mitt. Det er kun bestående av studenter på universitet eller høyskole. Det kan tenkes at disse jentene har foreldre som er godt utdannede med bra betalte jobber. Dermed hadde de kanskje ikke det så vanskelig økonomisk sett, verken før eller etter skilsmissen. Det er påvist at foreldre som har tatt høyere utdanning, får gjerne barn som gjør nettopp det samme (Raaum 2004).

Ut fra mine intervjuer kan jeg ikke si at tap av økonomisk kapital virker å ha hatt stor innvirkning på hvordan informantene taklet skilsmissen.

5.2.3 Flytting fra hjemmet

De to siste risikofaktorer var ifølge Moxnes (2003) stress som følge av flytting og stress som følge av tilpasning til nye familiemedlemmer.

Det er ingen av mine informanter som kan huske at de opplevde selve flyttingen, egen eller forelders som stressende eller traumatisk. Som nevnt tidligere var det noen som fortalte at de merket hva selve ”skilsmisse” innebar den dagen deres far flyttet ut, men etter kort tid var de aller fleste vant til situasjonen og følte ikke at det hadde noen stor påvirkning på dem og deres liv. Maiken (26) husket at hun syntes det var trist hver gang hun skulle reise fra mor til far eller omvendt men dette gikk over når hun kom frem til den ene av dem.

At mine iformanter ikke beskriver egen eller foreldres flytting fra hjemmet som problematisk, viser hvor adaptive barn er. Det følte nok vanskelig der og da men når de ser tilbake på det så husker de det ikke som traumatisk. Hadde jeg spurt hva den 8 år gamle jenta følte dagen, eller uken etter at far hadde flyttet ut, kan det tenkes at svaret hadde blitt noe annerledes og muligens mer opprørende enn hva de beskriver. Dette kan igjen oppleves veldig forskjellig i forhold til hvordan barn er forberedet på hva som skal skje, både før, under og etter flyttingen. Hvordan barn takler dette i ettertid henger også nøye sammen med kommunikasjonen mellom foreldre og barn, dette har jeg også diskutert tidligere i teorikapitlet.

5.2.4 Tilpasning til steforeldre

Alle foreldrene til mine informanter er i nye forhold, foruten to. Men disse har hatt forhold tidligere og nå blitt single igjen. De fleste av kvinnene forteller om et relativt godt forhold til sine steforeldre, halvsøsken eller stesøsken, men noen av dem har ikke helt den kontakten de ønsker. Lisbeth (22) forteller at hun i starten klandret stefar for flyttingen til et nytt hus, men at de i dag har god kontakt. Det er fortsatt litt spent kontakt mellom henne og stemor men det er ”ok” sier hun. Hilde (24) føler ikke at hun har noe godt forhold til sin stemor; hun sier at de ikke kommer overens. Hilde og stefaren, derimot, har et godt forhold, noe som hun er veldig glad for. Turid (21) kan fortelle at hun ikke har et veldig bra forhold til stemor, dette fordi faren har hatt en del kjæresten og hun har ikke knyttet seg særlig til dem. Dette skyldes og så, som nevnt over, at Turid ikke hadde så god kontakt med faren da hun var yngre. Derimot har også Turid (21) et godt forhold til sin stefar.

Det er flere av mine informanter som sier de har bedre kontakt med stefar enn med stemor. Det var ulike grunner til dette. For noen var det fordi far hadde hatt flere kjæresten enn mor og for noen, som Katrine (27), var det på grunn av at de hadde liten kontakt. Bente beskriver sitt forhold til sin stemor som helt greit, hun har stesøsken men føler ikke noe søskenforhold til dem egentlig. Anette (25) er kanskje den som forteller den mest positive

historien, hun sier hun er veldig glad i sin nye stemor fordi hun ser hvor godt hun har gjort hennes far.

Ut fra mitt utvalg kan det synes som at enkelte finner det vanskelig å skulle tilpasse seg nye steforeldre og stesøsken. Dette funnet stemmer godt overens med tidligere diskutert teori og særlig finner jeg at de har et mer problematisk forhold til stemor enn til stefar. Informantene bodde som sagt med mor og tilbragte følgelig mindre tid med stemor. På grunn av dette så de muligens ikke den samme nytteverdien av henne på samme måte som med stefar som de levde med hver dag. Historien til Anette (25) var som nevnt en av de positive, men også hun sier at hun er glad i sin stemor fordi hun ser at hennes *far* har godt av det. Hun ser altså fars nytteverdi av stemoren men hun nevner ikke noe om hvilken betydning det har for henne. Hun er glad for at hennes far er glad og det vektlegger hun høyt, så en kan vel si at *det* til en viss grad er hennes nytteverdi av stemor.

Det kan tenkes at informantene opplevde stemor som en større trussel enn stefar da de sannsynligvis hadde et nærere forhold til mor, siden de bodde sammen med henne. Det kan være vanskelig at noen andre skal ta over morsrollen, særlig hvis man er veldig nær. Det kan derfor være lettere for stefar å bli akseptert da han kan være mer en kompis eller lekepappa.

Generelt kan steforeldre oppfattes som en trussel av barn. De tar plass, får oppmerksomhet fra forelderen som barn ønsker, og de har ofte barn som tar opp både tid og plass hos forelderen. Flesteparten forteller likevel at de har et relativt godt forhold til sine foreldres nye kjærester eller ektefelle. Jeg anser derfor på bakgrunn av mine intervjuer at tilpasning til steforeldre og nye familiemedlemmer kan oppleves vanskelig og jeg mener det er viktig at barn blir hørt på dette området.

Jeg har tidligere diskutert at foreldresamarbeid er viktig for barns opplevelse av skilsmisse. Det virker som det er like viktig at foreldre og også *steforeldre* har et godt samarbeid og kommunikasjon med barn. Barn som tilbringer mer tid med steforeldre virker å ha et bedre forhold til dem enn de som er mer distanserte. Dette er viktig å få frem, og kanskje ville det vært lettere for barna å også se nytteverdien av steforeldre hvis foreldrene snakket mer med barna om far og mors nye kjæreste.

5.3 Foreldresamarbeid

Som tidligere diskutert blir godt foreldresamarbeid vektlagt for å gjøre skilsmissen så skånsom som mulig for barn (Moxnes 2003, Kvaran 2008). Moxnes delte videre ulike typer

foreldresamarbeid inn i 5 grupper; *virkelige venner, korrekte kollegaer, sure samhandlere, splittet spann og kampkåte krigere* (Moxnes 2003).

I mitt utvalg finnes det foreldre som kan plasseres i omtrent alle disse kategoriene. Lena (21) forteller at hennes foreldre ikke har noen kontakt og det har vært tungt for henne. Hun fremhever særlig hvor vanskelig hun synes det har vært at de ikke kan snakke sammen ved typiske familiesammenkomster som bursdag, dåp og konfirmasjon. Lena sier videre at hun føler det er ubehagelig når hun møter dem begge samtidig siden de ikke snakker sammen. Katrine (27) har fortalt at heller ikke hennes foreldre har kontakt. For henne har dette vært mer uproblematisk enn for Lena (21) da hun selv ikke har noe særlig kontakt med verken mor eller far. Ifølge Katrine (27) selv er det *greit nok* at det er slik mellom dem. Ut fra hva kvinnene selv forteller ville jeg plassert deres foreldre i gruppen *splittet spann*.

De aller fleste forteller om foreldresamarbeid som minner om kategorien *korrekte kollegaer*. Både Kristin (27), Maiken (26), Bente (24), Hilde (24) og Turid (21) forteller at deres foreldre snakker sammen ved tilstelninger som for eksempel konfirmasjoner. Kristin forteller at hennes foreldre nå *kan være samlet* men at det tok mange år før det skjedde. Foreldrene til Bente kan ta en kaffe sammen av og til men det er ikke noe vennskap mellom dem, det er *mer ingenting* ifølge henne. Det samme forteller Turid (21), hun sier at foreldrene hennes har begrenset kontakt men de går overens.

Foreldresamarbeid i forhold til økonomi er ifølge Kvaran (2008) viktig. Noen foreldre klarer å skåne barna for konflikter mens andre igjen lar barn høre og være en del av dem. Dette er absolutt ikke en positiv opplevelse for de som måtte høre på, barn skal ikke måtte delta i foreldrenes bekymringer om for eksempel barnebidrag og lignende (Kvaran 2008). Dette fører videre til at mange barn føler at de må velge mellom foreldrene sine, noe som oppleves vondt. Mange kan føle seg presset til å ta parti mellom foreldrene, noe barn ikke ønsker (Moxnes 2003). Dette opplevde Hilde (24). Hun husker at det var krangling mellom foreldrene, om ting som barnebidrag for henne. Det var vanskelig for henne for hun følte at hun ble satt opp mot dem, hun var jo like glad i dem begge og det var tungt å høre at de baksnakket hverandre til henne. Dette minner meg om det Moxnes (2003) klassifiserer som *sure samhandlere*.

To av kvinnene forteller om et foreldresamarbeid som jeg anser går under kategorien *virkelige venner*. Dette er Lisbeth (22) og Anette (25). De forteller begge at foreldrene deres er gode venner som ofte snakkes på telefonen og møter hverandre. Det har alltid vært slik for dem og de forteller videre at de synes de har opplevd en *skånsom skilsmisse*, dette fordi

foreldrene fortalte dem om skilsmissen og hadde ordnet det aller meste praktiske rundt det før selve flyttingen.

Som vi ser ut av mitt utvalg var det ingen som, etter min tolkning, hadde foreldre som kan klassifiseres som *kampkåte krigere*. De fleste føler at foreldrene har et greit forhold og samarbeid. Det er ingen tvil om at kvinnene med foreldre som går overens føler at det har vært lettere å ha skilte foreldre. Kvinnene med foreldre som ikke snakker sammen føler åpenbart at det er tungt for dem og de ønsker det ikke var slik. Dette viser nok en gang hvor stor betydning foreldres samarbeid har. I tråd med blant andre Moxnes (2003) finner også jeg at måten foreldrene jobber sammen på, er særdeles viktig for hvordan barn opplever skilsmissen.

5.4 Egne fremtidsplaner

I dette avsnittet vil jeg se på hvilke fremtidsplaner og tanker om eget ekteskap mine informanter har. Er det virkelig slik at barn av skilte foreldre, og særlig jenter, er mer skeptiske til å gifte seg på grunn av sine foreldres skilsmisse slik som både Størksen (2006) og Volgy (1991) påstår? Opplever kvinnene noen form for sosialt press om å gifte seg og hva er deres tanker om muligheten for selv å bli skilt?

5.4.1 Ønsker de å gifte seg?

Resultatene fra den kvantitative undersøkelsen viste at kvinner med skilte foreldre var mer skeptiske til om de syntes giftemål var en god tradisjon og også hvorvidt de trodde de kom til å gifte seg. Jeg har spurt mine informanter blant annet om de tror deres syn på ekteskap er annerledes og om de ønsker å gifte seg

Spørsmålet om ekteskap blir litt mer virkelig når man har opplevd skilsmisse. Alle tenker at det ikke skjer dem, men det blir nærmere når man har opplevd det selv. En blir nødt til å tenke over det litt tidligere enn andre – Lena (21).

Sitatet er av Lena (21) som er usikker på om hennes syn på ekteskap er annerledes enn venner og bekjente uten skilte foreldre, men hun sier at hun muligens ser litt ulikt på det enn dem. Hun vil ikke *gjenta foreldrenes feil* og hun vil være sikker før hun eventuelt gifter seg. Hun sier hun tror det kan bli litt vanskeligere for henne å knytte seg til noen enn andre som ikke har opplevd skilsmisse på nært hold. Videre forteller Lena at hun ønsker *litt* å gifte seg. Grunnlaget for henne for å gifte seg er at hun ønsker å vise til omverden at dette er mannen hun skal dele livet sitt med. For henne ligger det mye mer bak en slik avgjørelse enn bare en

fest og å få lov til å gå i en fin kjole sier hun. Lena er likevel ikke sikker på om hun virkelig ønsker å gifte seg, det er likevel et ideal for henne og det *hadde vært veldig greit* som hun sier. Det er et personlig ideal knyttet til forelskelse sier hun.

Lisbeth (22) deler også denne oppfatningen. På bakgrunn av at hun har opplevd en skilsmisse tror Lisbeth at hun ser annerledes på forpliktelse. Hun sier også som Lena at hun skal *være veldig sikker* før hun gifter seg for hun ser på en eventuell skilsmisse som *masse styr med papirarbeid*, særlig hvis barn er med i bildet. Hun tror derfor ikke at hun kommer til å gifte seg, hun har ikke noe ønske om det forteller hun.

Det skal mye til før jeg kommer til å si ja, resten av livet det er lenge det! – Lisbeth (22).

Katrine (27) sier hun ønsker å gifte seg, men også hun føler at hun muligens ser litt annerledes på det enn noen som ikke har opplevd skilsmisse. Å velge riktig mann for henne er viktig. Hvis hun skal gifte seg så skal det vare livet ut sier hun. Det skal være rett for henne når hun gjør det og det skal være med en mann som hun er sikker på elsker henne og vil være sammen med henne resten av livet. Det innehar også en økonomisk trygghet for henne å være gift sier hun, særlig hvis man har barn. Det kan hende hennes oppfatning er påvirket av at foreldrene er skilt sier hun, men for henne er ikke ekteskap en nødvendighet for å være lykkelig, hun ønsker det fordi hun ser det som romantisk.

Robinson et al. (2003) viser til funn der barn av skilte foreldre sier de gjerne ønsker å gifte seg til tross for at deres foreldre er skilt. Barna føler ikke at deres foreldres valg har noen særlig innflytelse på dem og deres valg i livet ifølge Robinson et al. Mange barn ble mer var og forsiktige når det kom til slike avgjørelser men de fleste følte likevel at de hadde tatt god lærdom av foreldrenes valg og feil, og at de derfor var godt skodd til selv å gjøre et godt valg (*ibid.*).

Hilde (24) sier også at hun tror hun tenker litt annerledes rundt temaet ekteskap, men hun ønsker å gifte seg en gang

Jeg lar ikke mine skilte foreldre stå i veien for mine muligheter. – Hilde (24).

Hilde presiserer samtidig at ekteskapet skal vare livet ut med den det blir med. Ekteskap er ikke noe hun kommer til å ta lett på sier hun, det er ikke *bare å skilles* for henne. Det er kjærlighet som står i fokus forteller hun. Hun sier videre at hun må kjenne personen veldig godt og *være sikker* på at forholdet holder. Tradisjonen eller det religiøse aspektet betyr ikke

så mye for Hilde sier hun, hun kunne godt tenke seg å gifte seg utenfor kirken. Det er mer det rituelle og seremonielle som betyr noe for henne og den hun velger å gjøre det sammen med.

Kristin (27), Turid (21) og Anette (29) sier at de tror ikke deres syn på ekteskap er annerledes på grunn av at deres foreldre er skilt. Kristin forteller at hun har opplevd en *skånsom skilsmisse* på nært hold og at hun derfor ikke har latt seg påvirke av foreldrenes ikke-skånsomme brudd. Kristin sier hun tror opplevelse av skilsmisse kan prege hvorvidt det er verre for en person å etablere seg eller ikke. En vanskelig skilsmisse kan føre til mer varsomhet forklarer hun. Kristin sier videre at hun ønsker å gifte seg, hun har ikke blitt skremt vekk av foreldrenes brudd og at det heller ikke har påvirket hennes valg om et ekteskap. Hun tenker mer på tradisjon enn foreldrenes skilsmisse når det kommer til spørsmål om ekteskap sier hun.

Turid (21) derimot sier:

Ekteskap er ikke noe must for meg - Turid (21)

Hun fortsetter med at si at hun kan godt gjøre det. (gifte seg) Videre sier hun at det eneste hun vet er at hun bare kommer til å gifte seg en gang i livet, hvis hun skal det i det hele tatt. Anette (25) sier at hun tror det finnes en som hun vil leve sammen med resten av livet sitt. Hun er usikker på om hun ønsker å gifte seg noen gang. Det betyr egentlig ikke så mye for henne:

I dag kan en ha en familie og et godt familieliv uten å være gift - Anette (25)

Det har aldri vært noe ønske fra henne om å gifte seg, hvis hun skal gjøre det så er det av praktiske grunner sier hun. Ifølge Anette er ekteskapet en fin bekreftelse på at to stykker vil leve livet sitt sammen og forplikte seg til hverandre.

Maiken (26) og Bente (24) er usikre på om de ser annerledes på egne fremtidsplaner på bakgrunn av foreldrenes skilsmisse. Maiken (26) forteller at hun selv har gjennomgått et alvorlig brudd der barn var involvert og hun føler det var rett for henne siden hun selv har opplevd at det kan være best for barn med mor og far i forskjellige hus. Hun er ikke sikker på om det var lettere for henne å gå siden hun selv har skilte foreldre men hun tror kanskje at noen som ikke har den erfaringen muligens ville strekt seg litt lengre for å holde sammen. Maiken (26) sier hun ikke vet om hun vil gifte seg. Videre forteller hun at hun tror ikke det har noe med hennes opplevelse av skilsmisse å gjøre, hun føler ikke at hun er preget noe av den i forhold til hva hun selv ønsker.

Bente (24) er nok den informanten som sterkest uttrykker sin skepsis til det å forplikte seg og gifte seg. Når det gjelder forpliktelse sier Bente at hun føler hun har en litt negativ innstilling til akkurat det. Hun er usikker på om det er på grunn av skilsmissen, men hun tror ikke det siden hun ikke opplevde den som spesielt fæl forteller hun. Likevel sier hun at hun føler at hun har måttet tenkt over konsekvensen av det å gifte seg og at det kan ta slutt. Hun ønsker derfor ikke å gifte seg sier hun. Bente (24) avslutter med å si at hun tror ikke at det finnes en person som er rett for deg hele livet, man endrer seg over tid og at det heller det kan være ulike partnere som er rette på ulike stadier i livet.

Det kan synes som om de aller fleste ikke lar seg ”hindre” av foreldrenes skilsmisse med tanke på eget ønske om ekteskap (Robinson et al. 2003). Det som likevel fremgår i samtalen med informantene er at mange presiserer at de vil *være sikre* og at det *skal holde hele livet* hvis de skal gifte seg. Informantene er særdeles positive når de snakker om sine fremtidsplaner men det virker som det likevel ligger en viss skepsis hos noen av dem. Dette kan ses i sammenheng med Størksens (2006) funn om at jenter er litt mer forsiktige når de skal etablere seg og eventuelt gifte seg. At så mange av informantene presiserer at de vil være sikre på sin partner før de gifter seg kan tyde på at de faktisk har tenkt en god del over hva et ekteskap innebærer og hva det skal inneholde. Følgelig utsetter derfor barn av skilte foreldre ofte giftemål. Dette i troen på at de vil være sikre på å forebygge egen skilsmisse (Størksen 2006). I et samfunn bestående av mye usikkerhet jamfør Beck og Beck-Gernsheims diskuterte *risikosamfunn* virker det som unge kvinner vil gjøre alt de kan for å være sikre på de valg de tar når de skal planlegge sitt fremtidige familieliv.

I forhold til mine kvantitative resultater så vi at spørsmål om kvinner syntes ”Giftemål er en god tradisjon” viste noen små forskjeller mellom de kvinner med skilte foreldre og de med gifte/samboende. Selv om flesteparten av respondentene i den kvantitative undersøkelsen svarte at de var ”Enig” eller ”Helt enig” i påstanden var det likevel ca en fjerdedel som svarte at de var ”Verken enig/uenig” i påstanden. Vi kan se på en annen krysstabell som ikke var signifikant men som likevel kan være interessant å se på i dette tilfellet, ” Tror du at du noen gang kommer til å gifte deg”¹⁸. Her svarte nærmere 64 prosent av kvinner med skilte foreldre ”Ja” mens ca 30 prosent svarer ”Vet ikke”. Det er kun 6 prosent som svarer ”nei” på

¹⁸ Krysstabell kan sees i Appendix 1.3, Tabell 7

spørsmålet. Slike tall kan indikere, som også i mitt utvalg, at disse kvinnene er litt tilbakeholdne når det gjelder ønske om eget ekteskap. Likevel, majoriteten av kvinnene sier at de ønsker å gifte seg og at de synes giftemål er en god tradisjon.

5.4.2 Påvirker foreldresamarbeid ønske om å gifte seg?

Det er vanskelig å se noen paralleller til hvorvidt foreldresamarbeid påvirker informantenes egne fremtidsutsikter. Lena (21) og Katrine (27) sine foreldre klassifiserte jeg som *sure spann*. Begge disse kvinnene sier imidlertid at de tror de ser annerledes på et ekteskap enn andre som ikke har skilte foreldre. Likevel sier også begge at de ønsker å gifte seg, i alle fall å etablere seg og stifte familie. Det er videre ingenting som tyder på at foreldresamarbeid har hatt særlig stor effekt på mine informanter. Det har nok som kvinnene selv forklarer gjort dem mer bevisst om temaet men nesten alle sier at de ikke lar deres foreldres handlinger komme i veien for hva de ønsker ut av sitt liv. Det bør nok nevnes at av mine informanter så var det ingen som, ut fra mine tolkninger av hva de fortalte, som hadde opplevd veldig ”tunge” brudd. Noen hadde klart mer dramatiske fortellinger enn andre men ingen fortalte om verken volds eller rusmiddelmissbruk som nok kan føre til ekstra belastninger på både voksne og barn. Kristin presiserer jo også dette selv når hun sier at hun tror et tungt brudd kanskje vil påvirke barn mer enn et mindre dramatisk brudd.

Som nevnt i kapittel 3 kan det tenkes at det er en viss skjevhet i mitt utvalg nettopp på grunn av dette. Informantene har meldt seg frivillig etter å ha sett plakater og gjennom venners venner og det kan nok derfor tenkes at de som valgte å stille opp har hatt en bedre opplevelse enn enkelte andre. Jeg kan heller ikke være sikker på om informantene har ”forskjønnnet” sine fortellinger til meg i tro om at jeg søkte noen spesielle resultater eller meninger for å styrke mitt eget synspunkt.

Jeg vil påpeke at jeg oppfattet mine informanternes beretninger som særdeles ærlige og ekte, og de opplevelser jeg har blitt fortalt vitner om at mange til tider opplevde foreldrenes skilsmisse som vanskelig. Dette tyder på at informantene ikke ”gjemte” bort vanskelige og tunge deler av sine opplevelser.

5.4.3 Opplever dagens unge kvinner noe sosialt press om å gifte seg?

I en tid der mange igjen velger å gifte seg jevnfør artikkel fra SSB som sier *Halve Norge har sagt ja* (Dzamarija 2002:1) spurte jeg mine informanter om de opplever noe sosialt press om å gifte seg. De aller fleste av informantene fortalte at de ikke opplevde noe særlig press verken fra venner eller familie. Samtlige forteller også at de tror det var mye større press før og at det

da var nærmest en plikt. Kristin (27) sier at hun husker hennes bestemor fortalte henne historier om presset om ekteskap var da hun var ung. Hilde (24) synes heller ikke det er noe press på å skulle gifte seg, ikke fra venner og familie i alle fall sier hun. For Hilde skal det mer passe med økonomien sier hun. *Hvis man skal ha et ordentlig bryllup* legger hun til.

Anette (25) forteller at hun ikke føler noe press men hun husker at faren hennes har snakket om at han gledet seg til å føre henne opp kirkegulvet så hun tror at han nok forventer det litt av henne. Katrine (27) er den eneste som sier at hun fortsatt tror det ligger et lite press på dagens unge om å gifte seg:

Det forventes veldig av mannen at han skal fri etter at man har vært sammen lenge og da forventes det jo og at kvinnen skal si ja til han, det er jo bare sånn det er. –Katrine (27)

Hvis vi ser på resultatene dette spørsmålet ga i min kvantitative analyse¹⁹, husker vi at denne tabellen ble signifikant, det vil si det var forskjeller mellom barn av skilte foreldre og de med gifte/samboende. Det var flest kvinner som ikke hadde opplevd skilsmisse som svarte at de mottok hentydninger og følgelig færre jenter med skilte foreldre som gjorde det. De fleste svarte at de av og til mottok hentydninger, noe som kan stemme godt overens med de svar jeg fikk fra mine informanter. Omtrent like mange svarte også at de aldri mottok noen hentydninger. En ting å legge merke til var at dette gjelder hentydninger fra venner. På spørsmål om de mottok hentydninger fra foreldrene²⁰ svarte nærmere 63 prosent av kvinner med skilte foreldre at de aldri fikk hentydninger om giftemål. Denne tabellen var ikke signifikant men det er likevel et interessant resultat å ta med seg videre siden dette indikerer at unge kvinner faktisk får flere hentydninger om giftemål fra venner enn fra sine foreldre. Dette til tross for at nesten alle mine informanter påpekte at de ikke følte det var noe press eller forventninger på å skulle gifte seg.

Kanskje er det slik Katrine (27) sier, at det forventes litt av omgangskretsen når man har vært sammen lenge, at man skal gifte seg? Det kan tenkes at det sosiale presset som var tidligere fra foreldre og besteforeldre har avtatt siden de har levd lengre og muligens opplevd et press og også skilsmisse selv, noe som gjør at de blir mer tilbakeholdne med å "presse" sine barn og barnebarn. Unge voksne derimot har ikke opplevd dette presset i like stor grad da samboerskap er en godt akseptert samboerform blant flesteparten av nordmenn. På grunn av

¹⁹ Krysstabell kan sees i Appendix 1.3, Tabell 9

²⁰ Krysstabell kan sees i Appendix 1.3, Tabell 8

dette kan det være at dagens unge mer forventer at man skal gifte seg ikke fordi at samboerskap ikke er akseptert, men nettopp fordi så mange gjør det. Noe som slår meg mens jeg snakker med informantene er, kan det tenkes at det også ligger noen personlige ideal om giftemål selv om man ikke ”må” det lengre? Jeg vil senere i oppgaven se nærmere på hva mine informanter synes om ekteskap versus samboerskap og også hva et ekteskap innebærer for mine informanter. Forhåpentligvis vil jeg da få et bedre svar i mitt spørsmål.

5.4.4 Frykter de skilsmisse selv?

Som nevnt blir det ofte slått opp i aviser at 50 prosent skiller seg, at barn av skilte foreldre oftere har det verre enn de som ikke har opplevd skilsmisse, og at de har større risiko for å skille seg enn de med gifte foreldre (Tønset 2008, Størksen 2006). På bakgrunn av dette ville jeg vite om mine informanter har gjort seg opp noen tanker om sannsynligheten for å oppleve egen skilsmisse.

Katrine (27) sier hun ser på det som bare tall som ikke betyr så veldig mye. Det er selvfølgelig ikke noe hun ønsker fortsetter hun, men hun ser heller ikke det som noe grusomt.

Skjer det så skjer det, en kan ikke gå rundt og tenke at en ikke skal gifte seg bare fordi det kan hende en blir skilt. – Katrine (27)

Videre sier Katrine (27) at hun tror ikke hennes opplevelse med skilsmisse påvirker hvorvidt hun selv kommer til å skille seg. Hun tror det kan virke både positivt og negativt å ha opplevd foreldrenes skilsmisse og at det ikke betyr at hun selv nødvendigvis har større risiko for å skille seg sier hun. Kristin (27) er også mer optimistisk til tallene og sier at det påvirker henne ikke i det hele tatt at media forteller om 50 prosent skilsmisserater for hun har tenkt å være blant de resterende 50 prosent som holder sammen! Heller ikke Turid (21) blir skremt av slike tall. Hun sier derimot at hun lurer på hvorfor tallene er blitt så høye som de er. Hadde ikke folk det bra før eller er vi bare blitt mer kravstore i dag spør hun. Samtidig forteller hun at hun tror det å ha skilte foreldre kan påvirke sannsynligheten for å skilles selv.

Det er lettere og mer legitimt i familien siden de har gjort det. – Turid (21)

Dette finner Størksen (2007) blant sine informanter. Barn med skilte foreldre har, ifølge Størksen, dobbelt så stor sjanse for å skille seg. Videre hvis begge parter i et ekteskap har skilte foreldre, tredobler denne risikoen seg (*ibid.*, Hansen 2006).

Hilde (24) sier hun har tenkt en del på de tallene som blir presentert og hun synes det påvirker henne negativt. Videre forteller hun at hun anser skilsmisse som noe grusomt hvis det skulle skje henne. Samtidig sier hun at om det skulle skje så ser hun ikke bort fra at hun kommer til å gifte seg flere ganger. Tallene påvirker også Anette (25) og det viser *hvor flyktig* det kan være sier hun. Hun ser likevel utviklingen som positiv fordi hun mener at kvinner har flere muligheter nå og er mer selvstendige enn de var tidligere.

Ut fra intervjuene jeg hadde med informantene kan jeg ikke si at jeg oppfattet dem som veldig skremt av de statistikker som ofte presenteres vedrørende skilsmisserisiko for barn av skilte foreldre. De fleste påpekte at de ønsket å unngå skilsmisse, men det hindrer ikke dem fra å inngå i et ekteskap likevel. Flere sier også, at om de skulle skille seg, så ser de ikke bort fra at de gifter seg flere ganger. Dette indikerer at de anser skilsmisse som noe håndterlig og ikke nødvendigvis utelukkende negativt. De fleste av informantene mente at de ikke hadde noen større risiko for å oppleve skilsmisse enn andre slik som Størksen (2006) og Tønset (2002) finner. Jeg vil i neste avsnitt se kort på om valg av partner kan ha noen påvirkning når det gjelder risiko for skilsmisse.

5.4.5 Betydning av partnervalg og partners erfaring med skilsmisse.

Barn av skilte foreldre velger ofte en partner som også har det (Størksen 2006). Dette stemmer med diskuterte partnervalgteori, homogamteorien, vi søker noen som har opplevd det samme som oss selv. Barn av skilte foreldre har større sjanser for selv å skilles og enda større hvis de finner en partner med samme erfaring ifølge Størksen (*ibid.*).

Det var delte meninger blant mine informanter vedrørende hvilken betydning partners opplevelse med skilsmisse har for et forhold. Turid (21) forteller at hun føler det har vært positivt at hennes partner også har opplevd skilsmisse og at de har snakket en del om dette. Hun sier også at hun er redd for at dette kan føre til en større risiko for at de kommer til å skille seg, men at hennes partner ikke deler henne bekymring. Hilde (24) sier seg enig i dette og hun tror også at skilsmisse kan være en lettere løsning hvis begge sine foreldre er skilt.

Det er heller opplevelsen av skilsmissen som betyr noe, mener Maiken (26).

Hun ser ikke det som noen stor risikofaktor at begge parter har opplevd en skilsmisse. Lisbeth (22) har en samboer som ikke har opplevd skilsmisse og hun sier at det påvirker ikke deres forhold i det hele tatt at han ikke har opplevd det.

Det var flest av mine informanter som hadde partner eller hadde hatt partner som ikke hadde opplevd foreldres skilsmisse. Kun en av kvinnene er i et forhold med partner som også har skilte foreldre og kun en av de som er singel har vært sammen med partner med skilte foreldre. Jeg kan også nevne at fem av informantene er i et forhold. I min undersøkelse er det altså syv av ni informanter som er eller har vært sammen med partner som ikke har skilte foreldre. Mitt utvalg er som sagt lite og ikke representativt for befolkningen, men det viser uansett at ikke alle søker aktivt etter noen som har de samme opplevelser som dem selv når det kommer til skilsmisse. Det viser også at disse kvinnene ikke ser det som noe negativt at deres partner har opplevd skilsmisse, men de ser det heller ikke som problematisk at han ikke har det.

Jeg vil se disse resultatene i lys av Maikens (26) utsagn ovenfor; *det er heller opplevelsen av skilsmissen som betyr noe*. Hun oppsummerer med utsagnet mye av tidligere diskutert teori og funn gjort på barn av skilte foreldre. Det som har vært gjennomgående tema både i tidligere forskning og nå også i min, er at samarbeid mellom foreldrene påvirker i stor grad hvordan barn takler foreldres skilsmisse. Særlig er det store og langvarige konflikter som øker risikoen for barns mentale og fysiske helse. Barn kan ikke beskytte seg selv mot sine konflikter og det er påfallende å spørre seg selv om hvorfor foreldre utsetter barna sine for dette? *Barnas beste* blir ofte erstattet med foreldrenes maktkamp og *i krig og kjærlighet er alt tillatt* mens her er det ingen kjærlighet igjen, bare krig.

5.5 Samboere eller ektefeller: Er det forskjell?

Tror kvinner med skilte foreldre at de har et ulikt syn på ekteskap og samboerskap enn de som ikke har opplevd det, og synes de det er noe skille mellom disse to samlivsformene? Dette søker jeg å få et svar på i neste avsnitt.

Til tross for eventuell tvil så ønsker alle informantene å etablere seg, enten det er i form av ekteskap eller samboerskap. Jeg vil i dette avsnitt se nærmere på deres syn på samboerskap og om de ser ulikt på denne typen samlivsform i forhold til et ekteskap. Vi husker at i tråd med Volgys (1991) funn, viste mine kvantitative resultater at kvinner av skilte foreldre var mer positivt innstilt til samboerskap som samlivsform enn kvinner uten skilte foreldre. De anså også ekteskap og samboerskap som like forpliktende i større grad enn de som ikke hadde

opplevd skilsmisse i min kvantitative analyse. Her viste det seg også at kvinner med skilte foreldre var mer positive til full likestilling mellom samboerskap og ekteskap.²¹

Kristin (27) er en av informantene som fortalte at hun ønsket å gifte seg. Det finnes mange gode samboerskap sier hun og hun kjenner mange som er samboere eller langvarig forlovet som ikke ønsker å gifte seg, noe som hun synes er helt greit. Hun sier derimot at hun alltid har ønsket å gifte seg og derfor betyr det mer for henne enn bare et papir. For henne er det en økonomisk, følelsesmessig og samfunnsmessig trygghet forklarer hun. Hun sier selv at hun har opplevd i enkelte kretser at man oppnår mer som gift enn *bare* samboere. Kristin (27) føler derfor ikke at samboerskap er like forpliktende som et ekteskap. Hun ser på samboerskap som en lettere utvei:

Det er lettere å bryte på grunn av det praktiske, en slipper papirmølla. Hvis man er gift har man møteplikt overfor hverandre og da er det ikke like lett å bare gå. – Kristin (27)

Følgelig synes ikke Kristin (27) at et samboerpar er likestilte med et ektepar. Hun sier selv at hun *ønsker* å si at de betyr det samme, men hun tror likevel at gifte *har* mer. For Kristin er definisjonen på samboerskap og ekteskap ganske lik:

Det kan sammenlignes med et VM mot et NM. Begge er store mesterskap hvor innholdet er ganske likt men et VM veier tyngre likevel -Kristin (27).

Lisbeth (22) fortalte tidligere at hun ikke trodde hun kom til å gifte seg og hun deler også Kristins (29) oppfatning om at det *er* noen forskjeller mellom samboerpar og ektepar. Ifølge Lisbeth (22) er ikke samboerskap like forpliktende som ekteskap. Det er lettere å avslutte et samboerskap etter hennes mening fordi man bare er kjærester da:

Det blir litt mer når man er gift, da er det "kun oss to", mann og kone. Det har mye med det praktiske å gjøre men også følelsesmessig. Når man gifter seg så avgir man løfte om å være sammen for alltid og det er derfor mer forpliktende Lisbeth (22).

Bente (24) derimot sier hun har problemer med å se hva som skiller disse to samlivsformene. De har like stor følelsesmessig tilknytning mener hun:

²¹ Tabell kan sees i Appendix 1.3, Tabell 5

Det vil nok ha en større symbolsk verdi å gifte seg foran venner og familie men resten er likt. Det er bare et papir som skiller dem, det kreves like mye av begge - Bente (24)

Bente avslutter likevel med å si at hun tror et ektepar kan være mer knyttet til hverandre. Katrine (27) er enig i det og sier at hun ser ektepar som mer *fast* enn et samboerpar, dette fordi de etter hennes mening har tatt et sterkere valg i deres forhold.

Maiken (26) og Hilde (24) derimot forteller at de ser ingen forskjell som helst mellom samboere og ektefeller. Maiken referer til vigselattesten når hun forklarer forskjellen mellom gifte og samboende par:

Det er bare et papirstykke – Maiken (26)

For Anette (25) stemmer denne uttalelsen godt, også hun sier at det er bare et papirstykke som er forskjellen. Anette forteller at hun har både vennepar som er gift og som er samboere:

De er alle like glade i hverandre og har like stor tro på at forholdet skal vare. – Anette (25)

Det var delte meninger mellom informantene mine på dette området. Det var også flere som var uenige med seg selv til tider, de sa også selv at de syntes dette spørsmålet var veldig vanskelig å svare på. Dette kan tyde på at det ikke er et sterkt skille mellom de to samlivsformene. Ifølge flere av informantene var det vanskelig å forklare hva som eventuelt var ulikt. Samboerskap har altså gått fra, som diskutert tidligere, å være forbudt for 40 år siden til i dag å være en helt vanlig samlivsform for både unge og eldre. Vi har sett tidligere i det kvantitative kapitlet at særlig unge kvinner med skilte foreldre anså ekteskap og samboerskap som like forpliktende. Jeg finner også informanter som synes disse to betyr det samme for dem, at det er bare et papirstykke som er forskjellen. Likevel, de som sier dette sier samtidig at det å gifte seg har en større symbolsk verdi. Flere av informantene sier også at de synes det er en stor forskjell på å gifte seg eller være samboere. Slike svar tyder på at ekteskapet nok inneholder noen momenter som har stor betydning hos unge kvinner. Det virker også videre som de føler at det betyr mer for *forholdet* hvis de gifter seg, det utgjør en større forpliktelse å gifte seg. Mange nevner viktigheten av å "vise" det til familie og venner, det virker som de mener at det å avgi et ekteskapsløfte foran venner og familie også gjør det mer solid.

Det kan virke som om vi ikke velger så utradisjonelt likevel når det kommer til stykket. Til tross for at vi er alle individer med mulighet for egne valg så virker det som veldig mange synes de tradisjonelle valgene er de beste.

5.5.1 Bør det være like rettigheter for ektefeller og samboere?

Som vi har sett er det delte meninger mellom informantene angående samboere og ektefeller. Jeg spurte derfor informantene om hvorvidt de synes samboere og ektefeller bør være likestilte når det gjelder lovfestede rettigheter. Selv om samboerskap er en sosialt akseptert samlivsform i dag, innehar fortsatt gifte par flere rettigheter enn samboere. (Lyngstad og Noack 2003).

Det skal lønne seg å være gift i dagens samfunn (Beck 1992, Moxnes 1990). Gifte har flere fordeler og innehar et større sikkerhetsnett enn de som er alene eller kun samboere. Ved skilsmisse er det fastsatte regler om barnefordeling og også delingen av materielle og økonomiske eiendeler. Som samboere har man færre juridiske rettigheter. Ekteskap sikrer *individet* flere rettigheter enn det gjør for samboende. Dette er regler som er vedtatte i norsk lovgivning og det gir et bilde av hvilken status det er ønskelig at par burde ha, sett fra det offentlige sin side (*ibid.*).

Jeg håper at ved hjelp av en diskusjon om dette vil flere meninger om temaet komme frem, dette fordi informantene blir nødt til å tenke litt lengre enn tidligere. Jeg tar også kort opp spørsmålet om de tror det ville vært færre som giftet seg hvis det var like rettigheter mellom ektefeller og samboere.

Hvis vi først ser tilbake på de kvantitative resultatene for dette spørsmålet²², STATEN OG SAMBOERSKAP, så husker vi at dette ble signifikant. Det var altså forskjeller mellom de kvinner med skilte foreldre og de med gifte. Nesten 80 prosent av kvinnene med skilte foreldre sa at de ønsket full likestilling mellom samboerskap og ekteskap. Når det gjelder mine informanter var det ikke et like klart flertall som ønsket en slik likestilling.

Ifølge Katrine (27) er det *helt greit at det er skille* mellom å gifte seg eller å være samboere. Tradisjonen bør bety noe sier hun, videre er det å gifte seg er et mer endelig valg ifølge henne. Folk som ikke gifter seg bør selv ordne med samboerkontrakter fordi de vet at det er ulikt og de har underveis tatt et bevisst valg om å ikke gifte seg. Hun tror nok og at det ville vært færre som giftet seg hvis de ble likestilte:

²² Krysstabell kan ses i Appendix 3.1, Tabell 5

Mange ser den tryggheten og sikkerheten det medfører og det er viktig i dag. Tror det er enkelte som ikke vil gifte seg men "alle" gjør det, det er slik det er i dag - Katrine (27).

Turid (21) er enig med Katrine (27) i dette. Hun sier hun synes mange flytter sammen tidlig og de bør ikke inneha de samme rettigheter som de gifte. Etter mange år ser hun at det kan bli urettferdig at det er ulik behandling:

De som bevisst velger å være samboere bør ordne med kontrakter på forhånd, hvis de er lure... - Turid (21)

Bente (24) og Lisbeth (22) sier begge at de synes det er ok å skille mellom samboere og ektepar. Likevel så påpeker de at de synes det kan være litt urettferdig hvis et par har vært samboere i mange år. Særlig Bente (24) sier dette i og med at hun sa tidligere at hun ikke ønsket å gifte seg og at hun ikke så noen særlig forskjell på de to samlivsformene. Bente (24) sier hun er *uenig med meg selv* i denne saken og at hun er usikker på hva hun synes. Både Bente (24) og Lisbeth (22) sier de tror færre ville giftet seg hvis samboere fikk like rettigheter som ektefeller. De som er mindre opptatt av tradisjon ville nok valgt det bort ifølge Bente (24):

Tradisjon er en viktig faktor. De som er religiøs og de det betyr noe mer for vil fortsatt gifte seg i kirken - Lisbeth (22).

Maiken (26) sier hun mener samboere og ektefeller burde være likestilte. Hun er særlig opptatt av at barns hensyn uansett kommer i første rekke når slike avgjørelser skal tas forklarer hun. Ut fra dette ønsker Maiken (26) at de to samlivsformene burde likestilles, særlig hvis barn er involvert tilføyer hun. Hun legger til at hun likevel er usikker på hvor grensen skal gå, for det må være et langvarig og seriøst samboerskap for at man skal ha krav på det samme som et ektepar sier hun. Hun blir dermed usikker på hva hun synes om temaet.

Hva er vitsen med å gifte seg da? - Maiken (26)

Hun tror nok derfor at hvis de hadde blitt likestilte samlivsformer så ville færre giftet seg. Maiken (26) sier hun ser for seg at det er en del som gifter seg fordi de føler seg presset til det for å få de rettighetene de ønsker for seg selv og sine barn.

Anette (25) er den eneste av informantene som i klartekst uttrykker at hun synes de to samlivsformene burde likestilles. Hun sier at hun *opplever det som rart* at det er forskjell på

gifte og samboende par. Det er det samme som skjer ved et brudd mener hun. Hun tror nok at mange tar sine forhåndsregler dag og skriver samboerkontrakter. Det er et valg man tar underveis sier hun, og kanskje noen liker å ha den friheten til å bestemme selv sier hun. Anette (25) tror at det ville vært færre inngåtte ekteskap hvis de to samlivsformene ble likestilt.

Jeg vet av flere som har giftet seg av praktiske formål, som ikke har feiret eller har ringer. Jeg synes det er helt greit. –Anette (25).

En av få informanter som ikke trodde likestilling mellom samlivsformene ville føre til færre ekteskap, var Kristin (27):

De som "har trua" velger det uansett og motsatt – Kristin (27)

Det er som nevnt tidligere splittede meninger og jeg merket at det var splittede meninger innad hos informantene. Flere ombestemte seg underveis som de diskuterte spørsmålet med meg. Det som gikk igjen i mange av samtaler var at de aller fleste trodde det ville være færre som giftet seg hvis samboere og ektefeller ble likestilt etter loven. Dette anser jeg som et interessant funn. Dette kan tyde på at selv om vi i dag innehar den valgfriheten til ikke å gifte oss, så ligger det likevel noen føringer på at dette er et godt valg. Selv om det ikke føles som noe direkte press fra den sosial kretsen om å gifte seg så viser svarene jeg har fått av mine informanter at det likevel ligger en del forventninger til at nettopp dette skal skje. Som vi tidligere har sett er dette nettopp slike problemstillinger Beck og Beck-Gernsheim (1992, 2001) beskriver i sin teori om valgfrihet i det moderne samfunn. Det er mulig at det enda ligger noen føringer både sosialt og kulturelt på hva som er mest akseptert også når det kommer til moderne samliv og familieetablering.

En annen ting jeg la merke til var at informantene brukte ord som "tradisjon", "kirke" og "religiøse" når de beskrev de som de mente giftet seg uansett. Er det slik at unge kvinner anser religiøse mennesker som et større "ekteskapsobjekt" enn de som mener religion ikke har noen betydning for dem? Mens SSB (2009) melder om økende ekteskapsstall, finner Lønnå (2005) at det er stadig færre nordmenn som anser seg som religiøse. Dette forklares når man ser forbi tallene om inngåtte ekteskap. SSB (2009) fant videre at det er stadig færre som gifter seg i kirken. Kun 45 prosent giftet seg i statskirken i 2008 (*ibid.*). Når mine informanter snakker om begreper som nettopp religion, kirke og tradisjon kan jeg derfor ikke unngå å tenke at alle disse tre begrepene kan samles under ett, nemlig tradisjon. Selv om dagens unge,

moderne kvinner sier de føler seg frie til å velge det de vil, når de vil, virker det likevel som tradisjon spiller en stor rolle i deres liv. Det kan nok være ubevisst hos mange, det er kanskje ikke noe som vi engang tenker over i det daglige. Likevel, det virker i alle fall som tradisjonen med å gifte seg enda er sterkt tilsted i dag, til tross for at religionen har en mindre innvirkning på våre liv enn tidligere.

5.6 Ekteskapets betydning for unge kvinner

Til siste ville jeg vite hva mine informanter tenker om begrepet ekteskap, hva betyr det for dem? Og tror de at det har endret seg fra da deres foreldre eller besteforeldre giftet seg?

Maiken (26) sier at hun tror det betydde mer å gifte seg før enn nå:

Det betyr ikke det samme i dag fordi man kan velge det bort – Maiken (26)

Videre sier hun at for henne innehar ekteskap en personlig symbolverdi. Det vil være en markering på at hun og partneren *satses* og vil være sammen sier hun. Maiken (26) tilføyer at hun tror et ekteskap er mer en minnerik markering og tradisjon i dag.

Lisbeth (22) sier at ekteskapet ikke har noen symbolsk eller religiøs betydning for henne. Det betyr at man lover å være sammen for resten av livet fortsetter hun. Hilde (24) påpeker også at religionen ikke spiller noen stor rolle for henne lengre når det gjelder ekteskapets betydning.

Det synes som de fleste informantene vektlegger betydningen av religion og religiøsitet i stor grad når det gjaldt ekteskap inngått for 40-50 år siden. Vi vet jo av tidligere nevnte teori at samboerskap var ulovlig frem til 1970 tallet men det var da vel mange som giftet seg av kjærlighet likevel?

Flere nevner spesifikk at religionen ikke har så stor betydning og det å gifte seg kirkelig er heller ikke viktig. Dette stemmer for så vidt godt overens med funn gjort av Tønset som tidligere diskutert (2005). Om sted for giftemål sier Lisbeth (22):

Flere gjør det til og med utenfor kirken – Lisbeth (22)

For Anette (25) har ikke religion særlig stor betydning for om hun ønsker å gifte seg:

Det betyr ikke så mye. Familie og familieliv men kan ha det uten en seremoni. Religionen spiller ingen rolle. – Anette (25)

Også Hilde (24) er enig i dette og sier hun ikke trenger å gifte seg foran en prest men gjerne kunne tenkt seg å gifte seg på en strand i stedet. For henne er det det rituelle ved seremonien som betyr noe fortsetter hun, og ikke hvor det gjøres eller hvem som vier dem.

Så hvorfor gifter man seg? Er det på grunn av at det sikrer oss flere rettigheter eller fordi det hører til tradisjonen? Jeg spurte derfor mine informanter om grunner til hvorfor de eventuelt ønsket å gifte seg. Turid (21) svarte med en gang:

Kjærlighet.. det understreker forholdet litt ekstra. Da er det virkelig seriøst! – Turid (21)

Kristin (27) sier også at kjærlighet er motivet for å gifte seg.

Det er imidlertid ikke alle som deler den meningen. Både Bente (24), Maiken (26) og Hilde (24) svarer at de ønsker å gifte seg på grunn av tradisjon og som en del av en minnerik markering av parforholdet. Anette (25) sier at hun kommer nok til å gifte seg av rent praktiske grunner. Ifølge henne er bryllup er fin bekreftelse på at man vil leve sammen og forplikte seg overfor hverandre. Lena (21) er enig i dette. Hun sier at hun vil gifte seg for å vise alle rundt seg hvem hun vil dele livet med.

Det kan synes som ekteskapet fortsatt innehar en ganske stor symbolverdi (Lyngstad og Noack 2005). Særlig det seremonielle ved en vigsel står høyt i fokus (*ibid.*). Ser vi tilbake på de kvantitative resultatene i oppgaven husker vi at avhengig variabel ”Bryllupet gjør det mer bindene”²³ ble testet. Det var ingen store forskjeller mellom kvinner med skilte og gifte foreldre her, men det er likevel interessant at ca 57 prosent svarte ja på spørsmålet.

Ifølge Sogner (2003) er det fortsatt ulike symbolske handlinger i et bryllup som utgjør en viktig markering i menneskers liv. Dette kan være gaver, mat, fine klær og så videre. Slik har det vært i alle år og dette er like gjeldene i dag ifølge Sogner. Unge kvinner ønsker derfor å gifte seg og det virker som drømmen om å stå hvit brud foran venner og familie eksisterer i stor grad enda, enten det er i kirken eller på en eksotisk strand (*ibid.*).

Det synes som om vi fortsatt ønsker det samme. Nesten alle uttrykker at det å vise til familie og venner at de "satses fullt ut" ved å gifte seg er det mest symbolske og største beviset på at de elsker hverandre. Når man bekrefter det for de man kjenner så er det en større forpliktelse virker det som. Det virker som det betyr at man går ut offentlig og bekrefter "på ordentlig" at man elsker partneren sin og det står høyt i fokus. Det er viktig å vise at man mener det og som Turid (21) sa: *Da er det virkelig seriøst!*

²³ Krysstabell kan ses i Appendix 4, Tabell 4

5.6.1 Lettere å skille seg i dag enn tidligere?

8 av 10 nordmenn mener vi kjemper for lite for forholdet og skiller oss for lett. Psykolog Grethe Nordhelle mener norske par er for selvopptatte." –VG 30.10.10

Thuen (i Yttervik et al. 2010) mener nordmenn er blitt mer egoistiske og at dagens par kun er sammen så lenge vi har noe utbytte av det selv. Videre mener han at vi mennesker har endret oss i vår måte å tenke om oss selv på. Vi evaluerer oss selv hele tiden på en annen måte enn det vi gjorde før. Vi setter spørsmålstegn ved de stabile rammene vi har rundt oss, er jeg pen nok, er han romantisk nok, har jeg god nok jobb? Dette fører til at mange "gir opp" og tar den lette løsningen, nemlig å bryte forholdet (*ibid.*)

Dagens økonomiske ordninger er lagt opp slik at selv om en går gjennom en skilsmisse, skal en klare å bygge seg opp ett nytt liv (Moxnes 1990). De statlige støtteordninger som har kommet de siste år har gjort det lettere å bryte ut av forhold enn før og da særlig for kvinner. Følgelig stiller det mennesker mer *økonomisk* fri til å skille seg og eventuelt gifte seg på nytt (*ibid.*).

For få år siden, ble det sett på som "dårlig gjort" og egoistisk ovenfor barna å skille seg. (Brandt og Moxnes 1996; Moxnes 2003). Når man fikk barn sammen måtte man ta de konsekvensene dette ansvaret medførte. I dag er denne oppfatningen mer preget av at man alltid vil det beste for barnet. Barn kan være mer tilfreds med å bo i to forskjellige hus der begge foreldrene er lykkelige, enn å bo i samme hus med begge der det er konstant krangling. Som diskutert tidligere er det likevel ikke ansett som ønskelig å være aleneforelder i dag. Dette kan legge press på folk til å holde sammen selv om en eller begge kanskje ønsker å bryte ut. Det er barnets beste som alltid er i fokus og mange foreldre er nok redd for å skade barna eller være dårlige forbilder hvis de flytter fra hverandre (*ibid.*).

Økonomi legger altså ikke så store bånd på mennesker som det gjorde tidligere, men hva med følelser? Ifølge Lisbeth (22) er det ikke lettere å skille seg i dag. Hun sier at det innebærer en stor forpliktelse å gifte seg og erklære at man vil dele livet sammen med en annen person:

Det er det man lover og da må man holde det! - Lisbeth (22)

Dette er de aller fleste enige. Anette (25) derimot tror det er blitt lettere følelsesmessig å skille seg. Hun sier:

Det er lettere følelsesmessig. Det er mer akseptert. Det kan hjelpe folk å lese om statistikkene, da føler de seg ikke så ensom – Anette (25).

Turid (21) forteller at hun ser ikke på egen skilsmisse som det verste som kan skje, noen ganger kan det være til det beste mener hun. Men man må være klar over risikoen og villige til å *jobbe med et forhold* avslutter hun. Turid (21) føler dermed er lettere å skille seg i dag. Det er lettere å innrømme det for seg selv og å ta den avgjørelsen om at det ikke fungerer sier hun.

Katrine (27) sier at hun synes folk skiller seg altfor lett i dag. Videre forteller hun at hun føler seg gammeldags når det gjelder dette temaet. Det er blitt flere skilsmisser og man har flere fristelser og også valg, noe som fører til at ikke alle orker å jobbe med forholdet lenger forteller hun. Slik var det ikke før:

Det er ikke grønnere på den andre siden. Man kan ikke være forelsket hele livet, man er nødt til å jobbe for å ha følelser for den andre. Hvis de tar slutt har man tatt et valg underveis om å ikke gidde å gjøre noe med det – Katrine (27)

Hun avslutter med å si at hun tror det er like tungt å bryte opp følelsesmessig, men at det i dag er lettere å komme over en person for man møter nye folk hele tiden.

Barn, økonomi eller religion er ikke lengre noe sterkt ”lim” i forholdet (Jensen 2003). Det er kjærlighet som holder par sammen, skal vi tro mine informanter. Dette beskriver også Giddens (1992). En kjærlighet som kan være både flyktig og foranderlig. Dette bringer oss tilbake til begrepet *pure relationship* som tidligere diskutert. Vi er i et forhold så lenge det gir oss noe, når vi merker at vi ikke får nok ut av forholdet bryter vi og søker etter noe bedre.

Ifølge Anette (25) finnes det mange legitime grunner til skilsmisse og hun føler at terskelen ikke trenger å være så høy. Det er bedre at en skiller seg og får det til å fungere i en ny situasjon enn å holde på noe som føles feil sier hun:

Barn vil komme til å merke det og da er det bedre å se dem lykkelige i en annen situasjon. – Anette (25)

For henne kan en grunn til skilsmisse være at man ikke er glade i hverandre lengre og at forholdet ikke føles optimalt. Anette (25) tror det er lettere å skille seg i dag. Mye er på grunn av at kvinner jobber og kan forsørge seg selv og egne barn sier hun. Hun tror til slutt heller ikke at folk finner seg i like mye lenger, vi godtar ikke en uønsket situasjon like mye nå

Jeg vil i neste avsnitt følge opp Anettes (25) kommentar og se litt på hvilken rolle likestilling i forholdet og forventninger til det andre kjønnnet kan ha, i forhold til økende skilsmissetall.

5.6.2 Endring i forventninger til kjønnsroller?

Jeg husker at jeg av og til stod opp og måtte sne før han skulle på kontoret. For hvis han måtte måke sne før han gikk på kontoret ville han blitt trett, sliten og varm, og han skulle jo stå hele dagen i de samme klærne. Jeg syntes bare det var hyggelig å gjøre det (Barstad 2000: 1).

Sitatet er fra en legehustru, født 1912, som beskriver sitt ekteskap og noe av den arbeidsfordeling hun og sin ektemann hadde. Jeg tror de fleste ville sagt at dette ikke ligner på dagens arbeidsfordeling i hjemmet.

Forventninger og forhandlinger er blitt det sentrale i moderne familier og parforhold (Wade og Smart 2003). Slik som Beck og Beck-Gernsheim (2002) og andre teoretikere hevder, er ikke religion, lover eller sosiale forventninger det som holder par sammen i dag. Det er videre en sjeldenhet i moderne vestlige samfunn at det er kun kvinner som skal ta seg av barn og lage mat, eller at far ikke trenger involvere seg så mye i barns aktiviteter. I forhold hvor det er store uenigheter på slike punkter, er skilsmisse ikke sjeldent alternativ (*ibid.*). Mens kvinner ofte legger vekt på å utvikle nære og intime relasjoner, ønsker menn et samliv som er tuftet på de tradisjonelle og den komplementære arbeidsfordelingen (Sogner 2003).

Også i mine intervjuer finner jeg at informantene sier det kan være vanskelig for forholdet hvis ikke begge har samme syn på eksempelvis arbeidsfordeling og barneomsorg. Dette er også noe som kan være vanskelig i dag og flere påpeker at det kanskje nok var lettere siden rollene var mer bestemte for 40-50 år siden:

Det kan være vanskelig. Spesielt hvis begge er opptatt av selvrealisering utenfor hjemmet - Maiken (26)

Også Bente (24) sier at hun tror det var lettere å få et ekteskap til å fungere med klare kjønnsroller. Hilde (24) sier videre om endrede kjønnsroller:

Det er vanskeligere, det er jo så mange skilsmisser så det må være det! Krangling om hvem som tjener mest, hvem er hjemme med barn, hvem gjør hva i huset. Man kan være for likestilt. Det var kanskje mer harmonisk før med faste roller – Hilde (24).

Katrine (27) er for så vidt enig i at det kan ha blitt verre men hun sier samtidig at hun tror nok det var andre konflikter som den gang, til tross for mer klargjorte kjønnsroller, også gjorde det vanskelig å holde sammen.

Kristin (27) og Lisbeth (22) derimot sier at de tror den likestillingen som har vært mellom kjønnene i hjemmet har ført til at det er lettere å opprettholde et forhold i dag. Lisbeth (22) ler og sier:

Jeg tror menn likte å ha styringen tidligere! - Lisbeth (22)

Videre sier hun at par nå er mer likestilt og at det kan gjøre det lettere å kommunisere med hverandre.

Men hvor mye har arbeidsfordelingen i hjemmet endret seg? Kan det tenkes at det fortsatt henger igjen en del gamle mønstre uten at vi tenker over det i hverdagen? Ifølge SSB (2009) er det fortsatt kvinner som utfører mest husarbeid, herunder, vask og stell av hus, klær og barn; tradisjonelle feminine arbeidsoppgaver (Kjelstad og Lappegård 2009). Og de fleste kvinner er fornøyde med at det er slik. Videre ser kvinner det som greit at menn tar seg av de mer praktiske gjøremålene som dekkskifte og snekring; tradisjonelle maskuline arbeidsoppgaver (*ibid.*). Når forskning viser til at arbeidsdelingen i dag faktisk ikke er så ulik det den var for 50 år siden, hvorfor synes jeg umiddelbart at sitatet fra 1912 er uaktuelt for dagens arbeidsfordeling? Kanskje er det slik at selve arbeidsfordelingen ikke har endret seg så mye men *synet* på den er det. Det er mer enighet i dagens forhold om hvilke oppgaver mannen skal ha og hvilken kvinnen har ansvaret for. Det kan tenkes at det tidligere var forventet at kvinnen skulle gjøre alt uten at det ble diskutert mens i dag snakker par om hvordan arbeidsfordelingen skal være og man er enige om en fordeling.

Det er likevel ingen tvil om at det har skjedd endringer i arbeidsfordelingen mellom menn og kvinner i hjemmet (Wade and Smart 2003). Dette anses som rettferdig i det moderne parforhold. Det dukker derimot stadig opp nye ideer om hva som er mest "rettferdig" mellom kjønnene, både i forhold til barnepass, matlaging og hvem som skal betale regninger. Ideen om rettferdighet er altså meget sentral i dagens moderne parforhold, som nok kan skape en del konflikter og ustabilitet, med mindre begge er enige.

5.7 Er troen på ekteskapet som institusjon fortsatt intakt hos unge kvinner?

Hvis man ser på ekteskap i forhold til religion, kan det virke som at det har mistet en del av sin betydning hos unge kvinner. Dette anser jeg som gjeldene for mitt utvalg. Gjennom

diskusjoner om ekteskap og samboerskap kommer mange frem til at samboerskapet betyr like mye følelsesmessig, men et ekteskap veier tyngst tradisjonelt, sosialt og symbolsk sett.

Det er likevel flere av informantene som ønsker å gifte seg og de har alle klare og bestemte ønsker om at de vil være sikre på å ikke gjøre samme feil som sine foreldre. De skal videre være *sikre* på at hvis de gifter seg så skal det holde for bestandig. Til tross for at de har opplevd sine foreldres skilsmisse, har de ikke mistet troen på livsvarige forhold eller ekteskap.

Videre søker mange nettopp det som Giddens (1991) beskriver som *det rene forhold*. Mine informanter håper på å finne en partner som deler deres syn på utdanning, barn, arbeid, økonomi og sist men ikke minst, familieetablering. De vil være sikker på at de har funnet den rette. Ifølge Giddens søker vi etter slike rene forhold da dette skaper et tillitsforhold og en stabilitet i en ellers utrygg verden (*ibid.*).

Noen av informantene presisere videre at man må *jobbe med et forhold* og et ekteskap for å få det til å fungere. Hvis man ikke jobber med det, vil det ikke holde. Dette er interessant og det ville videre vært særdeles interessant å undersøke hvorvidt barn av gifte foreldre har det samme synspunktet. Kan det tenkes at noen av disse kvinnene, selv om de sier at de i ettertid har opplevd flest positive konsekvenser av skilsmissen, egentlig tenker at deres foreldre ikke prøvde hardt nok?

Ut ifra de samtaler jeg har hatt med mine ni informanter sitter jeg igjen med et sterkt inntrykk av at de alle tror på kjærligheten og muligheten for å finne den. Videre har de også tro på *forholdet*, og de har et ønske om at det skal kunne vare livet ut. Det trenger imidlertid ikke være i et ekteskap for at det skal holde for evig. Troen på kjærligheten foran troen på ekteskapet er nok det som beskriver min oppfattelse av de ni kvinner jeg har fått æren av å intervju.

Kjærligheten er en kraft som enten kan løfte oss eller ødelegge oss. Den kan føre oss fra himmel til helvete i løpet av sekunder. Men det er verdt risikoen - Paulo Coelho (ukjent år)

Kapittel 6

Avslutning og oppsummering av resultater

De kvantitative resultatene kan nå sees i sammenheng med de kvalitative. Ved hjelp av de ulike metodene jeg har benyttet for å samle inn data, vil jeg nå prøve å besvare min overordnede problemstilling:

Hvordan kan foreldres skilsmisse påvirke barn?

6.1 Hovedfunn

I den kvantitative undersøkelsen søkte jeg å finne svar på om det er forskjeller mellom kvinner med skilte foreldre og de med gifte/samboende foreldre. Jeg ville finne ut om jeg fikk ulike svar mellom gruppene på spørsmål som omhandlet deres syn på blant annet giftemål og samboerskap.

Jeg gikk så videre til den kvalitative delen av oppgaven, mine intervjuer. Her ville jeg finne ut hva kvinner kunne fortelle meg om å vokse opp med skilte foreldre. Jeg ville undersøke om de følte at de hadde blitt påvirket på noen som helst måte på grunn av dette. Ut fra deres opplevelser håpet jeg å kunne finne noen faktorer som var viktige for hvor bra eller dårlig de hadde taklet skilsmissen. Til slutt ønsket jeg å finne ut hva de tenkte om ekteskap versus samboerskap og hvorvidt de så ulikt på disse samlivsformene.

6.1.1 Kvantitative resultater

Mine kvantitative resultater viser at det er forskjeller mellom kvinner med skilte foreldre og de med gifte/ samboende. Disse er dog beskjedne. Jeg fant likevel noen tendenser jeg mener det er viktig å ta med seg videre. Barn av skilte foreldre er mer positiv til samboerskap og videre mer skeptisk til giftemål. Som tidligere diskutert er det vanskelig for meg å si om det er en konsekvens av at de har skilte foreldre eller om det er fordi samboerskap er blitt så vanlig blant befolkningen. Men siden barn av gifte/samboende foreldre viser seg å være mer positiv til ekteskap, velger jeg å tolke svarene slik at barns opplevelse av foreldres skilsmisse, kan påvirke deres syn på ekteskap. Det kan virke som at de blir mer skeptiske til hvorvidt ekteskap er noe positivt og noe de selv ønsker. Barn av skilte foreldre virker følgelig mer positiv til å likestille samboerskap med ekteskap, enn de med gifte/samboende foreldre.

Jeg tar med meg disse funnene inn i den kvalitative analysen og vil forsøke å finne ut om det er slik i mitt utvalg og eventuelt hvorfor. Jeg har ikke noe direkte sammenligningsgrunnlag siden jeg kun har intervjuet kvinner av skilte foreldre. Jeg kan

likevel forsøke å finne ut om deres opplevelser og meninger stemmer overens med de svar jeg fikk fra kvinner med skilte foreldre i den kvantitative delen.

6.1.2 Kvalitative resultater, hva forteller informantene selv?

I mitt utvalg ble alle informantene boende med mor, enten at de flyttet ut sammen med mor eller at far flyttet ut. Kun en av informantene var allerede flyttet ut før skilsmissen. Dette viser at i de fleste tilfeller så er det mor som har hovedomsorgen for barn etter en skilsmisse. Dette kan igjen føre til tap av kontakt med far. Det viser også mine intervjuer. Enkelte forteller om dårligere forhold til far enn de skulle ønsket men de fleste synes de har god kontakt med begge foreldre.

Flere av informantene hadde fått nye steforeldre og stesøsken. Jeg opplever dette som problematisk for noen av informantene. En del forteller at de ikke har noe særlig forhold til sin nye stefamilie. For de fleste skyldes dette at de har for liten kontakt med stefamilien til at de er blitt kjent med dem. Det virker også som det er vanskeligere å etablere et godt forhold til stemor enn stefar. Dette skyldes også mye av liten kontakt og at informantene ikke helt ser like mange positive effekter ved en stemor enn en stefar. Siden alle informantene bodde med mor og følgelig hadde mer kontakt med stefar, opplevde de daglig den ressursen stefar var for både dem selv og mor. En informant sier også at hun er glad i stemor fordi hun vet at far er glad i henne. Hun ser altså nytteverdien av stemor fordi hennes far er glad, og det gjør henne glad.

Fra mitt utvalg kan jeg ikke se at tap av økonomisk kapital har vært betydningsfullt for hvordan informantene har taklet skilsmissen. Det var ingen som kunne fortelle om "dårligere tider" etter at foreldrene skilte seg.

Videre var det ingen av informantene som nevnte at det å flytte eller selve flyttingen av en av foreldrene som spesielt dramatisk. En del fortalte at det var når far dro at de faktisk skjønnte hva skilsmisse innebar, men utover det så virker det ikke som dette i seg selv har vært en stor risikofaktor for mitt utvalg. Som tidligere diskutert er denne hendelsen for de fleste en stund tilbake i tid, men det vitner likevel om at dette ikke hadde altfor stor innvirkning på informantene. Nå kan det selvfølgelig også tenkes at mange var for små til enten å huske eller til og med faktisk skjønne hva som skjedde, men av de som husket det så opplevde jeg ikke at de husker det som spesielt traumatisk.

Jeg finner videre at alle utenom en av informantene sier at de synes skilsmissen har vært positiv i ettertid. Alle informantene sier at de ikke ønsker at foreldrene skulle finne tilbake til

hverandre. Mange påpeker at de er glade foreldrene skilte seg for de ser at foreldrene er lykkelige og at de har det bedre hver for seg enn sammen. En påpeker til og med at hun syntes foreldrene var sammen for *lenge*. Hun opplevde et hjem med mye kranling og opplevde det som en lettelse da foreldrene skilte seg.

Ut fra samtaler med informantene opplever jeg at det de vektlegger som det tyngste med skilsmissen, var hvordan foreldrene forholdt seg til hverandre. En av kvinnene sier at hun synes det er rett og slett ubehagelig når foreldrene møtes for hun vet ikke hvordan hun skal forholde seg til dem begge. Hun frykter nok også at de skal begynne å krangle. Flere av informantene forteller at det har vært tungt at foreldrene ikke har kunne vært sammen offentlig, ved for eksempel typiske familiesammenkomster som konfirmasjoner etc. De fleste forteller likevel at foreldrene kan *ta en kaffe* sammen men at det ikke er noe vennskap mellom dem. De fleste beskriver forholdet mellom foreldrene som "ingenting" og jeg opplever dette som et sårt tema. Dette er også det eneste temaet gjennom intervjuet der informantene beskriver noe de selv betegner som tungt eller vanskelig. Dette funnet viser hvor viktig det er med et godt foreldresamarbeid både før, under og også etter en skilsmisse. Tidligere forskning vektlegger også dette og anser foreldresamarbeid som en av hovedfaktorene for hvordan barn takler skilsmisse.

6.1.3 Positive fremtidsutsikter

Jeg finner at alle informantene ønsker seg kjæreste og barn, å stifte sin egen familie med tiden. Det er derimot et usikkerhetsmoment blant informantene hvorvidt de ønsker å gifte seg eller velger å være samboere. Jeg opplever at informantene noen ganger har vanskelig for å skille mellom ektefeller og samboere og hva de to samlivsformene innebærer. De aller fleste synes i utgangspunktet at et samboerskap er, i alle fall bør, være like forpliktende som et ekteskap, men det viser seg gjennom samtaler at mange er ambivalente. Det virker som det å gifte seg er en større handling og gir en større respekt enn å velge samboerskap. Å gifte seg foran venner viser at man virkelig tar et forhold på alvor siden man lover å være sammen hele livet ifølge mine informanter. Selv om samboerskap i dag er sosialt akseptert kan det virke som unge kvinner ønsker å gifte seg og ser det som mer betydningsfullt. Symbolverdien i ekteskapet, symbolikken i det å gifte seg virker å være meget sterk blant mine informanter.

Tradisjon er et ord som ofte går igjen i mine intervjuer og det virker som det er et viktig begrep for flere. Det er vanskelig å si hva den enkelte legger i begrepet men jeg velger å tolke det slik at tradisjon kan sammenlignes med en vane og en tradisjonell handling er noe som var

eller også er, en vanlig handling. Beck og Beck – Gernsheim (1994,2001) påpeker hvor stor rolle tradisjonen enda har i samfunnet, og særlig når det gjelder parforhold og ekteskap. Ifølge Beck og Beck – Gernsheim var det tidligere flere sosiale, økonomiske og religiøse føringer som påvirket de valg man gjorde. Mye av dette har falt vekk til fordel for personlige ønsker (*ibid.*). Særlig religiøsitet nevnes som en ikke-eksisterende faktor av informantene når de forteller om hvorfor de eventuelt vil gifte seg.

På tross av færre sosiale og økonomiske føringer forteller likevel flere av informantene om ulike forventninger, både fra dem selv men også fra andre rundt dem. En informant forteller blant annet om faren sin som har uttrykt hvor mye han gleder seg til å føre datteren sin opp kirkegulvet. Jeg oppfatter dette som en ganske stor forventning av hennes far og kanskje familie til at hun skal gifte seg. Hvor seriøst en slik kommentar er vet ikke jeg, men det er nok ikke helt uten grunn at hennes far sier dette, og jeg tror heller ikke det er uten grunn at hun forteller det til meg. Dette tyder på at det kan være et sosialt press om at man bør gifte seg, selv om man ikke nødvendigvis må for at man skal kunne bo sammen. Så selv om valgfrihet til selv å bestemme egen livsførsel sikkert er mer fremtredende nå enn for 50 år siden, er det ikke sikkert det er så lett, eller ønskelig å ta nye og annerledes valg likevel.

Det kommer frem av mine intervjuer at beregninger om økende skilsmissetall ikke har skremt mine informanter i særlig stor grad. Til tross for at det påstås at barn av skilte foreldre har større sannsynlighet for å skilles selv oppfatter ikke jeg at mine informanter frykter dette. Flere sier at de tror de har vært nødt til å tenke på en eventuell skilsmisse siden foreldrene er skilt og det virker som de har et bevisst forhold til nettopp det. Dette fører til at de muligens føler seg tryggere på at de kan klare en skilsmisse selv og de har egenhending erfart at skilsmisse faktisk kan være det beste alternativet.

Videre påpeker enkelte at de ser det som heller en fordel enn en ulempe at deres partner har opplevd skilsmisse. Til tross for forskning som viser at forhold der begge par har skilte foreldre, har dobbel så stor risiko for selv å skilles. Argumentasjonen for dette bygger på at de kan dele sine erfaringer med hverandre og heller ta lærdom av hva som gikk galt med foreldrene, heller enn å gjøre de samme feilene. De fleste av informantene har likevel, eller har hatt, en partner som ikke har opplevd skilsmisse. Det virker ikke på meg som det har vært et bevisst valg informantene har gjort, heller tilfeldig. Det kan selvfølgelig diskuteres hvor tilfeldig det er, det kan tenkes at de ubevisst har ønsket å unngå en partner som har opplevd skilsmisse men i forhold til tidligere diskutert teori om partnervalg ser jeg dette som et interessant funn.

6.1.4 Hvordan kan man være sikker?

Jeg opplever ikke at informantene tar lett på å skille seg. Enkelte påpeker at de synes folk skiller seg *for* lett i dag. Flere sier videre at det er viktig å jobbe med et forhold, hvis man ikke jobber med det så fungerer det ikke. Det virker som informantene har tenkt godt over hva ekteskapet innebærer for dem, og også en skilsmisse. Selv om de fleste uttrykker at de ikke ser på det som umulig at de kan komme til å skille seg så påpeker mange at de kommer til å jobbe hardt for å unngå det. Underveis i intervjuet forklarer informantene at de synes det kan være positivt at flere skiller seg fordi det betyr at mange har kunnet forbedre sin livssituasjon. Likevel virker det som om de er inneforstått med at det er ikke alltid er helt perfekt i et forhold og derfra vil de jobbe for å prøve å få det bedre. Tidligere forskning fant at barn av skilte foreldre har lettere for å skille seg siden deres foreldre gjorde det. Jeg opplever ikke dette blant mine informanter, det kan synes som om fordi de har opplevd skilsmisse, vil mange gjøre det de kan for å unngå det selv.

Flere av informantene sier også selv at de tror de ser annerledes på ekteskap siden de har skilte foreldre. De sier det har gjort at de har vært nødt til å tenke over på et tidligere tidspunkt, nettopp om de ønsket å gifte seg, eller risikoen for skilsmisse, enn noen med gifte/samboende foreldre.

Som tidligere diskutert finner jeg at informantene vektlegger begrepet "sikkerhet". De vil ikke gifte seg før de vet at de er "sikre" på at det er rett og *med* den rette. Jeg synes dette er interessant. Ingen forklarte hvordan man skulle kunne være sikker, det var ingen kriterier som ble lagt til grunn slik at man visste helt "sikker". Her kommer også det med å *jobbe* med et forhold eller å *jobbe* med følelser inn. Det virker som de fleste mener at et godt forhold ikke vedlikeholdes av seg selv, uten at man er nødt til å ta vare på det hele veien slik at man klarer seg gjennom de til tider tøffe stunder. Slik kan man i alle fall være sikker på at man har prøvd.

Jeg sitter igjen med en følelse av at informantene er reflekterte over de problemstillinger jeg har stilt dem overfor, de har tenkt gjennom hvordan foreldrenes skilsmisse har påvirket dem, både positivt og negativt. Det jeg finner i denne oppgaven, er at informantene sitter igjen med et inntrykk av at foreldrene gjorde det rette valget da de skilte seg. De ser at foreldrene og også de har fått det bedre.

6.2 Avslutning

Det kan synes verre for barn å oppleve skilsmisse i dag enn for 20 år siden. Barnefordelingssaker ender oftere i retten, foreldre krangler mer og ender oftere i domstolen.

Det finnes ingen statistikk over antall barnefordelingssaker som behandles av retten per år, men flere undersøkelser tyder på at om lag 10 % av foreldrene som går fra hverandre, får barnefordelingen avgjort av domstolene (Thuen 2008). Men hva er grunnen til at flere foreldre ikke klarer å samarbeide når de skilles? Er selve konflikten, og det å få rett, så viktig at barnet som faktisk skal fordeles kommer i bakgrunnen?

Foreldresamarbeid og familiesamarbeid ser ut til å være en stor del av nøkkelen til at barn opplever skilsmissen så skånsom som mulig. Jeg mener at fremtidig skilsmisseforskning bør rette fokus på hvordan vi kan *unngå* at barn tar skade av en skilsmisse heller enn å se på *om* de tar skade av det.

Jeg mener vi heller må tenke slik som Kari Moxnes om endringer i familien: *Familien oppløses ikke, men den endrer form, til barn av skilte foreldre* (Kari Moxnes 2003:95). Barn anser fortsatt begge foreldrene som sin familie selv om de er skilt, og det er viktig at samarbeidet mellom partene fortsetter også *etter* skilsmissen.

Oppgavens tittel er; " En lykkelig slutt?" Mitt svar på dette er i denne oppgaven; ja kvinners erfaringer med foreldres skilsmisse kan få en lykkelig slutt. De kvinner jeg har intervjuet gir alle uttrykk for at foreldrenes skilsmisse ikke var slutten på noe, men heller begynnelsen på noe nytt og bedre.

6.2.1 Videre forskning

I denne oppgaven er det kun kvinner med skilte foreldre som er intervjuet. Selv om jeg i den kvantitative analysen undersøkte forskjeller mellom kvinner med skilte og kvinner med gifte/samboende foreldre, kunne det vært interessant å senere også intervju kvinner som ikke har skilte foreldre, for så å sammenligne svar.

Jeg tror videre det ville vært meget interessant å studere menns syn og erfaringer med skilte foreldre. Det er sannsynlig at de sitter med helt andre opplevelser og følelser rundt det å ha skilte foreldre enn det kvinner gjør. Disse er også viktige å belyse når man studerer effekten skilsmisse kan ha på barn, selv om hovedfokuset ofte er på kvinners opplevelser.

Det finnes ingen statistikker som sier hvor mange barn som opplever foreldrenes samlivsbrudd. Vi vet bare hvor mange som opplever at gifte foreldre skiller seg. Andelen barn som opplever samlivsbrudd vil nok være mye høyere enn det dagens statistikker tilsier. Et brudd mellom foreldre føles sannsynligvis likt for barn uansett om foreldrene er gifte eller samboere. Det er derfor interessant å ha med også disse tallene og også disse barns

opplevelser da de i praksis gjennomgår akkurat de samme endringene som de barn med gifte foreldre som flytter fra hverandre gjør.

Forskning viser at det ofte er fedrene som mister kontakt med barna etter en skilsmisse. Regjeringen jobber nå for mer likestilling for menn, slik at de får større rettigheter og muligheter til å beholde kontakten. Aktuelt nå er utvidelse av pappapermisjon i forbindelse med fødsel. Det er vedtatt at menn skal nå ha krav på 10 ukers pappapermisjon, en såkalt fedrekvote. Dette kan føre til konflikter mellom foreldrene. Siden forskning viser at det er kvinner som bruker mest tid på stell og pass av barn er det tenkelig at mange kvinner ser det som naturlig at de skal være hovedomsorgsperson for barnet. Forhåpentligvis kan slike ordninger føre til et større fokus på fedres rolle når det gjelder omsorg for barn. Det er foreløpig forsket lite på området menn som omsorgsgivere og det er utvilsomt et interessant område som det med fordel kan forskes mer på.

Litteraturliste

Allison, Paul (2002): *Missing Data*. London: Sage Publications.

Anderson, Michael (1995): *Approaches to the history of the western family 1500-1914*. Cambridge: Cambridge University Press.

Axelsson-Lennøer, Barbro (1983) : "Några familjeproblem" i Böethius Carl Gustav *Värför har det blitt så svårt at hålla i hop?* Värnamo: AB Fählts Tryckeri

Barstad, Anders (2000): Kjærligheten - fremdeles levende. Noen grunner til hvorfor dukanskje likevel ikke skal hate Statistisk sentralbyrå. *Samfunnsspeilet nr 5,2000*

Beck, Ulrich (1992): *Risk society. Towards a new modernity*. London: Sage.

Beck, Ulrich og Elisabeth Beck-Gernsheim (1995): *The Normal Chaos of Love*. Frankfurt: Polity Press.

Beck, Ulrich og Elisabeth Beck-Gernsheim (2001): *Individualization*. London: Sage Publications.

Bell, Judith (1999): *Doing Your Research Project. A guide line for first-time researchers in education and social science*. Philadelphia: Open University Press.

Brandth, Berit og Kari Moxnes (1996): *Familie for tiden. Stabilitet og endring*. Aurskog: Tano Aschehoug.

Brannen, Julia (1992): *Mixing methods: qualitative and quantitative research*". Aldershot : Avebury

Byberg Hauge, Ingvild, Aslaug Foss Hurlsen og Turid Noack (2001): "Gjete kongens harer-rapport fra arbeidet med å få samboere mer innpasset i statistikken", Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå.

Caplex.no (2008): Hentet 12.03.08 på:

<http://www.caplex.no/Web/ArticleView.aspx?id=9330953>

- Dalen, Monica (2004): *Intervju som forskningsmetode- en kvalitativ tilnærming*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Den norske kirke 2010:Hentet 13.12.10 på:
<http://www.kirken.no/?event=showArticle&FamID=207>
- Dommermuth, Lars, Turid Noack og Kenneth Aarskaug Wiik (2009) : ”Gift, samboer eller «bare» kjæreste?” Hentet 21.09.08 på <http://www.ssb.no/emner/02/02/30/>.
- Dzamarija, Minja Tea (2002): ”Halve Norge har sagt ja”. Hentet 20.09.09 på
<http://www.ssb.no/vis/samfunnsspeilet/utg/200201/05/art-2002-02-28-01.html>.
- Forskning.no (2008) ”Skillsmissebarn skilles oftere”, 24. januar: Hentet 06.12.10 på:
<http://www.forskning.no/artikler/2008/januar/1201089068.78>
- Forskningsetiske Komiteer (2006): *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnskunnskap, humaniora, juss og teologi*, Oslo: De nasjonale forskningsetiske komiteer.
- Giddens, Anthony (1991): *Modernitet og selvidentitet*, København: Hans Reitzels Forlag.
- Giddens, Anthony (1992): *The transformation of intimacy*. Cambridge: Polity Press.
- Goffmann, Erving (1971): *The presentation of self in everyday life*. Harmondsworth: Penguin Books.
- Granrusten Per Tore (1996): "Partnervalg", i Brandth Berit og Moxnes Kari (1996): *Familie for tiden. Stabilitet og endring*. Aurskog: Tano Aschehoug.
- Grønmo, Sigmund (1996): ”Forholdet mellom kvalitative og kvantitative tilnærminger i samfunnsforskningen” i Holter Harriet og Kalleberg Ragnvald (1996): *Kvalitative metoder i samfunnsforskning*. Oslo: Universitetsforlaget
- Haaland, Kirsti R. (2003): *Børn og skilsmisser. Et barneperspektiv på familieendring*. København: Hans Reitzels Forlag.

- Hansen, Asle (2006): "Dette gjør skilsmisse med barna." Lastet ned på <http://www.dagbladet.no/nyheter/2006/04/10/463321.html>. Sist besøkt 10.04.2008
- Hanssen, Linn (2006): Skilsmissebarn blir menneskekjennere, Dagbladets papirutgave fredag 28.04.06
- Haugen Dalseng, Gry Mette (2001): "Skilt men fortsatt i familie" i Kari Moxnes, Kaul Hjørdis, Kvaran Inge og Levin Irene (red.) *Skilsmisens mange ansikter*. Kristiansand: Høyskoleforlaget AS
- Haugen Dalseng, Gry Mette (2007): *Divorce and post-divorce family practice : the perspective of children and young people*. Trondheim: Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse, Institutt for Sosiologi og Statsvitenska, Norsk senter for barneforskning, NTNU.
- Hetherington, Mavis E. og John Kelly: *For better or for worse: divorce reconsidered* New York : W.W. Norton.
- Jensen An- Magritt (2003): "For the children's sake: symbolic power lost?" i Jensen An- Magritt og McKee Lorna: "*Children and the changing family*", London: Routledge Falmer
- Kjelstad, Randi og Trude Lappegård (2009): Mest fornøyd med (delvis) likestilling. Hentet 23.11.10 på: <http://www.ssb.no/samfunnsspeilet/utg/200901/10/index.html>.
- Kvale, Steinar (1994): *Interview. En introduktion til det kvalitative forskningsinterview*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Kvaran, Inge (2008): Skilsmisse sett med barns øyne: barns sårbarhet og håndtering. Trondheim : Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse, Institutt for sosialt arbeid og helsevitenskap, NTNU
- Lyngstad, Torkild Hovde og Turid Noack (2005): Vil de velge bort familien? En studie av unge nordmenns fruktbarhets- og ekteskapsinstitusjoner? *Tidsskrift for velferdsforskning, Vol 8, Nr , 2005*

- Lønnå, Eline (2005): "Nordmenn minst religiøse". Hentet 30.08.09 på:
http://www.klassekampen.no/kk/index.php/news/home/artical_categories/nyheter/2005/november/nordmenn_minst_religioese
- Marshall, Catherine og Gretchen B. Rossman (2006): *Designing Qualitative Research*. California: Sage Publications.
- Mason, Jennifer (1996): *Qualitative Research*. London: Sage Publications
- Miller, Robert L og John D. Brewer (2003): *The A-Z of social Research*. London: Sage.
- Morgan, David (1975): "*Social theory and the family*", Routledge & Kegan Paul: London & Boston
- Moxnes, Kari (1990): *Kjernespregning i familien*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Moxnes, Kari og Gry Mette Haugen Dalseng (1998): *Skilsmisse som fenomen*. Trondheim Allforsk
- Moxnes, Kari (2001): "Skilsmisens virkning på barna" i Kari Moxnes, Hjørdis Kaul, Inge Kvaran og Irene Levin (red.) *Skilsmisens mange ansikter*. Kristiansand: Høgskoleforlaget.
- Moxnes, Kari (2003): *Skånsomme skilsmisser - med barnet i fokus*. Kristiansand: Høgskoleforlaget.
- Moxnes, Kari (2003): "Children coping with parental divorce: what helps, what hurts?" i An Magritt Jensen og Lorna McKee (red.) *Children and the changing family*. London: Routledge Falmer.
- Nerheim, Janne (2005): "50 prosent skiller seg". Hentet 17.09.09 på:
<http://www.dagbladet.no/nyheter/2005/09/02/442116.html>
- Noack, Turid og Svenn- Erik Mamelund (1997): "Som man måler, får man svar." Hentet 25.09.09 på: <http://www.ssb.no/samfunnsspeilet/utg/9703/3.html>.

- Noack, Turid (2004): "Familien i velferdsstaten: Fra støttespiller til trojansk hest?" i Anne Lise Ellingsæther og Arnlaug Leira (2004): *Velferdsstaten og familien*. Oslo: Gyldendal Norsk forlag.
- Noack, Turid (2005): "100 års ensomhet? Norge og Sverige 1905-2005" Stockholmsekteskap" og gyngende vugger". Hentet 02.12.10 på http://www.ssb.no/magasinet/norge_sverige/art-2005-01-24-01.html.
- Raaum, Oddbjørn(2004) : "Foreldres utdanning avgjørende for barnas skolegang". Hentet 26.11.10 på: http://www.ssb.no/magasinet/slik_lever_vi/art-2004-03-17-01.html.
- Ringdal, Kristen (2001): *Enhet og mangfold: Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad og Bjørke.
- Robinson, Margaret, Ian Butler, Lesley Scanlan, Gillian Douglas og Mervyn Murch (2003): "Children's experience of their parents divorce" i An-Magritt Jensen og Lorna McKee (red.): *Children and the changing family*. London: Routledge Falmer.
- Rød, Per Arne, Tor-Johan Ekeland, Frode Thuen (2008): Barns erfaringer med konfliktfylte samlivsbrudd: Problemforståelse og følelsesmessige reaksjoner. Hentet 04.11.10 på: http://www.psykologtidsskriftet.no/index.php?seks_id=45050&a=2
- Schiefloe, Per Morten (2003): *Menneske og samfunn*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Sogner, Sølvi (1990): *Far sjøl i stua og familien hans*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Sogner, Sølvi (2003): *I gode og vonde dager*. Gjøvik: Det Norsk Samlaget.
- SSB (2008): "Oppløyste ekteskap og separasjonar". Hentet 10.11.10 på <http://www.ssb.no/aarbok/tab/tab-099.html>.
- SSB (2008): " Inngåtte ekteskap etter fylke". Hentet 10.11.10 på <http://www.ssb.no/ekteskap/tab-2009-08-27-01.html>.
- SSB (2009): "Stadig mange vigslar". Hentet 16.09.09 på <http://www.ssb.no/emner/02/02/30/ekteskap/>.

- SSB (2009) : "Talet på barn som opplevde skilsmisse". 1971-2008. Hentet 26.09.09 på:
<http://www.ssb.no/ekteskap/tab-2009-08-27-10.html>. Sist besøkt 26.09.09
- SSB(2010) : "Giftemål, skilsmisser og andre sivilstandsrelasjoner". Hentet 03.11.10 på:
<http://www.ssb.no/emner/02/02/30/ekteskap/>
- Størksen, Ingunn (2006): *Parental Divorce: Psychological Distress and Adjustment in Adolescent and Adult Offspring*. Oslo: Fakultet for Samfunnsfag, Institutt for Psykologi. Universitetet i Oslo
- Tashakkori, Abbas og Charles Teddlie (1998): *Mixed Methodology. Combining Qualitative and Quantitative Approaches.*, California: Sage Publications.
- Thuen, Frode (2002): Samlivsbrudd og psykisk helse: ”Psykiske virkninger.” *tidsskrift for norsk psykologiforening*, nr 39
- Thagaard, Tove (1998): *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad og Bjørke.
- VG 04.11.1999: Kjernefamilien svekkes. Hentet 13.12.10
<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/artikkel.php?artid=5902441>
- Volgy ,Sandra (1991): *Women and divorce / men and divorce : gender differences in separation, divorce, and remarriage* New York:Haworth Press
- Wade, Amanda og Smart Carol (2003): As fair as it can be? Childhood after divorce i Jensen An-Magritt og McKee Lorna: “*Children and the changing family*”, London: Routledge Falmer
- Wallerstein, Judith S, Julia Lewis og Sandra Blakeslee (2000): *The unexpected legacy of divorce, a 25 year landmark study*. New York : Hyperion.
- Yttervik, Linn K., Bugge Stella, Saltbones Ingunn (2010): Norske par gir opp for lett. Hentet 04.11.10 på: <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/artikkel.php?artid=10042021>

Andre kilder:

Moxnes, Kari (2007): Norsk Barnevernkongress på Røros, Figur 1 er hentet fra presentasjon, utlånt av Kari Moxnes.

Foto:

Privat

Appendix

1.1 Frekvensfordeling på uavhengig variabel

Variabel 1: Uavhengig variabel

Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulativ e Percent
Valid	Ja	293	24,7	24,7	24,7
	Nei, mine foreldre bodde aldri sammen	18	1,5	1,5	26,2
	Nei, mine foreldre bodde sammen hele min oppvekst	833	70,2	70,2	96,5
	Annet	42	3,5	3,5	100,0
	Total	1186	99,9	100,0	
Missing	System	1	,1		
Total		1187	100,0		

1.2 Frekvensfordeling på avhengige variabler

Variabel 2: Grunn til forlovelse

Grunn til forlovelse

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulativ e Percent
Valid	Ønsket å gjøre noe romantisk	17	1,4	5,0	5,0
	Ønsket å bekref te alvoret i forholdet overfor hv erandre	227	19,1	66,6	71,6
	Et signal til omv erden om gif termål	69	5,8	20,2	91,8
	Fordi det er en god tradisjon	11	,9	3,2	95,0
	Annet	17	1,4	5,0	100,0
	Total	341	28,7	100,0	
Missing	System	846	71,3		
Total		1187	100,0		

Variabel 3: Giftemål er en god tradisjon

Giftemål er en god tradisjon

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulativ e Percent
Valid	Helt enig	263	22,2	22,3	22,3
	Ganske enig	461	38,8	39,1	61,5
	Verken enig/uenig	300	25,3	25,5	86,9
	Ganske uenig	73	6,1	6,2	93,1
	Helt uenig	81	6,8	6,9	100,0
	Total	1178	99,2	100,0	
Missing	System	9	,8		
Total		1187	100,0		

Variabel 4: Giftemål av økonomiske grunner

Giftemål av øk.grunner

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulativ e Percent
Valid	Helt enig	22	1,9	1,9	1,9
	Ganske enig	134	11,3	11,4	13,2
	Verken enig/uenig	306	25,8	26,0	39,2
	Ganske uenig	233	19,6	19,8	58,9
	Helt uenig	484	40,8	41,1	100,0
	Total	1179	99,3	100,0	
Missing	Sy stem	8	,7		
Total		1187	100,0		

Variabel 5: Bryllupet gjør det mer bindene

Bryllupet gjør det mere bindende

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulativ e Percent
Valid	Helt enig	304	25,6	25,8	25,8
	Ganske enig	412	34,7	34,9	60,7
	Verken enig/uenig	220	18,5	18,6	79,3
	Ganske uenig	106	8,9	9,0	88,3
	Helt uenig	138	11,6	11,7	100,0
	Total	1180	99,4	100,0	
Missing	Sy stem	7	,6		
Total		1187	100,0		

Variabel 6: Staten og samboerskap

Staten og samboskap

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulativ e Percent
Valid	Full likestilling mellom samboerskap og ekteskap	830	69,9	70,8	70,8
	Fav orisere samboerskap	5	,4	,4	71,2
	Fav orisere ekteskap	338	28,5	28,8	100,0
	Total	1173	98,8	100,0	
Missing	Sy stem	14	1,2		
Total		1187	100,0		

Variabel 7: Samboerskapet i forhold til ekteskap

Samboerskapet i forhold til ekteskap

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulativ e Percent
Valid	Forholdet v årt f ungerer som om v i skulle v ært gif t	230	19,4	48,0	48,0
	Samboerskapet v årt er en overgangsperiode før ekteskap	134	11,3	28,0	76,0
	Vi er bare kjærester	115	9,7	24,0	100,0
	Total	479	40,4	100,0	
Missing	Sy stem	708	59,6		
Total		1187	100,0		

Variabel 8: Tror du at du noen gang kommer til å gifte deg?

Tror du at du noen gang kommer til å gifte deg?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulativ e Percent
Valid	Ja	655	55,2	68,2	68,2
	Nei	49	4,1	5,1	73,3
	Vet ikke	256	21,6	26,7	100,0
	Total	960	80,9	100,0	
Missing	Sy stem	227	19,1		
Total		1187	100,0		

Variabel 9: Hentydninger giftemål fra foreldre

Hentydn.giftemål fra foreldre

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulativ e Percent
Valid	Ja, of te	50	4,2	10,4	10,4
	Ja, av og til	141	11,9	29,3	39,6
	Nei, aldri	291	24,5	60,4	100,0
	Total	482	40,6	100,0	
Missing	Sy stem	705	59,4		
Total		1187	100,0		

Variabel 10: Hentydninger giftemål fra venner

Hentydn.giftemål fra venner

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulativ e Percent
Valid	Ja, of te	48	4,0	10,0	10,0
	Ja, av og til	215	18,1	44,6	54,6
	Nei, aldri	219	18,4	45,4	100,0
	Total	482	40,6	100,0	
Missing	Sy stem	705	59,4		
Total		1187	100,0		

Variabel 11: Foreldres aksept for samboerskap

Foreldres aksept for samboerskap

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulativ e Percent
Valid	De godtar samboerskap på lik linje med giftermål	706	59,5	59,7	59,7
	De foretrekker nok giftermål	313	26,4	26,5	86,1
	De aksepterer ikke samboerskap	31	2,6	2,6	88,8
	Vet ikke/Mine foreldre har ingen bestemt mening	127	10,7	10,7	99,5
	Har ikke foreldre i live	6	,5	,5	100,0
	Total	1183	99,7	100,0	
Missing	System	4	,3		
Total		1187	100,0		

1.3 Krysstabeller

Jeg har utført flere krysstabeller for å få frem eventuelle forskjeller mellom kvinner med gifte foreldre og kvinner med skilte foreldre. Signifikansnivået er tatt med her for å vise om det er signifikante forskjeller blant svarene. Dette sier ingenting om hvorvidt en skal tolke tabellen utover dette.

Tabell 1: GRUNN TIL FORLOVELSE mot OPPLEVDE DU I LØPET AV DIN OPPVEKST AT DINE FORELDRE FLYTTET FRA HVERANDRE

Grunn til forlovelse * Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre? Crosstabulation

			Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?				Total
			Ja	Nei, mine foreldre bodde aldri sammen	Nei, mine foreldre bodde sammen hele min oppvekst	Annet	
Grunn til forlovelse	Ønsket å gjøre noe romantisk	Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	5 5,3%	0 ,0%	10 4,3%	2 25,0%	17 5,0%
	Ønsket å bekrefte alvorret i forholdet overfor hverandre	Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	62 66,0%	2 66,7%	159 67,7%	3 37,5%	226 66,5%
	Et signal til omverden om giftermål	Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	22 23,4%	0 ,0%	44 18,7%	3 37,5%	69 20,3%
	Fordi det er en god tradisjon	Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	1 1,1%	0 ,0%	10 4,3%	0 ,0%	11 3,2%
	Annet	Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	4 4,3%	1 33,3%	12 5,1%	0 ,0%	17 5,0%
Total	Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	94 100,0%	3 100,0%	235 100,0%	8 100,0%	340 100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	18,211 ^a	12	,109
Likelihood Ratio	14,220	12	,287
Linear-by-Linear Association	,053	1	,817
N of Valid Cases	340		

a. 12 cells (60,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,10.

Tabell 2: GIFTEMÅL ER EN GOD TRADISJON mot OPPLEVDE DU I LØPET AV DIN OPPVEKST AT DINE FORELDRE FLYTTET FRA HVERANDRE

Giftemål er en god tradisjon * Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre? Crosstabulation

			Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?				Total
			Ja	Nei, mine foreldre bodde aldri sammen	Nei, mine foreldre bodde sammen hele min oppvekst	Annet	
Giftemål er en god tradisjon	Helt enig	Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	51 17,5%	5 27,8%	193 23,4%	13 31,0%	262 22,3%
	Ganske enig	Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	117 40,1%	4 22,2%	325 39,4%	15 35,7%	461 39,2%
	Verken enig/uenig	Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	74 25,3%	5 27,8%	214 25,9%	7 16,7%	300 25,5%
	Ganske uenig	Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	25 8,6%	1 5,6%	46 5,6%	1 2,4%	73 6,2%
	Helt uenig	Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	25 8,6%	3 16,7%	47 5,7%	6 14,3%	81 6,9%
Total	Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	292 100,0%	18 100,0%	825 100,0%	42 100,0%	1177 100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	20,944 ^a	12	,051
Likelihood Ratio	19,978	12	,068
Linear-by-Linear Association	6,912	1	,009
N of Valid Cases	1177		

a. 6 cells (30,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,12.

Tabell 3: GIFTEMÅL AV ØKONOMISKE GRUNNER mot OPPLEVDE DU I LØPET AV DIN OPPVEKST AT DINE FORELDRE FLYTTET FRA HVERANDRE

Giftemål av øk.grunner * Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre? Crosstabulation

			Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?				Total
			Ja	Nei, mine foreldre bodde aldri sammen	Nei, mine foreldre bodde sammen hele min oppvekst	Annet	
Giftemål av øk.grunner	Helt enig	Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	5 1,7%	0 ,0%	17 2,1%	0 ,0%	22 1,9%
	Ganske enig	Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	37 12,6%	0 ,0%	93 11,3%	3 7,1%	133 11,3%
	Verken enig/uenig	Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	70 23,9%	5 27,8%	220 26,7%	11 26,2%	306 26,0%
	Ganske uenig	Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	61 20,8%	5 27,8%	155 18,8%	12 28,6%	233 19,8%
	Helt uenig	Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	120 41,0%	8 44,4%	340 41,2%	16 38,1%	484 41,1%
Total	Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	293 100,0%	18 100,0%	825 100,0%	42 100,0%	1178 100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	8,067 ^a	12	,780
Likelihood Ratio	11,046	12	,525
Linear-by-Linear Association	,000	1	,988
N of Valid Cases	1178		

a. 6 cells (30,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,34.

Tabell 4: BRYLLUPET GJØR DET MER BINDENE mot OPPLEVDE DU I LØPET AV DIN OPPVEKST AT DINE FORELDRE FLYTTET FRA HVERANDRE

Bryllupet gjør det mere bindende * Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre? Crosstabulation

			Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?				Total
			Ja	Nei, mine foreldre bodde aldri sammen	Nei, mine foreldre bodde sammen hele min oppvekst	Annet	
Bryllupet gjør det mere bindende	Helt enig	Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	65 22,2%	5 27,8%	224 27,1%	10 23,8%	304 25,8%
	Ganske enig	Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	103 35,2%	4 22,2%	293 35,5%	12 28,6%	412 34,9%
	Verken enig/uenig	Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	57 19,5%	5 27,8%	151 18,3%	6 14,3%	219 18,6%
	Ganske uenig	Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	29 9,9%	1 5,6%	70 8,5%	6 14,3%	106 9,0%
	Helt uenig	Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	39 13,3%	3 16,7%	88 10,7%	8 19,0%	138 11,7%
Total	Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	293 100,0%	18 100,0%	826 100,0%	42 100,0%	1179 100,0%	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	10,720 ^a	12	,553
Likelihood Ratio	10,341	12	,586
Linear-by-Linear Association	1,913	1	,167
N of Valid Cases	1179		

a. 6 cells (30,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,62.

Tabell 5: STATEN OG SAMBOSKAP mot OPPLEVDE DU I LØPET AV DIN OPPVEKST AT DINE FORELDRE FLYTTET FRA HVERANDRE

Staten og samboskap * Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre? Crosstabulation

			Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?				Total
			Ja	Nei, mine foreldre bodde aldri sammen	Nei, mine foreldre bodde sammen hele min oppvekst	Annet	
Staten og samboskap	Full likestilling mellom samboerskap og ekteskap	Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	229 79,0%	13 76,5%	558 67,6%	30 75,0%	830 70,8%
	Favorisere samboerskap	Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	2 ,7%	0 ,0%	2 ,2%	1 2,5%	5 ,4%
	Favorisere ekteskap	Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	59 20,3%	4 23,5%	265 32,1%	9 22,5%	337 28,8%
Total		Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	290 100,0%	17 100,0%	825 100,0%	40 100,0%	1172 100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	20,393 ^a	6	,002
Likelihood Ratio	19,030	6	,004
Linear-by-Linear Association	11,250	1	,001
N of Valid Cases	1172		

a. 5 cells (41,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,07.

Tabell 6: SAMBOERSKAPET I FORHOLD TIL EKTESKAP mot OPPLEVDE DU I LØPET AV DIN OPPVEKST AT DINE FORELDRE FLYTTET FRA HVERANDRE

Samboerskapet i forhold til ekteskap * Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre? Crosstabulation

			Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?				Total
			Ja	Nei, mine foreldre bodde aldri sammen	Nei, mine foreldre bodde sammen hele min oppvekst	Annet	
Samboerskapet i forhold til ekteskap	Forholdet v årt fungerer som om vi skulle vært gift	Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	64 53,3%	5 55,6%	156 46,4%	5 35,7%	230 48,0%
	Samboerskapet v årt er en overgangperiode før ekteskap	Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	28 23,3%	2 22,2%	98 29,2%	6 42,9%	134 28,0%
	Vi er bare kjærester	Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	28 23,3%	2 22,2%	82 24,4%	3 21,4%	115 24,0%
Total		Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	120 100,0%	9 100,0%	336 100,0%	14 100,0%	479 100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	3,836 ^a	6	,699
Likelihood Ratio	3,758	6	,709
Linear-by-Linear Association	1,068	1	,301
N of Valid Cases	479		

a. 5 cells (41,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2,16.

Tabell 7: TROR DU AT DU NOEN GANG KOMMER TIL Å GIFTE DEG mot OPPLEVDE DU I LØPET AV DIN OPPVEKST AT DINE FORELDRE FLYTTET FRA HVERANDRE

r du at du noen gang kommer til å gifte deg? * Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverand
Crosstabulation

		Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?				Total
		Ja	Nei, mine foreldre bodde aldri sammen	Nei, mine foreldre bodde sammen hele min oppvekst	Annet	
Tror du at du noen gang kommer til å gifte deg?	Ja	Count 156 % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre? 63,7%	Count 12 % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre? 75,0%	Count 462 % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre? 69,8%	Count 25 % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre? 67,6%	Count 655 % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre? 68,2%
	Nei	Count 15 % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre? 6,1%	Count 1 % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre? 6,3%	Count 32 % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre? 4,8%	Count 1 % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre? 2,7%	Count 49 % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre? 5,1%
	Vet ikke	Count 74 % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre? 30,2%	Count 3 % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre? 18,8%	Count 168 % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre? 25,4%	Count 11 % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre? 29,7%	Count 256 % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre? 26,7%
Total		Count 245 % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre? 100,0%	Count 16 % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre? 100,0%	Count 662 % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre? 100,0%	Count 37 % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre? 100,0%	Count 960 % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre? 100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	4,211 ^a	6	,648
Likelihood Ratio	4,278	6	,639
Linear-by-Linear Association	2,067	1	,151
N of Valid Cases	960		

a. 3 cells (25,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,82.

Tabell 8: HENTYDNINGER GIFTEMÅL FRA FORELDRE mot OPPLEVDE DU I LØPET AV DIN OPPVEKST AT DINE FORELDRE FLYTTET FRA HVERANDRE

tydn.giftemål fra foreldre * Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre? Crosstabulat

			Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?				Total
			Ja	Nei, mine foreldre bodde aldri sammen	Nei, mine foreldre bodde sammen hele min oppvekst	Annet	
Hentydn. giftemål fra foreldre	Ja, ofte	Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	10 8,1%	1 11,1%	38 11,3%	1 7,7%	50 10,4%
	Ja, av og til	Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	36 29,3%	5 55,6%	96 28,5%	4 30,8%	141 29,3%
	Nei, aldri	Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	77 62,6%	3 33,3%	203 60,2%	8 61,5%	291 60,4%
Total		Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	123 100,0%	9 100,0%	337 100,0%	13 100,0%	482 100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	4,358 ^a	6	,628
Likelihood Ratio	4,171	6	,654
Linear-by-Linear Association	,356	1	,551
N of Valid Cases	482		

a. 4 cells (33,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,93.

Tabell 9: HENTYDNINGER GIFTEMÅL FRA VENNER mot OPPLEVDE DU I LØPET AV DIN OPPVEKST AT DINE FORELDRE FLYTTET FRA HVERANDRE

nytdn.giftemål fra venner * Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre? Crosstabulati

			Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?				Total
			Ja	Nei, mine foreldre bodde aldri sammen	Nei, mine foreldre bodde sammen hele min oppvekst	Annet	
Hentydn. giftemål fra venner	Ja, ofte	Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	6 4,9%	0 ,0%	38 11,3%	4 28,6%	48 10,0%
	Ja, av og til	Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	60 48,8%	5 55,6%	147 43,8%	3 21,4%	215 44,6%
	Nei, aldri	Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	57 46,3%	4 44,4%	151 44,9%	7 50,0%	219 45,4%
Total		Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	123 100,0%	9 100,0%	336 100,0%	14 100,0%	482 100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	12,141 ^a	6	,059
Likelihood Ratio	12,477	6	,052
Linear-by-Linear Association	1,810	1	,179
N of Valid Cases	482		

a. 4 cells (33,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,90.

Tabell 10: FORELDRES AKSEPT FOR SAMBOERSKAP mot OPPLEVDE DU I LØPET AV DIN OPPVEKST AT DINE FORELDRE FLYTTET FRA HVERANDRE

Foreldres aksept for samboerskap * Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre? Crosstabulation

			Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?				Total
			Ja	Nei, mine foreldre bodde aldri sammen	Nei, mine foreldre bodde sammen hele min oppvekst	Annet	
Foreldres aksept for samboerskap	De godtar samboerskap på lik linje med giftermål	Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	216 74,0%	14 77,8%	445 53,6%	30 71,4%	705 59,6%
	De foretrekker nok giftermål	Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	39 13,4%	2 11,1%	266 32,0%	6 14,3%	313 26,5%
	De aksepterer ikke samboerskap	Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	0 ,0%	0 ,0%	30 3,6%	1 2,4%	31 2,6%
	Vet ikke/Mine foreldre har ingen bestemt mening	Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	37 12,7%	2 11,1%	87 10,5%	1 2,4%	127 10,7%
	Har ikke foreldre i live	Count % within Opplevde du i løpet av din oppvekst at dine foreldre flyttet fra hverandre?	0 ,0%	0 ,0%	2 ,2%	4 9,5%	6 ,5%
Total			292 100,0%	18 100,0%	830 100,0%	42 100,0%	1182 100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	134,803 ^a	12	,000
Likelihood Ratio	98,197	12	,000
Linear-by-Linear Association	8,282	1	,004
N of Valid Cases	1182		

a. 9 cells (45,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,09.

1.4 Begrunnelse for valg av avhengige variabler

Variabel 2 er GRUNN TIL FORLOVELSE. Jeg ønsker å bruke denne variabelen i oppgaven fordi jeg tror den kan belyse hvorvidt vi forlover oss av tradisjon eller fordi det ligger noen personlige emosjonelle grunner bak valget.

Variabel 3 spør om respondentene synes GIFTEMÅL ER EN GOD TRADISJON. Det vil være interessant å finne ut hvorvidt kvinner med skilte foreldre ser annerledes på denne samlivsformen i forhold til de som ikke har opplevd det, særlig i forhold til tidligere funn av eksempelvis Volgy (1991) og Wallerstein (2000) som påstår å finne at jenter med skilte foreldre er mer skeptiske til å inngå i langvarige og mer seriøse forhold.

Variabel 4 spør hvor mange av respondentene som var enig i en påstand om GIFTEMÅL AV ØKONOMISKE GRUNNER. Dette er et spørsmål som ofte er i vinden, særlig i forhold til ulike ekteskapskontrakter, arverettigheter, særreie og lignende.

Variabel 5 spør respondentene om de synes BRYLLUP GJØR FORHOLDET MER BINDENE? Dette er en interessant variabel i forhold til sekulariseringen²⁴ som har vokst frem i Norge og den vestlige verden de siste årene. Bryllup forstås her gjerne som kirkelig bryllup der religion er en viktig del av seremonien.

Variabel 6 spør respondentene om de ønsker å likestille ekteskap og samboerskap eller om de helst favoriserer en av dem. Variabelen har navnet STATEN OG SAMBOSKAP. Spørsmålet er interessant fordi det kan gjenspeile en del holdninger til det aktuelle temaet. Det viser seg at de aller fleste ønsker en likestilling mellom ektefeller og samboere, såfremt at paret har bodd sammen i minimum to år (Lyngstad og Noack 2006).

Variabel 7 spør respondentene hvordan de ser på et SAMBOERSKAP I FORHOLD TIL EKTESKAP. Jeg antar at dette vil være et viktig spørsmål i forhold til min videre utforskning av unge kvinners holdninger til ekteskapet som institusjon og hvorvidt samboerskap nå er i ferd med å overta, eller i alle fall likestilles med denne.

Variabel 8 spør respondentene TROR DU NOEN GANG DU KOMMER TIL Å GIFTE DEG? I forhold til tall fra for eksempel Wallerstein (2000) som sier at kvinner fra oppløste hjem blir mer skeptiske og negative til eget giftemål ønsker jeg å se hvilke resultatet disse respondentene oppgir

²⁴ Sekularisering er ifølge Schiefloe ”en prosess hvor vi ser at samfunnslivet, kulturen og de individuelle aktørene løsriver seg fra religiøs autoritet og innflytelse” (Schiefloe 2003:218).

Variabel 9 og Variabel 10 spør henholdsvis om respondentene får HENTYDNINGER GIFTEMÅL FRA FORELDRE eller HENTYDNINGER GIFTEMÅL FRA VENNER. Jeg ville undersøke variablene for å se om jeg fant ut at enkelte fortsatt føler seg presset, i alle fall sterkt oppmuntret fra de nærmeste, til å gifte seg. I forhold til Beck og Beck-Gernsheims teorier om påvirkning fra de gjeldende sosiale føringer vil jeg se om slike oppmuntringer fra nær familie og venner kan ha en innvirkning i unge kvinners avgjørelser om ekteskap.

Variabel 11 spør respondentene om hva de tror deres FORELDRES AKSEPT FOR SAMBOERSKAP er. Dette er et interessant spørsmål siden våre foreldres holdninger nok alltid kommer til å ha en viss innvirkning på våre egne følelser og tanker. Denne variabelen er også tatt med sett i lys av ovennevnte teori av Beck og Beck-Gernsheim(2001) om påvirkninger av de sosiale føringer og tradisjoner som råder i samfunnet.

Vedlegg 1 – Godkjenning NSD

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Kari Moxnes
Institutt for sosiologi og statsvitenskap
NTNU
Dragvoll
7491 TRONDHEIM

Vår dato: 11.07.2007

Vår ref :16837/AMS Deres dato:

Deres ref:

KVITTERING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 03.05.2007. Meldingen gjelder prosjektet:

16837	<i>Har ekteskapet utspilt sin rolle i dagens samfunn?</i>
Behandlingsansvarlig	NTNU, ved institusjonens overste leder
Daglig ansvarlig	Kari Moxnes
Student	Hege Tverå

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

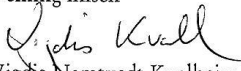
Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i melde skjemaet, korrespondanse med ombudet, eventuelle kommentarer samt personopplysningsloven/helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/endrings skjema>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://www.nsd.uib.no/personvern/register/>

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 31.12.2007, rette en henvendelse angående status for behandling av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Vigdis Namtvedt Kvalheim

Anne-Mette Somby

Kontaktperson: Anne-Mette Somby tlf: 55 58 24 10

Vedlegg: Prosjektvurdering

✓ Kopi: Hege Tverå, Konsul Lorcks gate 9, 7044 TRONDHEIM

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel. +47-22 85 52 11. nsd@uio.no

TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel. +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svt.ntnu.no

TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel. +47-77 64 43 36. nsdmaa@sv.uit.no

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

16837

Personvernombudet finner at behandlingen kan finne sted med hjemmel i personopplysningsloven § 8 første ledd (samtykke).

Det vil bli gitt skriftlig og muntlig informasjon til utvalget jf e-post (11.7.07).

Resultatene fra prosjektet vil presenteres på en slik måte at det ikke vil være mulig å identifisere enkeltpersoner.

Ved prosjektslutt 31.12.2007 skal datamaterialet anonymiseres ved at lydopptak, transkripsjoner og koblingsnøkkel makuleres.

Vedlegg 2 – Godkjenning for bruk av data fra NSD

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org nr. 985 321 884

Hege Tverå
Konsul Lorcks gate 9
7044 TRONDHEIM

Vår dato: 24.10.2006

Vår ref.: 200600222 GHH/LR

Deres dato: 19.10.2006

Tilgangsnummer.: 1785

TILGANG PÅ DATA FRA STATISTISK SENTRALBYRÅS INTERVJUUNDERSØKELSER Undersøkelse om fremtidsplaner, familie og samliv

Du gis herved tillatelse til å benytte data fra nevnte undersøkelse i prosjektet: *Unge kvinners holdninger til ekteskapet som institusjon*, slik som beskrevet i søknaden.

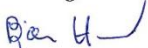
Ettersom dette er taushetsbelagt, ber vi om at du merker deg følgende:

- 1) Tilgang på data fås først når vedlagte taushets- og veiledererklæring er fylt ut og sendt det NSD-kontor som skal utlevere data. Dersom andre personer assisterer deg ved bruken av data, må disse også underskrive taushetserklæring.
- 2) Data utleveres **kun** til eget bruk og **kun** til det prosjekt som er beskrevet i søknaden. Det er ikke tillatt å gi andre tilgang til de data du får (utover dem som er nevnt ovenfor).
- 3) Datafilen skal slettes eller leveres tilbake til NSD når du anser deg ferdig med den.
- 4) Dersom du har behov for å bruke dataene til annet formål, må det søkes om ny tilgang.

For referanseplikt og oversendelse av publikasjoner/rapporter vises til eget vedlegg.

Kontakt: Kyrre Svarva, NSD/Trondheim

Vennlig hilsen

Bjørn Henrichsen

Gry Henriksen

cc.: Kyrre Svarva, NSD/Trondheim

Avdelingskontorer / District Offices.

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no

TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svt.ntnu.no

TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@sv.uil.no

Vedlegg 3 - Intervjuguide

Innledende: Presentasjon av oppgaven, problemstilling. Si litt om hvordan intervjuet vil komme til å foreløpe og ca hvor lang tid jeg regner med å bruke på intervjuet.

Alder på informanten:

Hva studerer informanten:

Del 1: Før skilsmissen

- Hvor gammel var du da foreldrene dine skilte seg?
- Husker du noe av den tiden da foreldrene dine skilte seg?
 - Hvordan opplevde du dette? Kan du fortelle om hvordan du opplevde dette? Hvordan følte det for deg da dine foreldre skilte seg/flyttet fra hverandre? (vanskelig, lettelse, reaksjoner fra andre etc.)
- Kan du huske om dine foreldre snakket med deg om skilsmissen, konflikter dem imellom og hvorfor de valgte å gå fra hverandre?
 - Føler du at de fortalte/forklarte deg tilstrekkelig om hvorfor ting skjedde og hva som skulle skje videre? Kan du fortelle noe om hvordan du opplevde dette? En spesifikk hendelse/historie?
 - Forklarte de at en av dem skulle flytte og hvorfor?
 - Hvis nei: har du snakket med dem om det i voksen alder? Er dette noe du ønsker å gjøre? Hvorfor/hvorfor ikke?

Del 2: Etter skilsmissen, dannelse av nye familier

- Situasjon etter skilsmissen: Hvem av foreldrene bodde du sammen med?
 - Var du med i avgjørelsen om hvor du skulle bo eller tok foreldrene dine det valget?
 - Ble begge foreldrene boende i samme by som deg? Hvordan påvirket dette deres forhold?
- Har noen av foreldrene giftet seg på nytt med en annen/etablert samboerskap med en annen?

- Hvis ja: Har dine foreldre kontakt selv om de er i nye forhold?
 - Hva føler du om dette? Hvordan føles det at dine foreldre har funnet seg en ny ektemake/samboer?
 - Hvordan er ditt forhold til dine foreldres nye partnere?
 - Påvirkes ditt forhold til dine foreldre på noen måte ved at de har funnet seg ny partner?
 - Hvis nei: Har dine foreldre kontakt seg imellom? Hvilket forhold har de til hverandre? Hvordan føles det for deg?
- Har du ønsket at dine foreldre skulle finne tilbake til hverandre? Hvorfor? Hvorfor ikke?

Del 3: Tanker om selvet etter skilsmissen

- Hva har vært det vanskeligste med dine foreldres skilsmisse? Har du noe konkret eksempel på dette?
- Har det vært noe positivt utfall som følge av skilsmissen? Har du noe konkret eksempel på dette?
- Synes du at skilsmissen har preget deg i din oppvekst?
- Hadde du noen andre venner som hadde opplevd det samme som deg? Hvordan følte dette?
 - Preger den deg i din hverdag, er det noe du tenker ofte på?
 - Føler du at siden du har skilte foreldre så har du et annet syn på ekteskap enn de som ikke har det? På hvilken måte? Hvorfor tror du det er slik?
 - Tror du at du ser annerledes på å forplikte seg til en partner? Føler du det er lettere eller verre med skilte foreldre? På hvilken måte?
- Tror du at du kommer til å gifte deg? Ønsker du å gifte deg?
- Hvorfor/Hvorfor ikke?
- Tror du at du (eller barn av skilte foreldre generelt) har høyere eller lavere risiko for å gjennomgå en skilsmisse siden du har opplevd det så nært? Hvorfor?

- Hvis ja: Er dette noe du frykter eller ser på som noe positivt, dvs, at du har muligheten til å komme deg ut av et dårlig forhold?
 - Hvis nei: hvilke grunner ligger bak til dette? Ønsker ikke å oppleve dette selv?
- Hvis du skulle skille deg, hva slags grunn skulle det være til det? Hva betegner du som ”gyldig” grunn for å skille seg? (eks. utroskap, økonomiske uenigheter, ikke lenger forelsket, uenig om barn)
- Hvorfor er denne grunnen viktig for deg, forklar hva du mener med dette?

Del 4: Holdninger og oppfatninger til ekteskapet.

- Er du i et forhold per dags dato? Kjæreste/samboer/gift?
- Hvis nei: har du noen gang vært kjæreste/samboer/gift?
 - Hvis ja: Har partneren(kjæreste/samboer/ektemake) din opplevd skilsmisse med sine foreldre?
 - Hvis ja: Tror du at det er av betydning at din partner har opplevd skilsmisse? Påvirker det forholdet at dere begge har opplevd skilsmisse? På hvilken måte? Kan du gi et eksempel på dette?
 - Har dere snakket om risiko for en skilsmisse siden en av dere/ begge har skilte foreldre? Hvorfor? Føler du at det er noe dere burde snakke om siden begge har opplevd skilsmisse?
 - Hvis nei: Påvirker det forholdet at du har opplevd skilsmisse og ikke han? Hvordan? Kan du komme med noen eksempler på dette?
- Tror du at forventninger til ekteskapet i forhold til kjønn har forandret seg siden dine foreldre giftet seg? (forklarende: tror du at rollene i et ekteskap og dermed forventningene har endret seg? Eks at kvinner er i fulltidsarbeid og økonomisk selvstendige og menn skal være mykere og ta pappa perm)
- Hvis ja: Hvordan betydning kan dette ha for hvordan utfallet i et ekteskap kommer til å være?
 - For hvilket kjønn tror du ekteskapets forventninger har økt mest for og hvorfor? Hvilken betydning tror du dette kan ha, for begge kjønn?
 - Hvis nei: hvorfor ikke?

- Påvirker det deg i dine avgjørelser om hvorvidt du ønsker å gifte deg siden du er barn av skilte foreldre?
 - På hvilken måte? Kan du gi et eksempel på dette? (Føler du at du er blitt mer tvunget til å tenke over om du ønsker å gifte deg eller ikke? Hvordan?)

- I hvilken grad føler/tror du at ekteskap er noe som forventes av unge par som er etablerte i dag?
 - Føler du at det er et press om å gifte seg når man er etablerte?
 - Hva symboliserer/står ekteskapet for deg? Er det noen spesiell verdi du vil tillegge ekteskapet?
 - Forklar hvorfor akkurat dette er viktig for deg?
 - Tror du ekteskap betyr det samme for deg som det gjorde for dine foreldre?

- Føler du at det å gifte seg fortsatt har den samme betydningen som det gjorde tidligere? (eks blitt mer et symbol, en handling man gjør fordi det er blitt en tradisjon?) Kan du forklare hvorfor du synes/ikke synes dette?

- Hvis du skulle inngå i en forlovelse og så ekteskap, hvilke motiver skulle stå sterkest bak en slik avgjørelse for deg personlig? (henvis til spørsmål om ønske om giftemål)
 - Eks økonomi, kjærlighet, graviditet, forventninger, tradisjoner, trygghet, festlig markering? Hvilke av disse betyr minst og mest for deg ved et eventuelt giftemål og hvorfor?

- Hvilken oppfatning har du av SSB's skilsmisseprognoser /media som forteller at din generasjon kan komme opp i skilsmissetall på nærmere 50 %?
 - Påvirker dette deg i dine avgjørelser om forpliktelse i fremtiden? På hvilken måte?

- Tror du at det er blitt lettere eller tyngre å avslutte et ekteskap i dag enn det var tidligere? (30 år siden)
 - Hvorfor? Lettere økonomisk, pga holdninger, juridisk sett eller følelsesmessig?

Del 5: Holdninger til ekteskap Vs samboerskap.

- Er ekteskap og samboerskap som samlivsform like forpliktende i dine øyne eller betyr den ene mer enn den andre?
 - Hvorfor/hvorfor ikke? Hva er grunnen til at du synes dette?
 - Ville det vært vanskeligere eller enklere å bryte opp et ekteskap enn et samboerskap? (På hvilken måte/hvorfor?)

- Føler du at det er forskjell på et samboerpar og et ektepar?
 - Hvorfor, på hvilken måte? Hva er det som skiller disse to parene i dine øyne? Ev ikke skiller dem? (Er det bare for eksempel et papir eller ligger det noe mer bak?)
 - Hva betyr dette for deg? At begge institusjonene er like eller at den ene har større betydning enn den andre?

- Synes du samboerskap og ekteskap burde være lovmessig likestilt?
 - Dvs. bør de samboende ha samme rettigheter som gifte? Hvorfor/hvorfor ikke? (Forklar ulike rettigheter i forhold til ekteskap og samboerskap hvis informanten er usikker på spørsmålet, eks i forbindelse med barnefordeling, arv, deling av innbo ved oppløsning av forhold etc.).

- Tror du at færre ville giftet og heller vært samboere seg hvis de to samlivsformene ble lovmessig likestilt?
 - Hvis ja: Vil dette da si at du tror færre i dag egentlig ønsker å gifte seg men føler at de må? På hvilken måte?
 - Hvis nei: Betyr dette at ekteskap fortsatt står som en sterkere institusjon enn samboerskap?

- Har dine foreldres skilsmisse ført til at du har gjort deg opp noen spesifikke tanker om hvorvidt du personlig heller ønsker å inngå samboerskap i stedet for ekteskap, eller ikke?
 - Hva er grunnen til at du velger enten det ene eller det andre?

Avsluttende: Spør informanten hvorvidt det er noe annet de vil ta opp, om det er noe de føler de ikke har fått fortalt som kan være viktig for min analyse.

Takk for deltagelsen!

Vedlegg 4 - Informasjonsskriv

Forespørsel om deltakelse i mastergradsprosjektet:

”Har ekteskapet utspilt sin rolle i dagens samfunn?”

Tema:

Denne mastergrad oppgaven handler om holdninger til ekteskap, samboerskap og skilsmisse blant unge norske kvinner som har opplevd at foreldrene har skilt seg.

Utgangspunktet for dette prosjektet er de økende skilsmisse- og samboertall i den norske befolkningen. Jeg ønsker i denne oppgaven å kaste lys over unge kvinners holdninger og syn på det tradisjonelle ekteskapet, hva de tenker om skilsmisse statistikkene og de nye samlivsformene som har blitt veldig populær, særlig blant unge de siste år.

En grunn til at dette temaet er både interessant og aktuelt er fordi medias bilde av skilsmisse og den endringen som pågår i det norske familielivet i dag ofte blir negativt fremstilt av enkelte samfunnsvitere og politikere. Jeg ønsker imidlertid å finne ut hva de som har opplevd skilsmisse selv som barn og som er på vei til å etablere seg synes om denne utviklingen.

Informanter som søkes:

I forbindelse med mitt prosjekt søker jeg kvinnelige studenter mellom 20 og 29 år som har opplevd skilsmisse i løpet av sin oppvekst.

Frivillig deltakelse:

Deltakelse er frivillig, og du kan velge å trekke seg fra prosjektet underveis og etter intervjuet uten å måtte begrunne dette. Du kan velge å ikke svare på enkelte av spørsmålene som blir stilt under intervjuet.

Lydopptak:

Jeg ønsker å benytte en båndopptaker under intervjuene. Dette bidrar til å få et så presist datamateriale som mulig. Dette vil også hjelpe meg til å kunne ha fokus på selve samtalen uten å måtte notere mye av det som blir sagt. Opptaket vil kun bli lyttet til av intervjueren. Opptaket vil bli transkribert rett etter at intervjuet er avsluttet. Opptaket og transkripsjonen vil bli slettet ved prosjektslutt desember 2007.

Anonymitet:

Personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt i prosjektperioden. Navn og kontaktinformasjon vil bli oppbevart atskilt fra øvrig datamateriale slik at det ikke er mulig for uvedkommende å få tilgang til personidentifiserende opplysninger. Når oppgaven er ferdig vil lydopptak, transkripsjoner, notater og andre personidentifiserende opplysninger bli slettet . I presentasjon av resultatene i masteroppgaven vil det ikke være mulig å identifisere enkeltpersoner.

Taushetsplikt:

Intervjueren har taushetsplikt. Ingen av opplysningene som blir gitt under intervjuet eller opplysninger om informantens identitet vil bli formidlet til andre personer. Informasjonen vil bli analytisk behandlet opp mot de andre intervjuene, teori og tidligere forskning på området.

Prosjektet er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD).

Veileder på prosjektet er professor Kari Moxnes ved Institutt for sosiologi og statsvitenskap, NTNU.

Du kan når som helst ta kontakt med meg dersom du å tilføye noe, eller velger å trekke seg fra prosjektet. Jeg kan kontaktes per e-mail: tvera@stud.ntnu.no

E-mail adressen kan også benyttes om du har noen spørsmål i forhold til prosjektet.

Vennlig hilsen

Hege Tverå